

Arbeidernes
Faglige
Landsorganisasjon

PROTOKOLL

over forhandlingene ved
Representantskapets møte
i Oslo 21.—22. mai 1951

ARBEIDERNES FAGLIGE LANDSORGANISASJON

PROTOKOLL

OVER

FORHANDLINGENE VED
REPRESENTANTSKAPETS MØTE
I OSLO 21. OG 22. MAI 1951

REFERAT VED O. RODAHL

ARBEIDERNES AKTIETRYKKERI
OSLO 1951

Saksregister.

	Side
Møtets åpning	5
Navnoppbrop	6
Vedtagelse av dagsorden	9
Forretningsorden vedtas	9
Konstituering	10
Beretningen for 1950	10
Regnskap for 1950	11
Landsorganisasjonens tillitsmenn — dyrtidstillegg og indeksregulering i henhold til avtalen av 14. november 1950	12
Forslag til nye vedtekter for Folkets Hus Fond	13
Referat fra det konstituerende landsmøte i Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske funksjonærer	17
Den faglige og økonomiske situasjon	41
Innstilling fra sekretariatet	55
Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbunds organisasjonsområde ..	62
Innstilling angående arbeiderhøgskoler	65
Den utenrikspolitiske situasjon	83
Innstilling fra sekretariatet om fastsettelse av aldergrensen av pensjon	100
Sammenfatning av komiteens forslag	119
Kommunevalget	138

Person og taleregister.

Andresen, Thorleif 57.	Karlsen, Albert 39.
Berntsen, Bernhard 10, 38.	Karlsen, Thv. 36.
Birkeland, Peder 133.	Klafstad, Bjarne 64.
Carlsen, Jon 58, 95, 98, 140.	Lauritzen, Oscar 60.
Dahl, Joachim 132.	Nordahl, Konrad 5, 10, 11, 12, 41,
Eggen, Sverre 11.	62, 82, 99, 142, 144.
Engen, W. S. 136.	Lange, Halvard M. 83, 96.
Halvorsen, Tormod 37.	Marthinsen, Øistein 57, 64, 134.
Hannestad, Fritz 40, 142.	Mørk, A. 81.
Hauge, Gunvald 60.	Nordstrand, Idar 129, 136.
Hanæs, Th. 135.	Olsen, Arthur 39.
Hegg, Hans 11, 16, 79.	Rasmussen, Rasmus 143.
Henriksen, Torbjørn 10, 63, 138.	Torkildsen, Karsten 59, 64.
Hovland, Nils 134.	Torp, Andreas 63.
Jakopsen, Kristoffer 140.	Volan, Elias 32, 37, 62.
Johansen, Konstanse 135.	Wigaard, Halfdan 141.
Johnsen, Jan 11, 12.	Ødegaard, P. 10, 12, 36, 99, 140.
Jansen, Lars 96.	

Møtets åpning.

Landsorganisasjonens representantskap trådte sammen til ordinært møte i den store salen i Folkets Hus, Oslo, mandag 21. mai 1951 kl. 10.

Landsorganisasjonens formann, Konrad Nordahl, åpnet møtet og ønsket representantene velkommen.

Konrad Nordahl: Jeg vil si et par ord om en som ikke lenger er iblant oss — jeg tenker på formannen i Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet, Polmar Aasvestad, som avgikk ved døden den 13. november 1950 etter et kortvarig sykeleie. Polmar Aasvestad ble født den 20. mai 1878 og begynte tidlig ved hotell- og restaurantene, først på Lillehammer og senere i Oslo. Han kom tidlig med i organisasjonsarbeidet og nøytt stor tillit blant sine arbeidskamerater og kollegaer. I 1927 ble han først bestyrer av hotellenes feriehjem etter at han i mange år hadde lagt ned et utrettelig arbeid for å bringe denne saken i havn. Etter sammenlutningen mellom Norsk Hotell- og Restaurantarbeiderforbund og det tidligere Kelnerforbund i 1932 ble Polmar Aasvestad valgt til hovedkasserer i det nye forbund. På landsmøtet i 1934 ble han valgt til forbundets formann og forretningsfører, en stilling han hadde til sin død. Fra 1938 til 1949 var han varamann til Landsorganisasjonens sekretariat. I disse år deltok han i de fleste sekretariatsmøter. Vi satte alle pris på Polmar Aasvestad. Han fikk til oppgave å være formann for sitt forbund i en meget vanskelig tid — i kanskje et av de vanskeligste forbund en kunne ha å stille med. Men han kom fra dette arbeidet på en utmerket måte. Aasvestad var også medlem av Representantskapet i mange år og også som representantskapsmedlem nøytt vi godt av den innsikt han hadde i organisasjonsarbeidet.

Polmer Aasvestads minne vil leve lenge og vi lyser fred over dette minne.

Navneopprop.

Landsorganisasjonens nestformann, P. Mentsen, foretok deretter navneopprop. Følgende representanter var møtt:

Arbeiderpartiets Presseforbund: Per Haraldsson, Oslo.

Norsk Arbeidsmandsforbund: Albert Karlsen, Oslo, Ole Beck, Oslo, Bernhard Reines, Halsøy i Vefsen, Jorulf Haugli, Slitu st., Øystein Larsen, Foldal.

Norsk Baker- og Konditorforb.: Johan B. Magnussen, Oslo, Nils Hovland, Bergen.

Norsk Bekledningsarbeiderforb.: Witalis Andersen, Oslo, Rudolf Eriksen, Oslo, Konrad Hjørnevik, Bergen, Fru Hanna Ruud, Drammen.

Norsk Bokbinder- og Kartonnasjearbeiderforbund: Øistein Marthinsen, Oslo.

Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund: Emil Reiersen, Oslo. Arne Hagen, Oslo, Lars Jansen, Bergen, Bjarne Berg, Trondheim, Dagfinn Øksnevad, Stavanger.

Norsk Centralforening for Boktrykkere: Reidar Langås, Oslo, Halfdan Wigaard, Oslo.

Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund: Ludvig Gunder- sen, Oslo, Bjarne Klafstad, Oslo.

Norsk Fengselstjenestem.forb.: Øivind Engebretsen, Oslo.

Norsk Gullsmedarbeiderforbund: H. Lindahl, Oslo.

Norges Handels- og Kontorfunksjonærs Forbund: Aksel Paulsen, Oslo, Peder Birkeland, Oslo, Ørnulf Norøy, Trondheim, A. Kongerø, Bergen, Ruth Svendsen, Porsgrunn.

Norsk Hotell- og Restaurantarbeiderforbund: Nils Madsen, Oslo, W. Christensen, Oslo.

Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund: Håkon Hansen, Fr.- stad, Bernhard Foss, Kongsberg, Ragnvald Andersen, Bergen, Leon Johansen, Harstad, Finn Ellingsen, Kr.sand S.

Norsk Jernbaneforbund: O. Vollum, Oslo, Arne Olsen, Oslo, W. S. Engen, Hop pr. Bergen, Axel Nilsen, Trondheim, Karsten Hansen, Oslo.

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund: Kristoffer Jakop- sen, Sauda, Johs. P. Løkke, Notodden, Harald E. Olsen, Agnes pr. Stavern, Olav Varberg, Alvik i Hardanger, Anker Nordtvedt, Oslo.

Norsk Kjøttindustriarbeiderforbund: Helmer Karlsson, Oslo.

Norsk Kommuneforbund: Arthur Karlsen, Oslo, Fredrik

Jensen, Oslo, K. Madsen, Bergen, Sverre Eggen, Trondheim, Karl Furuskjegg, Oslo.

Norsk Litografisk og Kjemikrafisk Forbund: Eivind Nilsen, Oslo.

Norsk Lokomotivmannsforbund: Mathias Heggstad, Oslo.

Norsk Losforbund: Wilhelm Sundsvik, Tr.heim.

Det norske Maskinistforbund: Bjarne Bjerke, Oslo, Leif Lerstad, Oslo.

Norsk Murerforbund: Thorleif Andresen, Oslo.

Norsk Musikerforbund: Rolf Gammleng, Oslo.

Norsk Nærings- og Nydelsesmiddelarbeiderforbund: Erling Frogner, Oslo, Nils Nilsen, Oslo, Sigvard Sjursen, Bergen, Hans Andreassen, Fr.stad, Karl Melvik.

Norsk Papirindustriarbeiderforbund: Viktor Moberg, Hal- den, Jon Carlsen, Drammen, Sigurd Sevrinsen, Herre pr. Pors- grunn, Ludvig Johansen, Rena, Fritz Fridholm, Oslo.

Norsk Politiforbund: H. H. Bakkane, Oslo.

Norsk Postforbund: Idar Nordstrand, Oslo.

Norsk Sjømannsforbund: Gunvald Hauge, Oslo, Bendik Øyan, Oslo, Joachim Dahl, Bergen, Karl Oshaug, Stavanger, Knut Knudsen, Narvik.

Norsk Skinn- og Lærarbeiderforbund: Axel Erichsen, Oslo.

Norsk Skog- og Landarbeiderforbund: Hans Ruud, Oslo, Ole Røset, Steinkjer, Klaus Kjelsrud, Oslo, Ivar Fossberg, Blaker, Gunnar Teigen, Sylling.

Norsk Skotøyarbeiderforbund: Anton Andresen, Oslo.

Norsk Stenindustriarbeiderforbund: Walther Broe, Oslo.

Norsk Tekstilarbeiderforbund: Olav Bruvik, Oslo, Konstanse Johansen, Kjelsås, Hjalmar Romslo, Ytre Arna.

Norsk Telegraf- og Telefonforbund: Tormod Halvorsen, Oslo, Thyra Ugelstad, Oslo, Harald Fondevik, Oslo.

Norsk Tjenestemannslag: Thv. Karlsen, Oslo.

Norsk Transportarbeiderforbund: Salamon Hanssen, Bodø, John Christiansen, Tr.heim, Jan Johnsen, Buøy, Stvgr., Arthur Rinke, Bergen, Wilhelm Olsen, Oslo.

Norsk Treindustriarbeiderforbund: P. Ødegård, Oslo, Einar Skarstein, Syfteland.

Norsk Tobakkarbeiderforbund: Otter Boberg, Oslo.

Norsk Tolltjenestemannsforbund: Jens Dahl, Oslo.

Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonæ- rer: Fritz Hannestad, Oslo.

Samorganisasjonenes representanter i representantskapet:

Akershus fagl. Samorganisasjon: Erling Olsen, Oslo.

Aust-Agder fagl. Samorganisasjon: Erling Dahlen, Arendahl.

Bergen og Fylkenes faglige Samorganisasjon: Bernhard Berntsen, Bergen, B. Børretsen, Os på Bergen, Mathias Osland, Høyanger.

Buskerud faglige Samorganisasjon: Nils N. Sandli, Drammen.

Finnmark faglige Samorganisasjon: Edv. Simonsen, Hammerfest.

Hedmark fagl. Samorganisasjon: Arnljot Jonstad, Hamar.

Møre og Romsdal fagl. Samorganisasjon: Oluf Melby, Kristiansund N.

Nordland fagl. Samorganisasjon: Nils Hillestad, Mo i Rana.

Oppland fagl. Samorganisasjon: Martin Haugen, Gjøvik.

Oslo fagl. Samorganisasjon: Kåre Hansen, Oslo.

Rogaland fagl. Samorganisasjon: Olav Aadnesen, Stavanger.

Sørlandets fagl. Samorganisasjon: Salve Salvesen, Kr. sand S.

Telemark fagl. Samorganisasjon: Th. Hanæs, Skien.

Troms faglige Samorganisasjon: Alf Olsen, Tromsø.

Trøndelag fagl. Samorganisasjon: Per Johansen, Namsos.
Arne Forseth, Trondheim.

Vestfold fagl. Samorganisasjon: Arthur J. Olsen, Tønsberg.

Østfold fagl. Samorganisasjon: Oscar Lauritzen, Sarpsborg.

Fra Sekretariatet: Konrad Nordahl, Oslo, P. Mentsen, Oslo, Hans Hegg, Oslo, Elias Volan, Oslo, Chr. Henriksen, Oslo, John Wivegh, Oslo, Alfred Nilsen, Oslo, Marius Trana, Oslo, Josef Larsson, Oslo, Karsten Torkildsen, Oslo, Torbjørn Henriksen, Oslo, Ingv. Haugen, Oslo, Alfred Ljøner, Oslo, Leif S. Olsen, Oslo, Edv. Stenklev, Oslo, Alf Andersen, Oslo, Rasmus Rasmussen, Oslo.

Varamenn: Emil Torkildsen, Oslo, Bjarne Dahlberg, Oslo, Andr. Torp, Oslo, Kristine Amundsen, Oslo.

Revisjonsutvalget og innbudte: Johan Didriksen, Oslo, Jens Berg, P. Engstad, fru Nyberg, Alfred Skar, Odd Gøthe, Torjus Graver, Gustav Sjaastad, Gunnar Ousland, Halvard M. Lange, Ulrik Olsen, Trygve Bratteli, Martin Tranmæl, Håkon Lie, Ester Samuelsson, Aksel Zachariassen, Anders Mørk, Thyra Hansen.

Vedtagelse av dagsorden.

Formannen la fram følgende forslag til dagsorden som ble enstemmig godkjent:

1. Beretning for 1950.
2. Regnskap for 1950.
3. Landsorganisasjonens tillitsmenn — dyrtidstillegg og indeksregulering i henhold til avtalen av 14. november 1950.
4. Den faglige og økonomiske situasjon.
5. Den utenrikspolitiske situasjon.
6. Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbunds organisasjonsområde.
7. Organisasjonsforholdene ved militære bedrifter og etablisser.
8. Referat fra det konstituerende landsmøte i Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer.
9. Forslag til nye vedtekter for Folkets Hus Fond.
10. Innstilling angående arbeiderhøgskoler.
11. Innstilling fra sekretariatet om fastsettelse av aldersgrense for oppnåelse av pensjon.
12. Referat fra Industrikonferansen 7. og 8. april 1951, herunder spørsmålet om arbeidere og funksjonærer som aksjonærer i industrielle bedrifter.

Forretningsorden vedtas.

Følgende forretningsorden ble referert og vedtatt:

1. Møtets forhandlinger er ikke offentlige. Meddelelser til pressen skjer kun ved L.O.s Presse- og Informasjonskontor.
2. Ingen har rett til å få ordet mer enn 2 ganger i samme sak. Unntatt fra innledningsforedraget begrenses taletiden til 10 minutter første og 5 minutter annen gang. Til forretningsordenen gis ordet bare 1 gang og høyst et minutt for hver sak. For øvrig kan det stilles forslag til ytterligere tidsbegrensning og strek med de inntegnede talere.
3. Forslag innleveres skriftlig og undertegnet med vedkommendes navn. Intet nytt forslag kan tas opp etter at det er besluttet satt strek med de inntegnede talere. Forslag som ingen forbindelse har med de på dagsordenen oppsatte saker, kan ikke behandles.

4. Alle vedtak skjer med alminnelig flertall. I tvilstilfelle eller når 10 representanter forlanger det, foregår avstemningen ved navneopprop.
5. I protokollen innføres bare forslagene og avstemningene samt de fattede beslutninger. Protokollen oppleses ved hvert møtes begynnelse og for siste møte ved dets avslutning.
Arbeidstiden settes fra kl. 9.30—13.00 og fra kl. 15.00—18.30.

Konstituering.

Konrad Nordahl Til dirigenter vil jeg foreslå Torbjørn Henriksen, Oslo, og Bernhard Berntsen, Bergen, og til sekretærer Alf Olsen, Tromsø, og Bj. Dahlberg, Oslo.

De fire ble valt enstemmig.

Torbjørn Henriksen overtok dirigentplassen og man gikk over til behandling av

DAGSORDEN PKT. 1:

Beretning for 1950.

Dirigenten: Beretningen er sendt rundt til medlemmene. Vi leser derfor bare avsnittene og hvis noen har noe å bemerke, må man si fra.

Det var ingen innvending mot denne framgangsmåten.

Dirigenten vil gjøre oppmerksom på at alt som sies blir tatt opp på lydbånd.

P. Ødegaard: Treindustriarbeiderforbundet har sendt inn forslag vedrørende hovedavtalens paragraf 11. Vi er svært misfornøyd med at denne bestemmelsen er kommet med igjen på en slik måte som paragrafen lyder. Vi har aldri innsett at noe forbund har kunnet ha noen fordel av en slik bestemmelse. Derimot er det jo lett å konstatere at Arbeidsgiverforeningen har ganske store fordeler. Jeg vil derfor svært gjerne høre hva som lå til grunn for at man går inn på en ny avtale med en slik ordlyd som ikke inneholder noen forbedringer.

Konrad Nordahl: Ødegaard sa ikke hva det var i § 11 som var galt, men jeg kan gjøre oppmerksom på at Representantskapet besluttet 11.—13. mai 1950 at hovedavtalen prolongeres i to år. Representantskapet ga sekretariatet fullmakt til å sluttføre forhandlinger overfor Norsk Arbeidsgiverforening og å av-

slutte overenskomster om de endringer som en under forhandlingene måtte komme til enighet om.

Vi kunne ikke komme lenger enn det som er fastsatt i den nye avtalen og forhandlingene ble avsluttet på det grunnlag.

Konrad Nordahl: Om den statistiske oversikten i beretningen vil jeg gjøre oppmerksom på at den er fra 1949. På grunn av at vi holder representantskapsmøte i mai kan vi ikke klare å få tabellene for 1950 ferdig da vi ikke får materiellet inn fra forbundene tidsnok. Hvis det var muligheter for forbundene å påskynde arbeidet med tabellene, kunne vi ha siste års beretning med i denne protokollen.

Votering:

Beretningen for 1950 ble enstemmig innstilt til godkjenning.

DAGSORDEN PKT. 2:

Regnskap for 1950.

Dirigenten refererte regnskapet punkt for punkt.

Sverre Eggen: Under administrasjonen står det oppført ordinær lønn 188 000 kroner, tilskudd til pensjonskassen 294 000 kroner, tilskudd til pensjonskassen 2 400 kroner, ekstraordinære pensjoner 5 300 kroner. Jeg synes at denne pensjonsposten er uforholdsmessig høy, og ønsker å få vite årsaken til det.

Dirigenten: Vi kan vel vente med å svare på det spørsmålet til vi kommer så langt i behandlingen av regnskapet.

Jan Johnsen: Når vi finner feil vil vi gjerne kritisere, men da synes jeg at vi også må rose hvis det er noe en finner er roseverdigg. Jeg vil takke for den måten Landsorganisasjonen har behandlet redningsskøyten «Ole O. Lian» på. Har vi gitt en redningsskøyte og satt navnet til en av våre fremste menn på den, så må den være i tipp topp stand. Og det er «Ole O. Lian» blitt nå.

Hans Hegg: Tilskuddene til Landsorganisasjonens pensjoner og tilskuddet til de ekstraordinære pensjoner er de tilfeller hvor noen av våre kamerater ble borte under krigen — kamerater som ikke hadde fulle rettigheter i pensjonskassen. Der har delvis Landsorganisasjonen selv utredet hele beløpet til enkene. Det som står under «Landsorganisasjonens pensjo-

nering» er de som tilhørte Landsorganisasjonen, og det siste — «Ekstraordinære pensjoner» — er de forbundsrepresentantene eller forbundsfolkene som var i samme stilling. De ble delvis betalt fra forbundene og delvis med tilskudd fra Landsorganisasjonen. Det store beløpet under «Tilskudd til pensjonskassen» er ikke bare til våre egne funksjonærer i Landsorganisasjonen, men etter vedtektene i pensjonskassen, skal Landsorganisasjonen betale 5 pst. av lønnen til samtlige tilsluttede funksjonærer, også i forbundene, samorganisasjonene og fagforeningene. Landsorganisasjonen har altså en utgift på 5 pst. av den lønn som alle medlemmer i pensjonskassen representerer. Det er derfor beløpet er så høyt.

P. Ødegaard: Hva er grunnen til at lånene til arbeiderpressen er ført opp med bare en krone?

Konrad Nordahl: Dette spørsmål er en gammel historie. Vi har en rekke poster i regnskapet som er skrevet ned til en krone. Det er nemlig poster som vi ikke kan gjøre regning med hvis det skal bli nødvendig å sette inn hele Landsorganisasjonens kampkraft. Da kan vi ikke operere med en aktiva som vi ikke kan disponere. Den aktiva vi nå opererer med er slik at vi kan bruke den i sin helhet.

Jan Johnsen: Jeg vil gjerne vite hva lånet til «Friheten» er for noe.

Dirigenten: Det er en post som stammer fra tiden etter frigjøringen. «Friheten» manglet penger og den fikk da låne dette beløpet mot en aksept som må fornyes hver tredje måned.

Revisjonssjef Graver refererte revisjonens innberetning til regnskapet for 1950.

Votering: Regnskapet for 1950 ble enstemmig innstilt til godkjenning.

DAGSORDEN PKT. 3:

Landsorganisasjonens tillitsmenn — dyrtidstillegg og indeksregulering i henhold til avtalen av 14. november 1950.

Dirigenten: Det foreligger en innstilling fra sekretariatet som lyder:

«De valte tillitsmenn og ansatte funksjonærer som følger tillitsmennenes lønninger, gis dyrtidstillegg i samsvar med avtalen av 14. november 1950 mellom N.A.F. og A.F.L. med virkning fra det tidspunkt avtalen bestemmer. De samme indeksre-

guleringsbestemmelser som er fastsatt i avtalen gjøres også gjeldende.»

Ingen har forlangt ordet og vi går over til votering.

Votering: Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

DAGSORDEN PKT. 9:

Forslag til nye vedtekter for Folkets Hus Fond.

Dirigenten: Vi går så over til å behandle dagsordenen pkt. 9. Er det noen som har noe imot det?

Ingen innvending kom fram.

Dette forslag til nye vedtekter ble lagt fram:

Folkets Hus Fond.

§ 1.

Fondets oppgaver er gjennom lån å støtte byggeforetagender, som har til formål å skaffe forsamlings- og møtelokaler for den organiserte arbeiderbevegelse i Norge.

§ 2.

Fondets utlån, finansieres av det som innbetales i renter og avdrag på gitt lån og den kontingent som etter Arbeidernes faglige Landsorganisasjons vedtekter av 1. juli 1949, § 17, skal overføres til Folkets Hus Fond.

§ 3.

Lån kan bare ytes til Folkets Hus eller samfunnshusforetagender som eies eller bygges av en fagforening eller av en selvstendig økonomisk fellesorganisasjon, andelslag, aksjeselskap hvor alle fag- og arbeiderforeninger kan delta som interessent. Slike interessentskaper må godkjennes av Folkets Hus Landsforbund.

Lånsøkeren må være medlem av Folkets Hus Landsforbund.

§ 4.

Lån gis bare som avdragslån mot pant i eiendommen og ikke på lengre tid enn 10 år. Lån til et hus kan innvilges med inntil 30 000 kroner. I særskilte tilfelle kan unntagelse fra forannevnte

bestemmelse innvilges, men sådanne unntak må godkjennes av Arbeidernes faglige Landsorganisasjons sekretariat. For lån betales 2½ pst. årlig rente.

Søknad om lån må innsendes til Folkets Hus Landsforbund. Vanlige søknader avgjøres av Folkets Hus Landsforbunds forretningsutvalg. Større økonomiske disposisjoner må godkjennes av sekretariatet i Arbeidernes faglige Landsorganisasjon.

Når halvparten av sekretariatets representanter i forretningsutvalgets eller Folkets Hus Landsforbunds landsstyre forlanger det, skal en foreliggende sak forelegges sekretariatet og/eller Arbeidernes faglige Landsorganisasjons representantskap til avgjørelse.

§ 5.

Før lånet utbetales, skal det for lånet opprettes lånekontrakt mellom Folkets Hus Fond, Folkets Hus Landsforbund og lånetakeren. Lånekontrakten må inneholde bestemmelse om:

Lånets størrelse, husets beliggenhet, sikkerhet og vilkår for tilbakebetaling. Låntakeren står under Folkets Hus Landsforbunds kontroll, og er pliktig til vedlikehold og brannforsikring av bygningen i godkjent selskap så lenge Folkets Hus Fond er økonomisk interessert.

§ 6.

Når søknad om lån er innvilget må lånekontrakten, undertegnet av styret for den organisasjon eller selskap som søker lån, 2 eksemplarer av samme organisasjons/selskaps vedtekter og bekreftet avskrift av den forhandlingsprotokoll som inneholder vedtak om søknaden, vedlegges.

§ 7.

Innvilget lån utbetales først når det foreligger tinglest pantobligasjon og denne viser seg å være i orden.

Som sikkerhet for lånets tilbakebetaling skal organisasjonen/selskapet stille seg som selvskyldnerkausionist og utstede pantobligasjon i eiendommen for lånet.

Obligasjon som overskrider 80 pst. av eiendommens verdi, godkjennes ikke som sikkerhet. Om nødvendig kan man forlange avholdt offentlig takst.

§ 8.

Lånet er avdragsfritt i 1 år regnet fra den dag lånet er utbetalt.

Inntil avdragene begynner betales renter for hele beløpet.

Renter og avdrag skal betales til Folkets Hus Fond 2 ganger i året — juni og desember. Avdragene betales med minst 1/20 del av lånesummen og betales senest siste hverdag i juni og desember hvert år til hele lånet er betalt.

Betales ikke renter og avdrag til forfallsdag, kan Folkets Hus Fond si opp hele lånet til innbetaling straks. Det samme kan gjøres ifall låntaker ikke oppfyller sine forpliktelser til Landsforbundet.

§ 9.

Folkets Hus Fond dekker omkostningene når det viser seg nødvendig å foreta befarings- eller foretagender.

§ 10.

Oppbevaring av fondets verdipapirer, midler, prokura.

Fondets verdipapirer skal oppbevares i brannsikkert pengeskap. De av fondets midler som ikke er utlånt, skal til enhver tid inntreffe i bank eller anbringes som for umyndiges midler bestemt.

Forretningsutvalget i Folkets Hus Landsforbund bestemmer hvem som i fellesskap med forretningsføreren i Landsforbundet har fondets prokura.

§ 11.

Regnskapsføring og revisjon.

Det føres eget regnskap for fondet. Regnskapsåret er fra 1. januar—31. desember. Det nyttes det av Landsorganisasjonens Revisjonskontor utarbeidede regnskapssystem. Regnskapene skal revideres av Revisjonskontoret, etter instruks fastsatt av Arbeidernes faglige Landsorganisasjon. Avsluttet regnskap med revisjons beretning, forelegges Folkets Hus Landsforbunds landsstyre til gjennomgåelse. Godkjennelse og ansvarsfrihet gis av Arbeidernes faglige Landsorganisasjon.

Vedtektene trer i kraft fra Fra samme dato oppheves vedtektene av 1. juli 1946.

Forslaget er behandlet i sekretariatet 16. januar 1951. Under henvisning til beslutning på Kongressen i 1949 forelegges saken representantskapet.

Sekretariatet innstiller på at det foreliggende forslag godkjennes.

Hans Hegg: Etter Kongressens beslutning skal forretningsutvalget i Folkets Hus Landsforbund komme med forslag til endringer av vedtekter i Folkets Hus Fond. Det har forretningsutvalget gjort og det forslaget som foreligger er på forhånd behandlet av sekretariatet og tiltrådt.

Jeg vil gjennomgå noen av de endringene som er gjort.

§ 1 er uforandret. Det som står i § 2 er det samme som har stått før, det er bare strøket en linje til slutt i de gamle vedtektene hvor det heter at «renter og avdrag skal innbetales tilskudd til Folkets Hus Fond». Vi mente det var unødvendig å ha det med.

I § 3 ble det gjort den endring at det er tatt med ordet «Samfunnsforetagender» og dessuten er det kommet med «andelslag, aksjeselskap hvor alle fag- og arbeiderforeninger kan delta som interessent». Og endelig er det tatt med at «lånsøkeren må være medlem av Folkets Hus Landsforbund». Vi mente det var viktig å ha med dette etter at vi har omorganisert Folkets Hus til et eget forbund.

I § 4 er det en vesensforskjell at lån kan innvilges inntil 30 000 kroner. Tidligere var det bare 20 000 kroner. Videre er det kommet med at «i særskilte tilfelle kan unntagelse fra forannevnte bestemmelse innvilges, men sådanne unntak må godkjennes av Arbeidernes faglige Landsorganisasjons sekretariat». Videre er det nytt at «større økonomiske disposisjoner må godkjennes av sekretariatet i Arbeidernes faglige Landsorganisasjon. Når halvparten av sekretariatets representanter i forretningsutvalget eller Folkets Hus Landsforbunds landsstyre forlanger det skal en foreliggende sak forelegges sekretariatet og/eller Arbeidernes faglige Landsorganisasjons representantskap til avgjørelse». I enhver sak som det kan være uenighet om i Landsforbundet og når halvparten av Landsorganisasjonens representantskap forlanger det, skal den sendes sekretariatet eller eventuelt til representantskapet.

I § 5 er det bare den endring at sekretariatet er ombyttet med Folkets Hus Landsforbund. § 6 er helt uforandret og det er også § 7, men der er det kommet til en uttalelse om at man kan forlange offentlig takst. I § 8 er det bare navnebytte av sekretariatet og Folkets Hus Fond, men i slutten er det kommet til en setning som sier at «det samme kan gjøres i fall låntaker ikke oppfyller sine forpliktelser til Landsforbundet». § 9 er helt uforandret, mens §§ 10 og 11 ikke har vært tatt med i vedtektene tidligere fordi de har gått inn under Landsorganisasjonens bestemmelser om det samme. Nå må det tas med også her.

Det står åpen plass for datoen for ikrafttreden, og det er en nødt til inntil den endelige overføringen av Folkets Hus Fond skjer til Landsforbundet. Jeg går ut fra at sekretariatet kan få bemyndigelse til å sette de vedtekter i kraft i forbindelse med overføringen, når den blir foretatt.

Dirigenten: Ingen har forlangt ordet og saken opptas til votering.

Votering: Forslaget ble enstemmig vedtatt og likeledes ble det enstemmig overlatt sekretariatet å fastlegge datoen for vedtektenes ikrafttreden når §§ 10 og 11 formelt er i orden.

DAGSORDEN PKT. 8:

Referat fra det konstituerende landsmøte i Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer.

Fra organisasjonskomiteen ble dette forslag og redegjørelse lagt fram:

Organisasjonsområdet til Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske funksjonærer.

Organisasjonskomiteen hadde møte 12. mai til behandling av en rekke forslag til utvidelse av forbundets organisasjonsområde. Formannen refererte det konstituerende landsmøtes vedtak til forklaring av organisasjonskomiteens innstilling til organisasjonsområdet for forbundet, inntatt i forbundets statutter. Vedtaket har følgende ordlyd:

«Forbundets organisasjonsområde omfatter alle produksjonsbedrifter som ikke kommer inn under vanlige kommunale eller statsetaters organisasjoner.

Innenfor dette område organiseres de personer som ikke kommer inn under arbeidernes eller de merkantile funksjonærers vanlige tariffområde.

Twister som måtte oppstå, avgjøres på stedet ved forhandlinger mellom forbundets avdeling og arbeidernes eller de merkantile funksjonærers organisasjon. I tvisttilfeller avgjøres saken etter de regler som Arbeidernes faglige Landsorganisasjon har bestemt.»

Fra *Vestfold faglige Samorganisasjon* foreligger forslag om at forbundet også bør omfatte arbeidsledere og teknikere ansatt i kommunene.

Fra *Norsk Brannmesterforening* foreligger andragende om å bli opptatt som medlem av det nye forbund.

Oppsynsmenn ved Statens anlegg har rettet henvendelse om opptakelse i forbundet. En rekke andre enkeltpersoner og sammenslutninger har også spurt om å få bli medlemmer av forbundet.

Slik som organisasjonsforholdene ligger an, kom komiteen til det resultat at en iallfall ikke for tiden kan utvide forbundets ramme til å omfatte samtlige arbeidsledere og tekniske funksjonærer i alle offentlige virksomheter, selv om dette muligens kunne være prinsipielt riktig. Hvis dette spørsmål skal tas opp, vil det kreve inngående undersøkelser og utredninger, med fastleggelse av hvilke stillinger og hvilke grupper en sådan utvidelse i tilfelle skal omfatte. Komiteen kom dog til det resultat at oppsynsmennene ved Statens forskjellige anlegg bør få anledning til å slutte seg til det nye forbund. Stort sett er denne gruppe ikke organisert i tilslutning til noe tidligere forbund, og etter komiteens oppfatning vil det være vanskelig, for ikke å si umulig, for andre forbund å få noen tilslutning av betydning blant oppsynsmennene. Det samme gjelder teknikerne og ingeniørene ved anleggene. Komiteen foreslår derfor for sekretariatet at følgende forslag forelegges for Landsorganisasjonens representantskap:

1. Landsmøtets vedtak om forbundets organisasjonsområde godkjennes.
2. Forbundet gis adgang til å organisere oppsynsmenn, teknikere og ingeniører ved Statens anlegg. Det samme gjelder motsvarende grupper ved kommunale og fylkeskommunale anlegg for så vidt arbeiderne ved vedkommende anlegg ikke har sine arbeidsvilkår tariffert eller regulativmessig fastsatt gjennom Norsk Kommuneforbund.
3. Sekretariatet bemyndiges til å treffe avgjerd i de organisa-

sjonsspørsmål som oppstår i tiden til neste møte i representantskapet.

Oslo, den 16. mai 1951.

På vegne av komiteen.

Elias Volan.

Alf Andersen.

De tekniske funksjonærers organisasjonsforhold.

I sekretariatets møte den 31. januar 1950 ble følgende vedtak fattet:

- «1. Det nedsettes en komité på 7 medlemmer til å utrede spørsmålet om organiseringen av de tekniske funksjonærer ved de produktive bedrifter i et selvstendig forbund tilsluttet Landsorganisasjonen. Spørsmålet om hvorvidt dette forbund også skal omfatte de merkantile funksjonærer ved bedriftene, må i tilfelle undergis særskilt behandling og da under henvisning til hva det er foran anført.
2. Komiteens utredning må foreligge så tidlig at Landsorganisasjonens representantskap kan treffe de nødvendige tiltak på sitt møte i mai måned d. å.
3. Sekretariatet må eventuelt få representantskapets bemyndigelse til å anvende de midler som ansees nødvendige for å få organisert et forbund av funksjonærene ved de produktive bedrifter.»

I samme møte valte sekretariatet følgende medlemmer til komité for å utrede saken:

Elias Volan, Anker Nordtvedt, Arne Hagen, Alfred Nilsen, Rolf Olsen, Kaare Pehrson, Chr. Henriksen, Fritz Hannestad og Witalis Andersen.

Under drøftelsen i den nedsatte komité kom en til det resultat at et forbund av de tekniske funksjonærer burde opprettes, men at det var nødvendig at sekretariatet søkte om representantskapets bemyndigelse til dette. I mai måned ble det for representantskapet framlagt følgende forslag:

- «1. I løpet av 1950 søker sekretariatet å danne et selvstendig forbund av bedriftenes tekniske funksjonærer i det område som er nevnt foran.
2. Sekretariatet bemyndiges til å anvende de midler som ansees nødvendige for å starte forbundet og sikre forbundets økonomi i den første periode.

3. Det forutsettes at medlemmer som overføres til det nye forbund, beholder sine opparbeidede rettigheter i de respektive forbunds forsikringskasser.
For å sikre disse rettigheter opptar sekretariatet forhandlinger med de forbund som avgir medlemmer, om en ordning ved overføring av midler til det nye forbund eller på annen måte trygge medlemmenes rettigheter. Ordningene bør være like for alle forbund.
4. Den nedsatte organisasjonskomité bemyndiges til å fortsette arbeidet for å få forbundet organisert. Forbundene og samorganisasjonene pålegges å være komiteen behjelpelig med det nødvendige organisasjonsarbeid for å få forbundet startet.»

Under sakens behandling i representantskapet fremmet Karsten Torkildsen, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, følgende forslag som tillegg til punkt 3, 1. avsnitt:

«Inntil de har opparbeidet seg rettigheter i forsikringskassen i det nye forbund. De rettigheter som det enkelte medlem har opparbeidet i det nye forbund, kommer til fradrag i forsikringsbeløpet som deres gamle forbund skal utrede.»

Albert Karlsen, Norsk Arbeidsmandsforbund, stilte forslag om at saken skulle tilbakesendes sekretariatet for videre undersøkelse og forelegges førstkommande representantskapsmøte til avgjørelse. Ved voteringen ble Albert Karlens utsetelsesforslag forkastet mot 4 stemmer, hvorefter sekretariatets innstilling med Karsten Torkildsens tilleggsforslag ble enstemmig godkjent.

Komiteen har under sitt videre arbeid med saken blitt enig om å framlegge for sekretariatet følgende

Innstilling:

Organisasjonsområdet for forbund av bedriftsfunksjonærer.

Landsorganisasjonens forutsetning ved fastsettelsen av forbundets område er at funksjonærer i kommunale etater og i statsbedrifter, som kommer inn under faste etater, så som jernbanen, post, telegraf m. v. skal holdes utenfor det nye forbunds område. Derimot er det forutsetningen at, hvis kommunene eller Staten driver produksjonsbedrifter som konkurrerer på det åpne marked, må funksjonærene ved disse bedrifter stå tilsluttet for-

bundet. Som eksempel kan nevnes: Det kommunale bakeri i Trondheim, Årdal Verk, Jernverket, Statens bedrifter på Raufoss, Kongsberg og Horten m. fl.

A fastlegge forbundets område i detalj ved å regne opp stillingene innenfor de enkelte bedriftsgrupper, vil være svært vanskelig. En må her holde seg til hovedlinjene for skillet mellom forbundene og det nye forbund. Det må her være på det rene at alle personer som i hovedsaken deltar i det manuelle arbeid i bedriften, skal stå tilsluttet vedkommende forbund. De såkalte arbeidende formenn kommer inn under denne bestemmelse. Vanskeligere blir organisasjonsskillet mellom forbundene og det nye forbund, særlig når det gjelder funksjonærer som ikke kan komme under betegnelsen tekniske funksjonærer, men på den annen side ikke deltar direkte i produksjonen. Som eksempel kan nevnes vakter som skal utføre arbeidstidskontroll og kontroll av annen karakter.

En rekke bedrifter har også en ikke ubetydelig stab ved laboratorier og forskningsavdelinger m. v. Disse personer kan sies å være i en mellomstilling mellom arbeidere og tekniske funksjonærer. Som regel er disse grupper uorganisert, eller de står enkeltvis tilsluttet arbeidernes forbund, eller de er organisert sammen med kontorpersonalet. Under drøftingen av disse grupper organisasjonsforhold har komiteen kommet til det resultat at det nye forbund må omfatte alle som har status som funksjonærer som i henhold til kongressens vedtak skal organiseres i Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund.

Denne organisasjonsoppbygging vil bety at de som er ansatt ved en bedrift blir delt i 3 forbund, i enkelte tilfelle på 4, idet vi viser til gjensidighetsavtalen mellom Landsorganisasjonen og Det norske Maskinistforbund.

Det er også funksjonærer ved bedriftene som står i arbeidsgivers sted. Disse kan som regel ikke være medlemmer av forbundet (direktører, disponenter, overingeniører).

Under henvisning til foranstående vil komiteen foreslå at forbundet gis følgende

Organisasjonsområde:

«Forbundet skal omfatte de personer som har status som funksjonær ved alle private bedrifter, og ved kommunale- og statsbedrifter som driver produksjon i konkurranse på det åpne

marked, og som ikke ved kongress- eller representantskapsbeslutninger skal organiseres i andre forbund.

Direktører, disponenter, overingeniører eller andre i tilsvarende stillinger, kan ikke stå tilsluttet forbundet uten spesiell beslutning av Hovedorganisasjonen.»

Den organisatoriske oppbygging av forbundet.

Det område forbundet får, blir meget omfattende både faglig og organisatorisk. Forutsetningen er at funksjonærene, utenom de mekantile, i alle industrier og bedrifter innenfor det bestemte område skal organiseres i tilslutning til forbundet. Det er da nødvendig å bestemme forbundets indre oppbygging.

Det geografiske område for foreningene og deres indre oppbygging.

En må ta sikte på å organisere en forening i hver by, for så vidt det i byen finnes så mange organisasjonsmulige at en forening kan dannes. (Forening skal dannes når minst 10 medlemmer slutter seg til.) Det samme gjelder i industrisentrer, eksempelvis Rjukan, Årdal, Odda, Sauda, Løkken, Sulitjelma, Kirkenes osv. Hvis det ligger industrielle bedrifter i nærheten av byer eller industrisentrer, må funksjonærene kunne slutte seg til den nærmestliggende forening. Dessuten bør funksjonærene i isolerte bedrifter utover landet kunne stå som direkte medlemmer i forbundet hvis foreninger ikke kan dannes, eller at det er for lang avstand mellom bedriften og den nærmestliggende forening slik at normal organisasjonsforbindelse ikke kan opprettholdes. Mindre grupper kan i fellesskap danne forening hvis dette er praktisk. I de store byer, eksempelvis Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger og mulig andre steder, må det dessuten være adgang til å danne spesialforeninger oppdelt etter industriene, såsom i Oslo, jernindustrien, bekledningsindustrien, bygningsindustrien, grafisk industri, næringsmiddelindustrien o.s.v. Det kan også tenkes at medlemmene ønsker en fagvis organisering av foreningene istedenfor en industriell oppdeling, f. eks. at ingeniører og teknikere ønsker en selvstendig forening i Oslo, formenn sin, verkemestre sin, laboranter sin o.s.v. Også i dette spørsmål bør det vises forståelse. I det hele tatt må funksjonærene selv få bestemme sin organisasjons struktur. Den

kan også bli gjenstand for drøftinger og forandringer etter hvert som tilslutningen til forbundet øker, men man må ha for øye at en organisasjonsform som muligens passer i Oslo, ikke vil passe i en annen by eller i et industrisentrum. Lokalt initiativ og bestemmelsesrett vil høyst sannsynlig bli nødvendig.

Medlemsbøker.

Komiteen vil foreslå at forbundet benytter de medlemsbøker Landsorganisasjonen har gitt ut. Derved vil en oppnå den fordel at et medlem som nå står tilsluttet et av forbundene, fortsatt kan anvende sin medlemsbok ved at den overføres fra forbundet til det nye forbund. Dette under forutsetning av at det tidligere forbund har innført den fellesbok som en rekke forbund nå har gått over til.

Forbundets formål.

Forbundet skal stå tilsluttet Arbeidernes faglige Landsorganisasjon og i samarbeid med denne søke å opprette tariffavtaler med bedriftene for bedre å verne om medlemmenes lønns- og arbeidsvilkår. Formålet for øvrig bestemmes av det konstituerende landsmøte etter de retningslinjer som er vanlige for forbundene i Landsorganisasjonen.

Forbundets ledelse.

Forbundet må bygge på lokale foreninger og direkte medlemskap fra personer som ikke kan stå tilsluttet en bestemt forening.

Forbundet må til å begynne med ha 2 lønte tillitsmenn, hvorav den ene velges blant ingeniørene og teknikerne og den annen tillitsmann velges blant de øvrige arbeidsledere. Etter hvert som forbundet blir utbygd, blir det spørsmål om å utvide tillitsmennenes antall.

Forbundsstyret.

Forbundet velger et styre (forretningsutvalg) som har ansvar for den daglige ledelse av forbundet. De 2 fastlønte tillitsmenn må ha sete i forbundsstyret, enten som styrets ledere eller som medlemmer av dette. Til å begynne med bør styret ikke bestå av flere enn 7 medlemmer, mulig bare 5. Av omsyn til samarbeidet og organisasjonens utvikling bør de forskjellige hoved-

grupper være representert. Forbundsstyret bør velges fra det sted forbundet har sitt sete eller dets nærmeste omegn slik at reiseomkostninger ved styremøter mest mulig kan unngås.

Landsstyret.

Som øverste myndighet mellom landsmøtene bør forbundet velge et landsstyre. I landsstyret bør de forskjellige distrikter være representert. Ved valget bør det dessuten tas omsyn til at de forskjellige faggrupper blir representert. Størrelsen av landsstyret vil være avhengig av hvor mange medlemmer som blir valt til forbundsstyret. Forbundsstyrets medlemmer må også være medlemmer av landsstyret (representantskapet), men forbundsstyret må ikke utgjøre flertallet av landsstyret. Forbundsstyret og landsstyrets funksjoner blir som bestemt i vedtektene.

Revisjon av regnskapene.

Det forutsettes at revisjonen av regnskapene blir utført av L.O.s revisjonskontor på vanlige vilkår.

Forbundets vedtekter.

Komiteen forutsetter at de mønstervedtekter som L.O.s representantskap har vedtatt for forbund og avdelinger, blir gjort gjeldende med de endringer som ansees påkrevd på grunn av de spesielle forhold som er til stede for organiseringen av industriens funksjonærer.

Kontingenten til forbundet og avdelingene.

Komiteen har innhentet oppgaver fra forbundene over hvilken kontingent som betales. Den er meget varierende. Nedenstående tabell viser kontingenten i de forbund som i første rekke skal avgi medlemmer til det nye forbund. Som det går fram av tabellen, er kontingenten noe uensartet avpasset etter de rettigheter medlemmene har i de forskjellige forbund. Komiteen vil anbefale at kontingenten fastsettes til minst kr. 2.50 pr. uke eller kr. 10.00 pr. måned til forbundet. Kontingenten til foreningene må fastsettes under hensyntagen til at den skal dekke foreningenes egen administrasjon og utgifter til eventuelle hjelpekasser som foreningene beslutter opprettet. Dette kan gjelde stønad under sykdom og liknende, men kontingenten

må godkjennes av forbundsstyret. Det samme gjelder de hjelpekasser som foreningene eventuelt beslutter opprettet. Når kontingenten og hjelpekassene er godkjent av forbundsstyret, er begge obligatorisk forpliktende for samtlige medlemmer i vedkommende forening.

Kontingent til forbundene.

Norsk Arbeidsmandsforbund	1.50
« Papirindustriarbeiderforbund	1.60
« Bokbinder- og Kart.arb.forbund	3.50
« Kjemisk Industriarbeiderforbund	1.50
« Tobakkarbeiderforbund	1.60
« Tekstilarbeiderforbund	1.60
« Skinn- og Lærarbeiderforbund	2.00
« Nærings- og Nydelsesm.arb.forbund	1.75
« Bygningsindustriarbeiderforbund	2.00
« Jern- og Metallarbeiderforbund	2.00
« Treindustriarbeiderforbund	2.00
« Litografisk og Kjemigrafisk Forbund	5.00
Norges Handels- og Kontorf.forbund	1) 6.00
Norsk Centralforening for Boktrykkere	4.60

1) Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund har måneds-kontingent. I tillegg til ovenstående satser kommer kontingenten til foreningene. Alle andre forbund ukeskontingent.

Funksjonærenes stilling under konflikter.

Under representantskapets møte i mai 1950 forelå til behandling og godkjenning tariffavtale mellom Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund og Årdal Verk A.s angående lønns- og arbeidsvilkår for formennene. I avtalen krevde bedriften inntatt en bestemmelse om formennenes stilling under eventuelle arbeidskonflikter. Den vanlige praksis under streiker og lockouter er at fast ansatte arbeidsledere utfører tilsyn med at maskiner og materiell ikke utsettes for ødeleggelser. Representantskapet fant det nødvendig at denne ordning også må opprettholdes etterat arbeidsledere blir medlemmer i Landsorganisasjonen. Representantskapet fattet enstemmig følgende vedtak.

«Under eventuell arbeidsstans som skyldes en konflikt, skal formennene være forpliktet til å utføre det arbeid som bedriften

anser nødvendig for å hindre at verdier forspilles, såsom vakt- hold, vedlikehold av anlegg, maskiner og verktøy, bevaring av lagre og i det hele tatt det arbeid som det er alminnelig at for- menn utfører i en slik situasjon.»

Forutsetningen er at denne ordning skal gjelde for de arbeidsledere som opptas i det nye forbund, forutsatt at det har vært deres vanlige gjøremål under eventuelle arbeidskonflikter.

Stønad under konflikter.

Hvis konflikter oppstår, må medlemmene sikres både orga- nisasjonsmessig og økonomisk stønad. Stønadens må i tilfelle utbetales av forbundskassen med vanlig refusjon fra Landsorga- nisasjonen.

Medlemmenes rettigheter i forbundenes forsikringskasser.

Alle forbund tilsluttet Landsorganisasjonen har forsikrings- kasser, d.v.s. at medlemmenes etterlatte får utbetalt et bestemt beløp ved medlemmets død. Betingelsen for dette er at ved- kommende medlem har betalt kontingent i et nærmere fastsatt uke- eller månedstall, og at vedkommende medlem ikke skylder kontingent til forbundet utover den frist forbundets vedtekter fastsetter. I de forbund som har ukekontingent, blir ukemerkene og i de forbund som har månedskontingent, blir månedsmarkene avgjørende for forsikringsbeløpets størrelse. Hovedregelen er at et medlem som har betalt kontingent for samtlige uker eller måneder i året, har rett til 100 kroner i forsikringskassen, sti- gende med 100 kroner for hvert år kontingent er betalt. Be- grensningen oppad er noe forskjellig. En del forbund begrenser beløpet til 1 000 kroner og andre til 1 200 kroner. Noen av de største forbund har 1 500 kroner som toppsats, ett forbund har 2 000 kroner og ett forbund 2 500 kroner. Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund begynner med 60 kroner etter 1 års betalt kontingent, stigende til 60 kroner for hvert år inntil 1 500 kroner.

Forsikringsbidragene blir utbetalt etter nærmere fastsatte regler. Bidraget kan ikke pantsettes eller testamenteres til noen bestemt person eller institusjon. Hvis medlemmet ikke hadde pårørende som han forsørget, bestrider forsikringskassen begra- velsesutgiftene, begrenset til et bestemt beløp, f. eks. 300 eller 400 kroner.

I enkelte forbund er det fastsatt bestemmelser om at et med- lem etter en nærmere bestemt tid med uavbrutt medlemskap og ved en fastsatt aldersgrense, kan få utbetalt et forskudd på forsikringsbidraget ved inntrådt arbeidsuførhet. Det er også for- bund som utbetaler forskudd på forsikringsbidraget ved ekte- felles død, og 2 forbund utbetaler bidrag også ved mindreårige barns død.

Kontingenten til forsikringskassene varierer fra 25 øre til 60 øre pr. uke. Norsk Centralforening for Boktrykkere har den høyeste forsikringssum og en kontingent på kr. 2.50 pr. uke, men i denne kontingenten inngår også diverse andre hjelpekasser.

Etter vedtak i Landsorganisasjonen er det fri overføring fra et forbund til et annet med bibehold av opparbeidede rettig- heter, begrenset til de regler som gjelder for forsikringskassen i det forbund medlemskapet blir overført til.

Rettigheter i det nye forbund ved overføring av medlemskap fra andre organisasjoner.

Det må slås fast at medlemmer fra et forbund tilsluttet Landsorganisasjonen, som blir overført til det nye forbund, må beholde sine opparbeidede rettigheter slik som vanlig ved over- føring av medlemskap mellom forbund tilsluttet Landsorgani- sasjonen. Her må man imidlertid være merksam på at det svært ofte dreier seg om medlemmer som har nådd en relativt høy alder og med langt medlemskap og derav følgende topprettig- heter.

Det nye forbund starter uten noe opparbeidd formue. De forbund som avgir medlemmene, vil i vesentlig grad bli lettet for forpliktelser, særlig når det gjelder forsikringskasser (be- gravelseskasser). Det er derfor rimelig at det blir foretatt en ekstraordinær ordning med oppgjør mellom det nye forbund og de forbund som avgir medlemmer. Av mange grunner vil det være lite hensiktsmessig å fastsette noe beløp som skal over- føres til det nye forbund. Komiteen er derfor blitt stående ved følgende ordning:

Medlemmer som overføres fra et tidligere forbund, får sine rettigheter beregnet etter det nye forbunds vedtekter. Ansvaret for forsikringsstønad (begravelsesstønad) fordeles mellom det gamle forbund og det nye forbund i henhold til medlem- skapets varighet sammenlagt. Det tidligere forbunds ansvar må

begrenses til den toppsats som på overføringsdagen var fastsatt for vedkommende forbund.

Det tidligere forbunds ansvar minskes etter hvert som medlemmene opparbeider seg rettigheter i det nye forbund, og faller helt vekk etter 15 års medlemskap i det nye forbund. I praksis vil denne ordning bety at et medlem fra Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund som har 7 års rettigheter ved overføringen, etter 4 års medlemskap i det nye forbund sammenlagt har 11 års rettigheter. De etterlatte ved eventuelt dødsfall vil da få utbetalt kr. 1 100.00 av det nye forbunds forsikringskasse. Summen blir å fordele med kr. 700.00 på Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund og kr. 400.00 på det nye forbund. Hvis derimot et medlem av Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund blir overført til det nye forbund med 10 års rettigheter, og etter 10 års medlemskap i det nye forbund får en sammenlagt tid på 20 år, har han rett til kr. 1 500.00 i det nye forbund, som skal utbetales ved dødsfall, fordelt med kr. 1 000.00 på det nye forbund og kr. 500.00 på Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund. Etter 15 års medlemskap i det nye forbund vil Kjemisk Industriarbeiderforbunds ansvar helt falle vekk.

Et medlem som overføres fra Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund har etter 10 års medlemskap i dette forbund rett til kr. 600.00. Hvis et sådant medlem dør etter 4 års medlemskap i det nye forbund, vil han sammenlagt ha 15 års medlemskap og rett til kr. 1 500.00, men da det tidligere forbunds forpliktelser blir begrenset til de rettigheter medlemmet hadde på overføringsdagen, blir plikten til refusjon fra Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbund begrenset til kr. 600.00.

Komiteen mener at denne ordning står i samsvar med representantskapets vedtak og kan teknisk gjennomføres.

Forholdet mellom det nye forbund og medlemmer av Norges Arbeidslederforbund som overfører sitt medlemskap, er også drøftet, og komiteen mener at medlemmer som overføres fra denne organisasjon til det nye forbund, må komme i samme stilling som medlemmer fra forbund i Landsorganisasjonen som overføres, dog med den begrensning at overføringen må finne sted innen 1 år etter det nye forbund er stiftet.

Det samme gjelder andre organisasjoner utenfor Landsorganisasjonen.

En kan imidlertid ikke regne med at Norges Arbeidsleder-

forbund og andre organisasjoner utenfor L.O. vil overta forpliktelser til medlemmer som overfører sitt medlemskap. Her må L.O. tre i forbundenes sted og garantere forsikringsbidragets utbetaling til medlemmer som overfører sitt medlemskap til det nye forbund innen 1 år etter forbundets stiftelse.

Komiteen har videre drøftet spørsmålet om hvor lang tid det må gå før disse ekstraordinære ordninger skal opphøre. En er da blitt stående ved at ordningene må falle vekk i sin helhet, både for forbundene og for Landsorganisasjonen etter at det nye forbund har drevet sin virksomhet i 15 år etter konstitueringen (datoen for forbundets organisasjonsmessige start).

Komiteens forslag til forsikringskasse i det nye forbund.

Komiteen anbefaler at det konstituerende landsmøte i det nye forbund beslutter å opprette forsikringskasse for forbundets medlemmer. Rettighetene i forsikringskassen ordnes etter følgende hovedpunkter:

1. Medlemmer som overføres fra andre forbund i Landsorganisasjonen, overfører sitt medlemskap med bibehold av opparbeidede rettigheter i forsikringskassen, begrenset til de regler som fastsettes i det nye forbunds lover.
2. Etter betalt 52 ukekontingenter eller 12 månedskontingenter, forsikringsbidrag 100 kroner, stigende med 100 kroner for hver betalt 52 uker eller betalt 12 måneders kontingent inntil 1 500 kroner.
3. Dør et medlems ektefelle, utbetaler forsikringskassen et begravelsesbidrag. Betingelsene og størrelsen av dette bidrag bestemmes i forbundets lover.
4. Hvis et medlem har 30 års rettigheter i ett eller flere forbund tilsluttet Landsorganisasjonen, har nådd en alder av 65 år og er helt ervervsdyktig, kan vedkommende få utbetalt som forskudd inntil halvparten av forsikringsbidraget, begrenset til 600 kroner.
5. Hvis et medlem dør og ikke har pårørende som har rett til forsikringsbidraget, bestrider forsikringskassen utgiftene til begravelsen, begrenset til 400 kroner. Resten av forsikringssummen tilfaller forsikringskassen.
6. Forsikringsbidraget kan ikke pantsettes eller testamenteres til en person eller institusjon. Det kan heller ikke kreves

utbetalt til offentlig myndighet for skatterestanser eller utlegg det offentlige har hatt til vedkommende medlem.

Utformingen av de nærmere regler for forsikringskassen vil bli forelagt de foreninger som skal velge representanter til det konstituerende landsmøte.

Ulykkestrygd.

Flere forbund har opprettet ulykkestrygd for medlemmene. Således har Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund ulykkesforsikret sine medlemmer. Ved ulykker som medfører 100 pst. invaliditet får medlemmene opptil 6 000 kroner og ved dødsulykker 3 000 kroner. Invaliditet må minst utgjøre 15 pst. for å få bidrag. Det er Rikstrygdeverkets regler som legges til grunn for bedømmelsen av skaden. Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund har forsikret sine medlemmer gjennom et selskap, men dog således at forbundet bærer halvparten av risikoen og selskapet den annen halvpart. Kontingenten til forbundets kasse er forhøyet med 20 øre pr. uke som følge av denne forsikring.

Hvis landsmøtet beslutter innført ulykkesforsikring for medlemmene, må kontingenten fastsettes under omsyn til dette. Den forsikringsordning som Norsk Bygningsindustriarbeiderforbund har vil en da anbefale.

Landsorganisasjonens økonomiske ansvar for det nye forbund.

Landsorganisasjonen må gi garanti for at forbundets virksomhet kan drives uten økonomiske hindringer i første landsmøteperiode. Forutsetningen for dette må være at medlemmene er villige til å betale en kontingent som står i et rimelig forhold til deres inntekter. I denne garantien ligger også garanti for at opparbeidede forsikringsbidrag og forbundets øvrige forpliktelser mot medlemmene blir utbetalt i samsvar med den overenskomst som blir opprettet mellom forbundene og det nye forbund. Landsorganisasjonen må dessuten påta seg utgiftene til det konstituerende landsmøte og gjennom samorganisasjonene bestride utgiftene til det organisasjonsarbeid som må gå forut for konstitueringen. Komiteen antar at samorganisasjonens utgifter kan dekkes av de ordinære budsjetter til samorganisasjonene.

Organisering av foreninger med representasjonsrett til det konstituerende landsmøte.

Det konstituerende landsmøte må bygge på representanter valt av organiserte foreninger. Tekniske funksjonærer som står tilsluttet et forbund gjennom selvstendige funksjonærforeninger, må ha representasjonsrett i forhold til sitt medlemstall. Det er også medlemmer i forskjellige forbund som skal overføres til det nye forbund, men som har sitt medlemskap ordnet gjennom blandingsforeninger, mulig også ved direkte medlemskap i vedkommende forbund. Det er dessuten uorganiserte funksjonærer som ønsker å slutte seg til nye forbund. Det blir derfor nødvendig å danne nye foreninger på en rekke steder. Disse nye foreninger må omfatte så vel medlemmer av bestående forbund som nye medlemmer. Disse foreningers område må stå i samsvar med komiteens forslag til oppbygging av det nye forbunds foreninger. Som eksempel nevnes: I en by står til eks. 20 medlemmer tilsluttet Norsk Jern- og Metallarbeiderforbund, 5 medlemmer tilsluttet Norsk Nærings- og Nydelsesmiddelarbeiderforbund, 7 medlemmer tilsluttet Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund og 10 à 12 medlemmer spredt på andre forbund. Ingen av disse medlemmer står tilsluttet en selvstendig funksjonærforening. De bør derfor gå sammen og danne en forening som også må få tilslutning fra de uorganiserte funksjonærer. Denne forening velger så representantene til det konstituerende landsmøte, men ingen av de medlemmer som står tilsluttet et forbund, må gå ut av sitt forbund før det konstituerende landsmøte er holdt i det nye forbund og dato for overføringen av medlemskapet blir fastsatt. Samorganisasjonene må pålegges å forestå organiseringen av disse foreninger. Utgiftene til dette organisasjonsarbeid bæres av samorganisasjonene.

Representasjon til det konstituerende landsmøte.

En må her regne med forholdsvis små foreninger slik at de vanlige regler for representasjonsrett til landsmøter ikke kan følges. Komiteen er av den oppfatning at alle foreninger som stiftes, og som består av minst 10 medlemmer, må være representert på landsmøtet etter følgende skala:

Fra 10— 25 medlemmer	1 representant.
« 26— 50	« 2 representanter.
« 51—100	« 3 —

og videre 1 representant for hvert påbegynt 50-talls medlemmer.

Oslo, september 1950.

Elias Volan, Anker Nordtvedt, Arne Hagen, Alfred Nilsen, Rolf Olsen, Kaare Pehrson, Chr. Henriksen, Fritz Hannestad, Witalis Andersen, Alf Andersen.

Komiteens innstilling er godkjent av Representantskapet i Arbeidernes faglige Landsorganisasjon 18. oktober 1950.

Konrad Nordahl.

Dirigenten: Før jeg overlater ordet til Vola nvil jeg lese en melding: De medlemmer av representantskapet som ikke er styremedlemmer i fagforening, kan få «Fri Fagbevegelse» tilsendt ved henvendelse til Landsorganisasjonens Presse- og Informasjonskontor.

Elias Volan: Referater i det konstituerende landsmøte i Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer, er kjent gjennom pressen så jeg vil ikke komme så mye inn på referatene her. Det som har skapt en diskusjon både blant medlemmer, og også i Landsorganisasjonen, er hvilket område dette forbundet skulle ha. Det har vært vanskelig for organisasjonskomiteen å finne fram til en kort og klar formulering av det spørsmålet. Etter hvert er det stadig kommet flere og flere krav fra arbeidsledere og tekniske funksjonærer om adgang til å bli opptatt som medlemmer i dette forbundet. Nå har imidlertid representantskapet truffet vedtak om forbundets område. Komiteen og sekretariatet har selvsagt følt seg bundet til representantskapets vedtak. Men man fant imidlertid grunn til å gi bestemmelser om forbundets område. Det har samorganisasjonene og forbundene fått sirkulære om og komiteen la på forbundets konstituerende landsmøte fram følgende forslag som forklaring til organisasjonsområdet:

«Forbundets organisasjonsområde omfatter alle produksjonsbedrifter som ikke kommer inn under vanlige kommunale eller statsetaters organisasjoner. Innenfor dette område organiseres de personer som ikke kommer inn under arbeiderne eller de mer-

kantile funksjonærers vanlige tariffområde. Tvister som måtte oppstå avgjøres på stedet med forhandlinger mellom forbundets avdeling og arbeiderne eller de merkantile funksjonærers organisasjon. I tvilstilfelle avgjøres sakene etter de regler som Arbeidernes faglige Landsorganisasjon har bestemt.»

Opprinnelig var det bare spørsmål om at de bedrifter som produserer varer i konkurranse med de private bedrifter på det åpne marked, skulle komme inn under forbundets område. Det fant man imidlertid ville være galt. Enten det nå er en monopolbedrift eller en bedrift som har konkurranse på det åpne marked, så bør den bedriften komme inn under dette forbundet.

Kontingenten ble fastsatt til 10 kroner pr. måned, med myndigelse til forbundsstyret å drøfte spørsmålet om en lavere kontingentsats for de som har de lavere inntekter.

Forsikringskassen ble vedtatt slik som foreslått. Til formann i forbundet ble valgt Fritz Hannestad i Centralforeningen for Boktrykkere. Vi mente det ville være riktig at en som var vant til forbundsadministrasjonen, ble overført til dette nye forbundet.

Landsmøtet behandlet også spørsmål som representantskapet må ta stilling til. I dagsorden til det nye forbunds landsmøte vil en finne et avsnitt om voldgiftsavtale. Det heter her:

Voldgiftsavtale.

Mellom Forbundet for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer i Norge på den ene side og forbund på den annen side, er inngått slik avtale:

1. Oppstår det tvist mellom forbundenes medlemmer innbyrdes angående arbeidsforholdene eller personlige uoverensstemmelser som har sitt utspring i arbeidsforholdet, skal slike tvister søkes løst ved forhandlinger mellom forbundene på vanlig måte.
2. Løses ikke tvisten ved forhandling blir den å avgjøre ved voldgift. Voldgiftsrettens avgjørelse er bindende for alle parter og kan bare prøves ved de alminnelige domstoler, om vilkåret for det er til stede etter rettergangslovens kap. 32.
3. Voldgiftsretten skal prøve ethvert tvistesporsmål som har sin årsak i arbeidsforholdet. Den skal søke å løse saken slik at det kan gjenopprettes et godt og tillitsfullt samarbeid på arbeidsplassen.

4. Voldgiftsretten skal bestå av 3 medlemmer. Formannen oppnevnes i mangel av enighet, av Arbeidsrettens formann for hver enkelt sak. Formannen skal være jurist og ha de kvalifikasjoner som er nødvendig for å kunne bli dommer. De 2 andre medlemmer av voldgiftsretten oppnevnes av de 2 forbund de tvistende parter er medlemmer av.
5. Voldgiftsretten kan ilegge partene saksomkostninger etter reglene i rettergangsloven. Overfor voldgiftsretten er de 2 forbund ansvarlige for omkostningene med en halvpart hver.
6. Saksbehandlingen ved voldgiftsretten fastsettes av rettens formann i hvert enkelt tilfelle. Den bør imidlertid — så langt råd er — følge reglene i rettergangslovens kap. 32.
7. Avtalen kan ikke sies opp av noen av partene uten samtykke av sekretariatet i Arbeidernes faglige Landsorganisasjon.

Dette er vedtatt av sekretariatet, men med den uttrykkelige forutsetning at saken skulle forelegges for Landsorganisasjonens representantskap til vedtak. Det kan selvsagt hende at det oppstår divergenser på en arbeidsplass mellom arbeiderne og en arbeidsleder, selv om arbeidslederen står tilsluttet Landsorganisasjonen. Da må en finne fram til en form for løsning av den slags tvister slik at også arbeidslederen er sikret mot overgrep fra de større grupper på en arbeidsplass. Den saken har vært drøftet nokså inngående og det er hevdet fra arbeidsledere at hvordan skal det gå med oss som står i Landsorganisasjonen, hvis det oppstår en tvist på en arbeidsplass mellom arbeidslederen og arbeiderne? Vil da ikke Landsorganisasjonen alltid gi arbeiderne rett fordi at de er den største gruppe? Nei, har sekretariatet sagt. Landsorganisasjonen vil behandle de tingene ut fra det forhold at alle medlemmer i Landsorganisasjonen skal være sikret den behandling som norsk lov hjemler dem adgang til. Det er ingen arbeidsgruppe som kan få adgang til å treffe vedtak når det gjelder arbeidsledernes forhold, som strider imot arbeidsledernes både organisasjonsmessige og juridiske rettigheter. Enten han står utenfor eller innenfor Landsorganisasjonen, skal han være sikret mot et hvert overgrep.

Hvordan skal man så ordne det. Jo, ved at man har en voldgiftsavtale som bestemmer at det skal nedsettes en voldgiftsrett

hvis den slags tvister skal oppstå og hvor hvert av de interesserte forbund får oppnevnt et medlem.

Denne saken må representantskapet behandle.

Organisasjonskomiteen har fått i oppdrag å fortsette sin virksomhet som et konsultativt organ for det nye forbundet hvis det skulle vise seg å være nødvendig. Komiteen har hatt et møte hvor man behandlet en rekke søknader om utvidelse av forbundets område. Man har også fått en rekke henvendelser fra arbeidsledere og tekniske funksjonærer utenfor det område som er bestemt. De søker om opptagelse i forbundet. Samorganisasjonen i Vestfold har således foreslått at forbundet skulle omfatte de kommunale arbeidsledere og tekniske funksjonærer. Og på møtene som er holdt rundt om i landet har det alltid møtt arbeidsledere og tekniske funksjonærer fra kommunene. De har på en meget bestemt måte framholdt at de mente det ville være nødvendig og riktig at forbundet også skulle omfatte de funksjonærene. Brannmesterforeningen som teller 35 medlemmer har søkt om opptagelse og det er svært mange som har henvendt seg til oss.

Oppsynsmennene ved Statens anlegg — det vil si veianlegg, jernbaneanlegg, kraftanlegg o.s.v. — skulle etter vedtakene i Landsorganisasjonen organiseres i Norsk Tjenestemannslag. Tjenestemannslaget har noen få. Veioppsynsmennene har en egen organisasjon på ca. 350 medlemmer. Det er nå foreslått at denne organisasjonen skulle slutte seg til Landsorganisasjonen. Vi har hatt en rekke henvendelser fra oppsynsmenn som har villet bli medlemmer av det nye forbundet. Og komiteen mener at skal vi kunne få orden på organisasjonsforholdet av oppsynsmennene ved statens anlegg, så må de organiseres i tilslutning til det nye forbundet. Og det foreslår komiteen.

Jeg vil ha sagt som min personlige oppfatning at når vi har et arbeidslederforbund så burde alle arbeidsledere som er beskjeftiget ved produktive bedrifter, være tilsluttet det nye forbundet — enten det er Statens, kommunens eller private bedrifter. Den offentlige sektor omfatter i dag omkring 25 prosent av vårt produksjonsliv og etter hvert som denne sektoren utvides kommer naturligvis arbeidslederne til å spille en meget stor rolle i vårt økonomiske liv i det hele.

Først må representantskapet treffe vedtak i spørsmålet om voldgiftsavtalen og så må en treffe vedtak om oppsynsmennene ved Statens og kommunenes anlegg.

Dirigenten: Jeg foreslår at vi behandler dette med dagsorden og voldgiftsavtalen først og siden avgjør det som er nevnt om organisasjonsområdet i det trykte framlegget fra komiteen.

Forlanger noen ordnet til denne voldgiftsavtalen som er enstemmig godkjent av forbundet. Ingen har forlangt ordet og det voteres.

Votering: Enstemmig vedtatt.

Dirigenten: Vi behandler så det nye forbundets organisasjonsområde.

Thv. Karlsen: Jeg er ikke forberedt til å behandle denne saken på dette representantskapsmøte fordi saken ikke står oppført på dagsorden. Der heter det «referat fra det konstituerende landsmøte i Norsk Forbund for Arbeidsledere- og Tekniske Funksjonærer». Jeg har ikke innstilt meg på å behandle organisasjonsområdet for dette forbundet og da denne saken berører ganske sterkt det forbund jeg representerer, er jeg tilbøyelig til å foreslå at denne saken ikke kan behandles på dette møte.

Hvis denne innstillingen blir vedtatt vil man rive opp den etatsforbundsformen som man har gjennomført innenfor Statens administrasjon og virksomheter. Norsk Tjenestemannslag er opprettet som et etatsforbund for de mindre etater og vi skal organisere alle tjenestemenn og arbeidere innenfor det område der det ikke er andre etatsforbund til å ta seg av det. Vi har organisert oppsynsmennene for eksempel ved Statens Havnevesen ved Fyrvesenet, ved de militære anlegg o.s.v. Ved Statens Veivesen er vi ikke kommet inn da man der har en egen organisasjon som har vært vanskelig å bryte. Men vi har hatt henvendelser derfra og vi har bedt samorganisasjonene om å sette seg i forbindelse med disse folkene for om mulig å få brutt denne organisasjonen som står utenfor Landsorganisasjonen. Det er Hedmark som har gjort opptaket der, og vi vet ennå ikke hvordan dette vil løpe av.

Jeg er av den oppfatning at det ikke uten videre går an å stemme imot det som organisasjonskomiteen har lagt opp her, fordi jeg ikke vet hva som er bakgrunnen for det. Komiteen har ikke spurt meg eller mitt forbund om hvordan vi ser på spørsmålet. Jeg vil derfor foreslå at denne saken ikke kan realitetsbehandles på dette møte.

P. Ødegaard: I annet avsnitt i vedtaket står det at det skal organiseres personer som ikke kommer inn under arbeidernes eller de merkantile funksjonærers vanlige tariffområde. For de

merkantile funksjonærer ved Handels- og Kontor er forholdet antakelig greit, så vidt jeg vet. De har bestemmelser i tariffavtalene om formenn og funksjonærer. Det blir helt annerledes når det gjelder industriforbundene i sin alminnelighet. Det er vel bare rent unntakelsesvis det er bestemmelser i tariffavtaler om formenn, og i særdeleshet arbeidende formenn. Mens forholdet stort sett er slik at de arbeidende formenn utfører i det vesentlige praktisk arbeid, når de deltar i produksjonen har de også akkord og de deltar også i stor utstrekning i fellesakkord. Dette vedtaket her synes jeg derfor blir veldig uklart. Hvordan skal en forholde seg med de arbeidende formenn? Jeg skulle ønske det kunne bringes mer klarhet i det spørsmålet om alle som får titelen, skal tilføres det nye forbundet eller ikke.

Tormod Halvorsen: Jeg tror det er riktig at alle som sokner til Statstjenestemannskartellet støtter opp om det Thv. Karlsen sa. Som representant for Telegraf- og Telefonforbundet vil jeg si at jeg antar det ikke har vært meningen å fatte et vedtak som det heter her om «Statens anlegg». Det kunne jo for eksempel bety Statens telefonanlegg, og det vil vi ikke kunne gå med på. Hvis man der hadde føyet til en setning om at dette ikke gjaldt folk som kom inn under Statens pensjonsforhold — altså Statens pensjonskasse for de faste tjenestemenn, og statsarbeiderpensjonen for de tarifflønnede. Det ville for vårt vedkommende ha vært greit. Men av hensyn til Tjenestemannslaget mener jeg at saken bør utsettes.

Elias Volan: Prinsipielt er jeg enig i den oppfatning at alle arbeidsledere, enten de er beskjeftiget i Staten eller kommunene, eller innenfor private bedrifter, burde stå i dette forbundet. Men det foreligger ikke her. Vi har unntak for etatsforbundene og det gjelder også for de kommunale bedrifter. Men når man sier «Statens anlegg» i steden for å si kraftanlegg, jernbaneanlegg, festningsanlegg o.s.v., så er dette forenklet til «Statens anlegg» og kommunale anlegg som ikke har sine arbeidsvilkår fastlagt gjennom Kommuneforbundets tariffavtale.

Når det gjelder formenn i private bedrifter, så har vi mange sorter av dem. Noen kalles baser, noen førstemenner, seriebaser o.s.v. Det er ikke meningen at disse skal inn i dette forbundet. Men vi har formenn som er i den stilling at de ved siden av at de leder arbeidet, også utfører visse manuelle operasjoner i produksjonsprosessen. Det er ikke meningen at de konsekvent skal holdes utenfor dette forbundet. Det beror på hvordan deres forhold

er på arbeidsplassen. Men det skal Landsorganisasjonen avgjøre i hvert enkelt tilfelle hvis vedkommende forbund ikke blir enige seg i mellom. De må forhandle først. Arbeidslivet er så sammensatt at det ikke er mulig å skrive generelle retningslinjer som kan romme hvert enkelt tilfelle. Vi vet imidlertid at Arbeidslederforbundet er ute etter mange formenn som de før ikke har tatt som medlemmer, og det er klart at når det er to forbund som opererer på samme marked — Arbeidslederforbundet og det nye forbundet, så må det nye forbundet oppta alle de grupper av arbeidsledere som det gamle forbund er ute etter å få organisert, hvis det skal være mening i organisasjonsarbeidet.

Det er en kjensgjerning at gruvearbeiderne og anleggsarbeiderne i all tid har betraktet seg som tillitsbrødre. Det samme gjelder oppsynsmennene ved anleggene og stigerne ved gruve-vene. Det er samme kvalifikasjonskrav som stilles til de grupper. Gruvearbeiderne og anleggsarbeiderne står i Arbeidsmannsforbundet. Stigerne skal organiseres i dette nye forbundet, og forbundet må også få utvidet sitt område til anleggenes oppsynsmenn. Jeg tror ikke det vil være mulig å få organisert dem i noe annet forbund. De vil ikke føle seg hjemme i noen annen organisasjon. Og det skal vi ta hensyn til.

Jeg vil bare tilføye at saken haster. Vi er etter min oppfatning 2—3 år for sent i gang med organiseringen av dette nye forbundet. Hvis vi nå skal utsette saken, vil den bli vanskeliggjort enda mer.

Bernhard Berntsen: Jeg vil anse det som meget uheldig om denne saken ble utsatt. Det er en rekke problemer som skal løses hvis en i det hele tatt skal få orden i disse sakene. Det var nevnt visse grupper som kanskje ikke burde stå i det nye forbundet. Det er et forhold som jeg mener må være avgjørende, i alle fall når det gjelder de alminnelige bestemmelser, og det er at de grupper som får anledning til å gå inn i Arbeidslederforbundet utenfor L.O., de bør også få anledning til å stå tilsluttet vårt nye forbund. Vi har det problemet i Kjemisk forbund. Seriebaser er organisert i Arbeidslederforbundet utenfor L.O., men så vidt jeg forstår er det en viss vanskelighet til stede når det gjelder å løse saken slik at de seriebaser som ennå ikke står i Arbeidslederforbundet, kan komme inn i Landsorganisasjonen.

Jeg synes for øvrig at hele dette spørsmålet er formet slik at det er rikelig anledning for både det nye forbund og andre forbund å ta opp spørsmål som måtte melde seg med organisa-

sjonskomiteen, slik at representantskapet i dag kan godta det forslag som foreligger.

Arthur Olsen: Vestfold faglige Samorganisasjon har sendt inn forslag om at arbeidsledere i kommunene skulle komme inn i det nye forbund. Under det arbeid vi hadde for å få de nye avdelingene i stand, møtte det på alle møtene representanter for oppsynsmenn, for feiemestere og for brannmestere i Vestfoldbyene. De var oppmerksom på at de ikke kunne komme med i det nye forbundet, men de uttalte at de mente deres plass var nettopp der, for deres lønns- og arbeidsvilkår blir ikke varetatt på den måten som den bør og skal der de står som medlemmer. De førte fram beviser for at de som arbeidsledere står i en temmelig nøyaktig samme stilling som f. eks. arbeidsledere ville stå i når de kommer inn i en fagforening i industrien eller i håndverksfagene. Det er ikke til å komme forbi at de stiller krav som er i samsvar med deres stilling som arbeidsledere i kommunale etater. De mener at de som aktive organisasjonsfolk ikke får anledning til å delta på samme måten som de burde og skulle. I det nye forbundet mener de det blir anledning til å være aktive organisasjonsfolk.

Det kommer nyansatte oppsynsmenn og sier at hvis jeg kan komme inn i det nye forbundet, skal jeg gå inn i Landsorganisasjonen, men jeg går ikke inn i Kommuneforbundet.

Her synes jeg forslaget er noe uklart og jeg synes det må bringes klarhet i denne saken. Det er derfor jeg vil sette fram forslag om at det nye forbund av arbeidsledere gis adgang til å organisere arbeidsledere i de kommunale og interkommunale virksomheter.

Dirigenten: Organisasjonsområdet for dette nye forbundet har tidligere vært diskutert og det er fastlagt. Det er avpussingen som nå finner sted. Med hensyn til Olsens siste forslag om de kommunale tjenestemenn — enten de er oppsynsmenn eller ikke — så har vi kongress-vedtak om hvor de skal høre hjemme. Derfor må en endring på det området forelegges Kongressen.

Albert Karlén: Det er riktig at området for det nye forbundet er fastsatt tidligere, men her innbys vi til å fatte et vedtak som går ut på at vi skal pusse på det som er vedtatt. Jeg kjenner ikke til hva som har vært forutsetningen for komiteens innstilling, men jeg skal fortelle det jeg vet som følge av at jeg har hatt en del med disse folkene å gjøre. Jeg vil ta for meg de gruppene som Norsk Arbeidsmannsforbund leverte til Norsk Tjene-

stemannslag. Etter at representantskapet hadde fattet vedtak om at Tjenestemannslaget skulle opprettes, har vi levert oppsynsmenn i Statens Havnevesen og vi har levert oppsynsmenn i en rekke andre statsetater til Tjenestemannslaget.

Etter den erfaring vi har i Arbeidsmannsforbundet er jeg av den mening at de folkene fortsatt bør være medlemmer av tjenestemannslagene. Jeg er videre av den oppfatning at det ikke ville skade noen om saken ble utsatt til neste representantskapsmøte slik at organisasjonskomiteen i mellomtiden fikk anledning til å se på saken på nytt. Jeg kan opplyse at Arbeidsmannsforbundet ikke er større interessert da vi har levert det som skal leveres — det kan bare bli snakk om noen veioppsynsmenn som kan føres over til det nye forbundet, men det er ikke noe problem for oss.

Å kjøre for fort med denne saken tror jeg vil skade den samlede organisasjon og da i første rekke de tjenestemenn som står på Statens lønnsregulativ.

Fritz Hannestad: Det er riktig som Volan sa om punkt 2 — vi har fått en rekke henvendelser fra de folkene ved Statens anlegg. Og de kan vi få som medlemmer. Jeg vil be dere om å stemme for framlegget fra komiteen slik det foreligger. Jeg håper at Olsen trekker sitt forslag tilbake. Vi har fått fastlagt vårt organisasjonsområde, og det skal prøves i 2½ år framover. På vårt landsmøte var det ikke mulig å treffe hårfine grenser. Skulle vi få en for mye i familien, må vi kunne føre ham over. Hvis vi utsetter saken i dag vil det oppstå mange store vansker for det nye forbundet.

Dirigenten: Olsen opplyser at hans forslag er trukket tilbake.

Votering: Karlsens forslag ble forkastet mot 13 stemmer. Deretter ble organisasjonskomiteens forslag enstemmig vedtatt.

Derved var formiddagsmøtet slutt kl. 12.13.

Ettermiddagsmøtet mandag 21. mai

Ettermiddagsmøtet tok til kl. 15 med Bernhard Berntsen som dirigent. Sekretæren refererte protokollen fra formiddagsmøtet. Protokollen ble enstemmig godkjent. Representantskapet gikk deretter over til behandling av

DAGSORDEN PKT. 4:

Den faglige og økonomiske situasjon.

Dirigenten: Vi vil få en redegjørelse av formannen, Konrad Nordahl.

Konrad Nordahl: Først noen ord om det lønnsoppgjøret som vi fikk i fjor høst. Representantskapet var innkalt for å ta stilling til det spørsmålet den gang.

Det er få lønnsoppgjør som det har vært så mye diskusjon om som det i fjor høst. Hele borgerpressen reiste med en gang en storm mot oppgjøret og Landsorganisasjonen ble kritisert og også Arbeidsgiverforeningen og Regjeringen ble kritisert — spesielt statsministeren, fordi ikke han hadde grepet inn og fått et annet oppgjør. Arbeidsgiverforeningen har forsøkt å forsvare dette oppgjøret så godt den har kunnet gjennom sin presse. Arbeidsgiverforeningen slår fast at dette oppgjøret betydde et lønnstillegg i gjennomsnitt for alle som hadde fått det, på 5.5 prosent. Samtidig var prisene fra siste tariffrevisjon og fram til 15. september i fjor steget med 13 prosent etter Arbeidsgiverforeningens beregninger som bygger på den gamle prisindeks. Etter den nye prisindeksen hadde prisene steget med vel 7 prosent.

Det ble en sterk diskusjon i pressen både om lønnstilleggets størrelse og likeledes den form tillegget hadde fått. På siste representantskapsmøte diskuterte vi om vi skulle gå inn for et differensiert tillegg — d.v.s. et tillegg som tilgodeså de mindre lønninger med de største lønnstillegg og slik at de større lønninger fikk et mindre lønnstillegg. Som vi vil huske ble representantskapet med stor majoritet enig om at vi skulle holde på den linjen vi har fulgt tidligere under forhandlinger om dyrtidstillegg, at vi skulle kreve likt lønnstillegg både for menn og kvinner.

Det diskusjonen sto om den gang var om en skulle legge familiens størrelse til grunn, og det ble pekt på at indeksfamilien som er på 3.6 medlemmer fikk full kompensasjon, mens den familien som ikke var så stor — og enslige — fikk en overkompensasjon. Familier som var større fikk mindre kompensasjon. I den forbindelse vil jeg nevne at Arbeidsgiverforeningen foreslo at det skulle lages en såkalt dyrtidskasse hvor Arbeidsgiverforeningens medlemmer betalte inn midler. Disse midler skulle så nyttes til et tillegg for de større familier, mens folk med liten eller ingen familie ikke skulle få noe eller bare et mindre tillegg.

Vi kunne ikke akseptere den lønnspolitikk og den ble derfor avvist av oss. Det er grunnen til at vi er blitt kritisert av en meget stor del av pressen. Nå er det merkelig nok den samme presse som kritiserer Staten fordi den ikke gikk med på et større dyrtidstillegg til de såkalt høyere funksjonærer i Statens tjeneste. Det ble besluttet av Stortinget at de skulle ha det samme lønnstillegget som de andre. Vi ser altså at denne pressen svinger etter som det passer den.

Det kan naturligvis sies både for og mot dette at man skal betale etter familiens størrelse. Vi har nå fått nedsatt en lønnskomité som skal utrede spørsmålet om lønn etter forsørgelsesbyrde. En får da se hva denne komiteen kommer til. Men det betyr en fullstendig omkalfatring av de lønnsforhold og avtaler som vi har bygget på gjennom alle år. Det er jo ikke noe nytt dette med dyrtidstillegg — vi hadde det under forrige verdenskrig og vi har hatt det siden 1939 og fram til i dag. Har vi hatt noen differensiering så har det vært mellom lønningenes størrelse, men vi har ikke hatt noen differensiering etter familiens størrelse. Så vidt jeg har kunnet undersøke forholdene i andre land, har man heller ikke der gitt seg inn på en slik politikk. Under de mange oppgjør i Danmark har man differensiert mellom menn og kvinner og unge arbeidere — men man har ikke tatt familiens størrelse i betraktning. Det samme er tilfelle i Sverige. Der har man nå hatt et større lønnsoppgjør, opptil 50 øre for enkelte grupper. Men spørsmålet om å differensiere lønningene etter familiens størrelse var så vidt jeg vet ikke oppe til diskusjon.

Det samme forholdet gjør seg gjeldende både i England og Amerika. Det eneste stedet hvor man har vært inne på dette med familielønn er i Frankrike. Der betaler arbeidsgiverne inn en del for hver som har forsørgelsesbyrde, og så fordeles dette slik at man får lønn etter familiens størrelse. Jeg har imidlertid ikke lyst til å sammenlikne de franske arbeidsforhold med våre — vi kjenner alle til de vanskeligheter som har oppstått på arbeidsplassene i Frankrike etter krigen, og vi ønsker ikke å komme opp i liknende forhold her i landet.

Jeg vil ikke foregripe noe av det komiteen skal utrede om disse spørsmål, men personlig mener jeg at det er meget vanskelig med de lønssystemer som vi har, å gjennomføre en ordning på arbeidsplassen som går ut på at man lønner arbeidere som utfører det samme arbeid, etter familiens størrelse. Jeg tror det

vil være meget vanskelig å gjennomføre en slik ordning. En annen sak er at Staten kan regulere dette forhold ved at det ytes barnebidrag eller på annen måte. Men at det kan gjøres ved tariffrevisjoner, mener jeg vanskelig kan la seg gjennomføre.

Etter at vi fikk dyrtidstillegget i oktober, vet vi at prisene har steget ganske kraftig slik at vi lå langt over den røde streken den 15. mars. Det medførte at vi fikk et lønnstillegg på 17 øre pr. time.

Hvis vi undersøker hvor mye lønningene har innvirket på den prisstigning som har funnet sted fra 15. september og til 15. mars, så viser det 1 poeng, ifølge oppgaver fra Statistisk Sentralbyrå. Dessuten må en regne med at det tillegget bøndene fikk virket inn med et halvt poeng. Dette viser altså at prisstigningen har helt andre årsaker enn den lønnsstigning som fant sted. Nå har Staten — etter at vi fikk dette tillegg — vært meget streng med å tillate at prisene blir pålagt. Men i noen grad har likevel dette funnet sted, og vi må regne med at dette i noen grad vil fortsette. Det siste tillegg vi fikk vil nemlig virke sterkere, slik at det vil se anderledes ut når vi skal undersøke årsaken til prisstigningen fra mtil 15. september i høst. Man må altså i større grad gå med på å tillate at prisene økes på grunn av at vi nå har fått to tillegg. Derved vil lønningens andel i prisstigningen etter hvert komme til å bli større.

I forbindelse med lønns- og prisutviklingen i år har vi fått en ny omsetningsavgift, og den virket jo momentant på prisene. Vi kan regne med at denne økningen av omsetningsavgiften tok halvdelen av lønnstillegget, og ser vi nå på prisstigningen som senere har funnet sted, vil vi finne at vi nesten har nådd den nye røde streken. Det mangler bare noen tiendedeler på at vi er kommet opp i 120 — hvilket er den nye røde streken. Og ingen av oss vet hvor mye prisene vil stige til 15. september. Men jeg tror at vi til da er kommet opp i 125, uten at jeg overdriver. Det blir kanskje enda mer.

Det er klart at den omsetningsavgiften som kom nå har skapt vanskeligheter for lønsmottakerne og det virket litt irriterende at vi fikk denne omsetningsavgiften før man hadde fått utbetalt lønnstillegget. Vi så av avisene at den saken var planlagt i lengere tid, men at den først kom etter 15. mars. I den forbindelse har man reist spørsmålet om det ikke gikk an å legge om omsetningsavgiften. Vi er klar over at Staten trenger penger og det får vi finne oss i. Men går det ikke an at avgiften legges

om slik at den ikke virker så momentant på de mest alminnelige forbruksvarer? I England har man meget høye omsetningsavgifter, men der har man gradert omsetningsavgift. Den er lav for de subsidierte varer — de varer som Staten subsidierer for å holde på et lavt prisnivå — men så øker den til gjengjeld for andre varer og stiger voldsomt oppover for de mer luksusbetonte varer. Her kan omsetningsavgiften nå opp i 100 prosent. Det er spørsmål om vi ikke kan gjennomføre en liknende ordning i vårt land. Vi må regne med at omsetningsavgiften ikke blir noen midlertidig ordning og at vi kommer til å beholde den i mange, mange år framover. Derfor mener jeg vi må være interessert i at avgiften blir lagt om. Det spørsmålet har vært utredet tidligere, men da kom man til det resultat at det var umulig å gjennomføre det. Nå har vi nylig fått henvendelse fra Finansdepartementet om vi ville oppnevne en representant til en komité som skal utrede dette spørsmålet på nytt. Vi har valgt vår økonom, Odd Gøthe, som vår representant i komiteen. Vi er klar over at denne saken er meget vanskelig, og jeg kan vel si i denne forsamling — uten at det bringes videre — at det er mye snyteri i forbindelse med avgiften og at det er en del som lever ganske bra på omsetningsavgiften. Man har vært redd for hvis en skulle ha en gradert omsetningsavgift, ville det føre til enda større snyterier. Men her må man undersøke hvordan man har gått fram i andre land. Jeg synes det er ulogisk at man først skal subsidiere en vare for å holde prisene lengst mulig nede — melk, brød og en rekke andre ting som vi må ha hver dag —, og etterpå legger man forbruksskatter på de samme varene. Jeg ville derfor ønske at denne komiteen kunne finne fram til en ordning.

Av det lønnstillegg vi fikk i april har Landsorganisasjonens økonomiske kontor regnet ut at når vi tar omsetningsavgiften, marginalskatter og alle andre ting som følger med økning av den nominelle inntekt, står det igjen 46—47 prosent. Jeg viser for øvrig til en artikkel i siste nummer av «Fri Fagbevegelse» om den saken.

I den siste tid har spørsmålet om å finne fram til en ny stabiliseringslinje komme i forgrunnen. Vi hadde jo en stabiliseringslinje som virket effektivt fram til 1949 — til devalueringen. Men etter devalueringen begynte prisene å rykke oppover og dermed kan en si at den stabiliseringslinje vi hadde bygget på, ikke holdt lenger. Nå kan man spørre om det var ønskelig med den stabiliseringslinjen. Jeg tror vi kan si at den var en velsig-

nelse for det norske samfunn og at det var til gagn for lønnstakerne at vi hadde en slik stabiliseringslinje. Den har vært utsett for mye spott, men trass i alt vet vi at levestandarden steg i tiden fra 1945 og fram til devalueringen — under den stabile prisperioden hvor man kunne kjøre inn subsidier eller på andre måter kunne holde prisene nede. Som lønnstakere er vi interessert i at vi kan komme inn i stabile forhold igjen. Dette med at prisene stiger og lønningene kommer etterpå, går ut over lønnstakerne i alle fall.

Spørsmålet er om det er mulig å finne fram til en ny stabiliseringslinje. Forutsetningen er at man kan regne med mere stabile priser på verdensmarkedet. Hvis prisene på verdensmarkedet fortsatt skal gå oppover på de viktigste produkter som er med på å danne verdens prisnivå, da blir det meget vanskelig å finne fram til en ny stabiliseringslinje. Men hvis prisene ute har nådd toppen og ikke vil gå høyere, så skulle det være muligheter for oss til å finne fram til en stabiliseringslinje. Statsministeren har skrevet til det økonomiske samordningsråd og bedt om at rådet ser på den saken. Det er imidlertid ikke godt å vite hvilket resultat rådet kommer til. Foreløpig vet vi bare at den prisstigningen som har funnet sted ute i verden, ikke har slått fullt igjennom i det norske prisnivået. Selv om en kommer fram til en stabilisering, vil man ikke kunne unngå en ytterligere prisstigning hvis en ikke kjører inn igjen en rekke subsidier for å holde prisene i sjakk. Det er da spørsmål om Staten har de finansielle muligheter til å holde prisene i sjakk. Det har vært nevnt at man kunne utnytte eksportavgiftene til dette. Nå er det så vidt jeg vet bare lagt eksportavgifter på treforedlingsprodukter, men det finnes vel andre eksportartikler som man i dag tjener gode penger på og som man kan legge eksportavgifter på. Hvis man så bruker avgiftene til nedskrivning av de varene som har størst tendens til å stige på verdensmarkedet, så betyr dette mye. Men vi vet at Statens finanser er begrenset, og her er det snakk om hundreder av millioner kroner skal en kunne stabilisere prisnivået. Om disse tingene er det ennå for tidlig å uttale seg — en får vente til det økonomiske samordningsråd har behandlet saken.

Til høsten skal vi ha en indeksregulering og hvilken situasjon kommer vi da opp i? Det er det umulig å svare på i dag. Vi vet for lite, men jeg vil si at vi ikke kan akseptere den linjen at prisene får stige og stige, og at man kommer og sier at vi ikke

kan få noen lønnskompensasjon. Det har vært tendenser til det i en del av pressen — med Verdens Gang i spissen. De har vært inne på den tanken at det ikke kan være tale om å gi noen lønnskompensasjon til høsten. Det kan ikke fagorganisasjonen akseptere. Hvis prisene fortsetter å stige så vil vi gjøre vårt krav gjeldende. Jeg er klar over at vi er inne på en farlig linje, og det kan føre til et så høyt kostnadsnivå her i landet at vi ikke får penger til å kjøpe inn de materialer som vi må ha for å holde produksjonen i gang. Vi vet at alle som arbeider i hjemmeindustrien, arbeider i høy grad med importerte råvarer. Vi ville ikke ha mye hjemmeindustri igjen her i landet hvis vi bare skulle arbeide med egne råvarer og materialer. Vi lever på de råvarer vi får anledning til å kjøpe ute på verdensmarkedet, og når vi ikke har penger til å kjøpe disse råvarene, blir det arbeidsledighet. Derfor er det så farlig med et så høyt kostnadsnivå at vi ikke kan kjøpe materialer utenfra og heller ikke konkurrere med andre land som har et lavere kostnadsnivå. Derfor er det ikke så lett, men vi kan likevel ikke sitte rolig og se på at prisene stiger, uten at vi får noen kompensasjon for stigningen. Når vi blir spurt, må vi avvise den tanken at vi ikke skal framstille våre krav når høsten kommer. Men hvilke krav og på hvilken måte vi skal reise de kravene, må vi ta stilling til på et senere tidspunkt, og det må i tilfelle dette representantskapet gjøre.

Man kan naturligvis reise dette spørsmålet med familielønn som vi antar vanskelig vil kunne gjennomføres, men så har vi spørsmålet om vi skal gå inn for en gradert lønn og om vi skal ha en grense oppover. Det var nevnt så vidt på siste representantskapsmøte, og jeg vil nevne det igjen. Man kan si at den som har hatt en årsfortjeneste på det og det grunnlag, ikke skal ha noe tillegg. De har tjent så mye at de får klare seg foreløpig og at de som tjener mindre må få tillegg. Det er flere utveier der, som man kan velge. Men den enkleste måte — og det var vi enige om i representantskapet på siste møte — var at man fikk et likt lønnstillegg for alle. Svenskene bruker en annen lønnspolitikk. De har prosentvis tillegg til lønnen og det fører med seg at tillegget blir differensiert. Her melder det seg et spørsmål som jeg ikke skal gå noe inn på, men det er et forhold vi må se i øynene, nemlig at utjevningen mellom de enkelte grupper er blitt så stor at det er vanskelig å få folk til de faglærte yrker. De kan tjene like mye i yrker hvor det ikke kreves fagkunnskap eller utdanning. Det skader arbeidslivet i landet vårt.

Det er et av de spørsmål vi ikke kan komme forbi. Saken var oppe på kongressen i 1949 og ble diskutert der, og vi kommer ikke forbi den. Det er et spørsmål som kan komme opp til neste tariffrevisjon.

Det er med andre ord mange måter å ordne oppgjøret på til høsten uten at sekretariatet på det nåværende tidspunkt kan ta stilling til noen av disse spørsmålene. Det får vi komme tilbake til når vi kommer nærmere det neste oppgjør.

Det er mulig at vi ikke kommer til å bli enig under lønnsforhandlingene — det er stor mulighet for det. Og da har vi ikke noen annen utvei enn at vi sier opp alle tariffavtaler. Men til dem som allerede har laget en rekke krav, vil jeg si at det som kan behandles — hvis vi sier opp i oktober — er lønningene og ikke noe annet. Vi får ikke en alminnelig tariffrevisjon, den må vi vente med til den ordinære revisjonen. Men det vi kan revidere i tilfelle vi ikke blir enige, etter den avtalen som foreligger, er selve lønningene.

I forbindelse med den faglige og økonomiske situasjon har vi spørsmålet om høyere produktivitet og spørsmålet om produktivitetsråd. Som en husker vedtok vi en resolusjon om det spørsmålet på siste representantskapsmøte der det heter at representantskapet gir sin tilslutning til opprettelse av et produktivitetsråd. Saken var opprinnelig reist av Marshall-organisasjonens folk som mente det ville være bra om en hadde et slikt råd som besto av representanter for arbeidsgiverne, arbeiderne og Staten. Det nevnes også i Trontalen at Regjeringen oppnevner et slikt råd. Jeg trodde at når det var kommet så langt, var det opplagt at arbeidsgiverne ville gå med på det. Nå viser det seg imidlertid at arbeidsgiverne har avvist spørsmålet om et produktivitetsråd. Derimot sa de at de var villig til å oppta direkte forhandlinger med Landsorganisasjonen og på den måten få en produktivitetskomité med representanter for de to organisasjoner. Så vidt jeg vet har det vært nokså mye strid i Arbeidsgiverforeningens sentralstyre om den saken og det siste jeg hørte — jeg sier det med alle forbehold — er at arbeidsutvalget i Arbeidsgiverforeningen innstilte på at man skulle gi sin tilslutning til opprettelse av et produktivitetsråd. Men det ble torpedert, vesentlig av Verkstedsforeningen.

Nå har vi fått en henvendelse fra Arbeidsgiverforeningen, og i den anledning hadde vi en konferanse den 24. april. Her opplyste Arbeidsgiverforeningen at de ikke ville være med på opp-

rettelsen av produktivitetsrådet med Staten som deltaker. Men samarbeidet mellom Landsorganisasjonen og Arbeidsgiverforeningen var så godt — det skal vi komme tilbake til senere — at de to organisasjonene sammen kunne løse det spørsmålet, ble det sagt. Arbeidsgiverforeningen har satt opp et forslag som ennå ikke har vært behandlet i sekretariatet, men jeg vil gjøre representantskapet kjent med det. Det heter:

«Begge organisasjoner vil arbeide for forståelsen av gjennomføringen av rasjonaliseringstiltak av forskjellig art med sikte på økt produktivitet. Særlig framheves arbeidstidsstudier som et viktig middel til å forbedre planleggingen av produksjonen og innføring av rasjonelle produksjonsmetoder og beregning av riktige akkordsatser. De tidligere mellom N.A.F. og A.F.L. vedtatte retningslinjer for forslagsvirksomheten ved bedriftene bør tas i bruk i større grad enn hittil. Arbeidet for opprettelse av produksjonsutvalg ved de bedrifter som ennå ikke har slike utvalg, påskyndes og produksjonsutvalgenes virksomhet aktiviseres blant annet ved arbeid for større opplysning om og interesse for utvalgenes arbeid og ved større samarbeidsmøter med produksjonsutvalgene som kjerne.

Hvor det er hensiktsmessig søkes arrangert runde-bordskonferanser for enkelte bransjer eller industrigrupper til åpne og fortrolige drøftelser mellom bedriftene og representanter for de ansatte angående produksjons- og produktivetsproblemer. Gjennom opplysningsarbeid søkes oppnådd riktig utnyttelse av arbeidstiden og arbeidskraften, minsket fravær og god orden på arbeidsplassen.

Med sikte på å øke produktiviteten igangsettes undersøkelser angående en eventuell omlegging av bestående lønns- og akkordsystemer og om innførelse av andre produksjonsstimulerende lønssystemer, derunder spørsmålet om hensiktsmessigheten av helt eller delvis å innregulere de gjeldende dyrtidstillegg i grunnlønnen på akkordsatser.»

Det skulle så settes ned en komité mellom Arbeidsgiverforeningen og Landsorganisasjonen til å stille med disse sakene.

Jeg vil si et par ord om dette med innreguleringen av dyrtidstillegget. Nå er dyrtidstillegget kommet opp i over en krone og det er jo i det hele et misforhold mellom dyrtidstillegg og ordinær timelønn. Nå innrømmer Arbeidsgiverforeningen dette. Selv Verkstedforeningens direktør mente at nå begynte dette å bli en parodi. Skulle vi forstå dem rett, er de villige til å gå inn

for spørsmålet om innregulering av dyrtidstillegget. Den operasjonen må vi ta en gang. Da må alle akkordsatser omreguleres, og det er et stort arbeid. Spørsmålet er da om vi skal gå inn for det arbeidet.

Vi har nå innledet en kampanje for økt produksjon. Foreløpig har vi holdt på med Østfold, og hvis det går godt der, vil vi fortsette også i de andre fylker i landet. Det viser seg at denne kampanjen — som er basert på samarbeid mellom fagbevegelsen, den lokale industri og de kommunale myndigheter — allerede har gitt gode resultater. Men om den har noen varig verdi, tør jeg ikke si noe om. Hvis vi skal fortsette den kampanjen, er det spørsmål om vi skal blåse i Arbeidsgiverforeningen. Det har jeg personlig mest lyst til å gjøre og søke på annen måte å få kontakt med industriens folk. Så kan Arbeidsgiverforeningen sitte der og vri på sine prinsipper.

Vi har laget et forslag til resolusjon om den alminnelige økonomiske situasjon. Den er delt ut til representantene.

Jeg vil så gå over til den sak som i høyeste grad berører den faglige situasjon og som jeg ikke kan unnlate å omtale, nemlig Askim-konflikten. Jeg synes det er riktig at vi tar den med i bildet av den økonomiske og faglige situasjon.

Her er vi kommet i en nokså eiendommelig situasjon. I dette tilfelle er det ikke spørsmål om kamp om kroner og ører, men om prinsipper. Her er Arbeidsgiverforeningen kommet med et av sine siste prinsipper — jeg vet ikke om de har så mange igjen nå. Vi har jo tatt livet av de fleste prinsipper som Arbeidsgiverforeningen har hatt siden den ble stiftet i 1900. Nå står vi overfor det prinsippet fra Arbeidsgiverforeningens side at den nekter å undertegne avtaler med Landsorganisasjonen, og det er så sin sak, men at det presenteres kontrakter på arbeidsplassene for arbeidslederne — hvor det står at de ikke skal være medlemmer av Landsorganisasjonen — det er noe nytt.

Da vi fikk kjennskap til dette tok vi straks opp forhandlinger med Norsk Arbeidsgiverforening. Vi ba dem sende ut en melding om at de tok kontraktene tilbake og at de skulle stryke det avsnitt i kontrakten hvor det står at de ikke kan være medlemmer av Landsorganisasjonen.

Det sa Arbeidsgiverforeningen blankt nei til. Det har naturligvis ikke forbedret situasjonen. Arbeidsgiverforeningen visste at vi har hatt under planlegging i flere år å lage et forbund for arbeidsledere og teknikere. Vi var i kontakt med Ar-

beidsgiverforeningen tidligere, også i forbindelse med Handels- og Kontor når det gjaldt kunstsilkefabrikken, men her trakk vi følehornene til oss i siste øyeblikk. Vi fant at på det daværende tidspunkt var vi ikke kommet langt nok i våre forberedelser slik at vi ikke ville ta en konflikt på det spørsmålet. Vi vet at Jern- og Metall har hatt en liknende historie ved Eidsfoss, hvor man ordnet saken rent lokalt uten å komme inn på selve prinsippene.

Etter hvert som tiden nærmet seg da vi skulle starte vårt eget forbund, merket vi at arbeidsgiverne rundt om i landet ble mer og mer pågående med sine kontrakter overfor arbeidslederne.

Det prinsippet de her hevder er at en arbeidsleder — det vil si en formann som skal lede og fordele arbeidet og ellers være arbeidsgivernes representant overfor arbeiderne — kan ikke stå i samme organisasjon som den arbeiderne står i. Til å begynne med var vi naive nok til å tro at dette gjaldt den samme fagforening på arbeidsplassen, og det kunne vi til en viss grad forstå. Men det viste seg at meningen var at han ikke skulle ha lov til å stå i Landsorganisasjonen selv om vi laget et eget forbund nettopp for denne gruppe av lønnsmottakere. De viser her til forholdene i andre land og vi har på vår side søkt så langt det har vært mulig også å undersøke hvordan de andre land praktiserer denne ordning. Det viser seg at det ikke er noe land — unntatt ett — hvor forholdene er ordnet. Det eneste land hvor forholdet er helt ordnet er i Vest-Tyskland. Der har vi en landsorganisasjon bygget på 16 eller 18 industriforbund og der står arbeidslederne i de respektive industriforbund, og forbundet har da også avtaler for arbeidslederne. Der er det ikke noen tvist om det forholdet. I England har man eget forbund for arbeidsledere og teknikere. Det er ikke noe stort forbund — det teller bare 14—15 000 medlemmer. Men ved siden av dette har man i en rekke forbund arbeidsledere som står i de ordinære fagforbund — akkurat som hos oss. Der hvor arbeidslederne er best organisert i tilslutning til Landsorganisasjonen er i den britiske stålindustri. Nå er jo den nasjonalisert, men dette er et gammelt forhold og den britiske landsorganisasjonen har — etter de opplysninger den har gitt oss i telegram — en rekke særavtaler for arbeidsledere. Men de legger til i telegrammet at de også har de samme vansker som vi, fordi en rekke arbeidsgivere nekter å slutte avtaler for disse gruppene.

Vi har innhentet opplysninger fra de to store landsorganisasjoner i Amerika, C.I.O. og A.F.L. Det viser seg at man også der har de samme kaotiske forhold som vi har hatt og som eksisterer i England. Der har man en rekke arbeidsledere organisert i de respektive fagforbund og industriforbund, og de har tariffavtaler for dem. Det har de hatt i mange år. Men det som har skapt store vansker i U.S.A. den siste tiden er Taft-Hartley-loven. I henhold til den er ikke en arbeidsgiver pliktig til å forhandle med den arbeider eller gruppe av arbeidere som har til oppgave å lede og fordele arbeidet og som kan ta inn og avskjedige folk. Dette har skapt vansker for de forbund som ikke sto i noen av de to landsorganisasjonene. Det var nemlig et forbund av arbeidsledere i Amerika som sto utenfor de to landsorganisasjoner, men etter at Taft-Hartley-loven ble gjennomført, holder det forbundet på å miste sin innflytelse da man ikke får forhandlinger med bedriftsledelsen.

I Sverige har man en egen foreningslov som man fikk i 30-årene. Der anerkjennes organisasjonsretten fullt og helt, men det står i loven at partene i arbeidslivet kan slutte avtaler om at de og de kategorier ikke skal være medlemmer av arbeidernes organisasjoner. Og det har man delvis gjennomført i Sverige, ikke med lov, men ved avtale mellom vedkommende forbund og den svenske arbeidsgiverforening. Nå skal en imidlertid huske på at man i Sverige har organisert overordnet personale i bedriftslivet på en annen måte enn her i vårt land. Der har man laget en egen organisasjon — T.C.O. — som det står mye strid om. Denne organisasjonen er kommet i stand vesentlig etter initiativ fra den svenske landsorganisasjon som har satt en av sine ledende menn i spissen for T.C.O. Dessuten er de som leder dette forbundet i mer eller mindre grad under innflytelse av landsorganisasjonen. T.C.O. er blitt laget nærmest som en dekkorganisasjon for den svenske landsorganisasjonen. Dette kan jeg ikke si offentlig — for da ville bare T.C.O. og den svenske landsorganisasjonen protestere. Men ikke desto mindre er dette tilfelle. Om denne organisasjonen har virket tilfredsstillende er noe annet. Jeg vet det i dag er ulike oppfatninger innen svensk L.O. om forholdet mellom de to organisasjonene. De forbund som har funksjonærer ser med sterk uvilje på T.C.O.s virksomhet og så vidt jeg vet er det i det siste bevilget mye penger til propaganda mot denne virksomheten fra T.C.O.

I Danmark har man bestemmelser i september-forliket av

1899 — etter forliket i storkonflikten den gang — om at arbeidsledere ikke kan være medlemmer av arbeidernes organisasjoner.

Hvis en skal se på utviklingen i vårt eget land, så finner en at den har gått i retning av at store sektorer av arbeidslivet har organisert arbeidslederne hos oss. Staten har anerkjent dette prinsipp i alle år at arbeidsledere kan stå i samme forbund som arbeiderne. Det gjelder Jernbaneforbundet hvor stasjonsmestrene er store arbeidsledere på de store stasjonene, og vi har en rekke stasjonsmestre som er organisert hos oss uten noen innvendinger fra Statens side. Alle formenn ved jernbanens store verksteder står i Landsorganisasjonen. Det samme er tilfelle med det overordnede personale ved kraftverkene og de store produksjonsbedrifter innen Staten. Der har vi avtaler og formenn og verksmestre er medlemmer av Landsorganisasjonen. Det samme er også tilfelle når det gjelder kommunene. Det norske samfunn — den norske stat — har altså anerkjent dette prinsippet gjennom alle år at arbeidslederne selv har rett til å velge den organisasjonen de vil stå i. Og Arbeidsgiverforeningen har også til en viss grad gått med på det prinsippet. Vi vet at maskinistene kan være arbeidsledere — for eksempel maskinmestrene på de store passasjerskip og de store tankbåter —, de har et stort personale under seg som de leder. Det samme er tilfelle med stuertpersonalet til sjøss. Disse folkene står hos oss. Arbeidsgiverforeningen innrømmer det, men de sier at det likevel er noe annet fordi en maskinmester setter ikke ut akkorder o.s.v.

Vi er derfor kommet i en nokså merkelig situasjon. Vi er kommet opp i en stor kamp om et prinsipp som Arbeidsgiverforeningen delvis har gått med på selv og et prinsipp som Staten har godkjent for mange år siden.

At denne kampen om prinsippet skjer på Askim er rent tilfeldig, det kunne like godt ha skjedd på en annen bedrift etter hvert som vi får arbeidslederne organisert. Nå melder det seg medlemmer hver dag slik at spørsmålet kan komme opp på neste bedrift når som helst.

Sekretariatet fant at når vi hadde fått 18 organiserte arbeidsledere på Askim, burde vi kreve tariffavtale for dem. De sto i Handels- og Kontor tidligere. Det nye forbundet begynner først sin virksomhet 1. juni. Vi skrev til Arbeidsgiverforeningen — d.v.s. at forbundet skrev i pyntelige former — og ba om forhandlinger. Arbeidsgiverforeningen svarte ikke på dette. Handels-

og Kontor skrev et nytt brev 14 dager senere, men heller ikke det ble besvart. Så besluttet sekretariatet at plassene kunne oppsies, og dermed begynte det å rulle.

Jeg ser at Arbeidsgiverforeningen i dag har sendt ut en melding der det heter at da de ikke svarte på brevene fra Handels- og Kontor, var det fordi de henvendte seg til statsministeren og forklarte ham saken. Det er riktig at de var i et møte hos statsministeren. Åtte dager etter møtet fortalte statsministeren meg at direktør Erlandsen under det møtet hadde sagt at de ikke ville gå med på noen avtale med Landsorganisasjonen, og de ville ikke at arbeidslederne skulle stå i Landsorganisasjonen. Til dette svarte jeg statsministeren at Arbeidsgiverforeningen hadde hatt prinsipper tidligere som de har måttet gå bort fra og at vi ikke kunne bøye unna selv om Arbeidsgiverforeningen oppretthold dette prinsipp. Arbeidsgiverforeningen sier altså nå at når de gikk til statsministeren var det ikke nødvendig å svare Handels- og Kontor. Det mener vi er en uforskammethet og vi synes det er merkelig at Arbeidsgiverforeningen overlater til statsministeren å være budbringer mellom seg og Handels- og Kontor.

Arbeidsgiverforeningen har sagt opp til lockout. Det har de truet med lenge og vi har fått oppsigelsen i dag. Det har også vedkommende forbund fått. Jeg kan opplyse at vi ved middagstider fikk et nytt brev fra Arbeidsgiverforeningen hvor man også tar Bygningsindustriarbeiderforbundet med. Forbundet har visst noe å gjøre med ting som kommer inn på keramikk o.s.v., og derfor er det forbundet tatt med. I neste uke skal Arbeidsgiverforeningen ha generalforsamling og de skal da beslutte annet oppbud. Jeg tillot meg å spørre direktør Østberg hvem som skulle være med i det annet oppbud. Til det svarte han at det er lettere for meg å fortelle Dem hva som ikke skal være med. Og det er kystfarten, landtransporten, losse- og lastearbeidet på havnene, all buss-servisen her i landet, hoteller og restauranter og avisene og boktrykkeriene. De skal ikke være med, men ellers skal alt ut. Jeg glemte å spørre om bakeriene skulle ut i lockout, men jeg skulle anta at etter den politikk som Arbeidsgiverforeningen har ført før, skal ikke bakeriene ut i lockout. Bergverkene skal ut i første omgang og nå vet vi at der er Staten sterkt interessert. Staten eier en rekke av bergverkene og dessuten har Staten finansiert en stor del av bergverkene i landet. Jeg spurte da om det var meningen at de bedrifter som eies av Staten, og

som fremdeles står i Arbeidsgiverforeningen, skulle ut i lockout. Til det svarte direktør Østberg at alle som er medlemmer av Norsk Arbeidsgiverforening, skal delta i lockouten. Her må vi altså også regne med at Statens bedrifter kommer med, men der ved kommer vi opp i den eiendommelige situasjon at Staten som har anerkjent prinsippet i alle år om arbeidsledernes forhold til Landsorganisasjonen, selv får bedrifter med i lockouten mot dette prinsippet. Arbeidsgiverforeningen håper at regjeringen skal gripe inn og sette saken på plass og det er derfor de tar så hardt i som de gjør. På hvilken måte håper de da at Staten skal gripe inn? De håper at Staten skal oppnevne en voldgiftsrett som skal avgjøre spørsmålet om vi skal få avtale eller ikke. Til det vil jeg si med en gang, at et slikt prinsipp kan ikke vi godkjenne. Vi kan ikke overlate til en voldgiftsrett å avgjøre hvem som skal være medlemmer av Landsorganisasjonen. Det må vedkommende selv få lov til å bestemme. Vi må videre selv ha rett til å kreve avtale for de medlemmer som velger å stå hos oss. Vi er enige i at spørsmålet om selve arbeidsvilkårene kan vi legge fram for voldgift eller for lønnsnemnder. Men selve prinsippet kan ikke avgjøres av noen nemnd. Den eneste som kan avgjøre det spørsmålet er den lovgivende forsamling her i landet. Og jeg kan ikke forstå at den lovgivende forsamling kan ta noe annet standpunkt når det gjelder det private næringsliv, enn den har gjort i sitt eget bedriftsliv. Det arbeider nå flere folk i den ikke-privatkapitalistiske sektor, enn i de bedrifter som er tilsluttet Norsk Arbeidsgiverforening.

Det oppsigelsesvarsel vi har fått er på 39 000 menn og kvinner. Dessuten kommer neste oppbud på 100 000 og Arbeidsgiverforeningen har vel 170—180 000 slik at det blir en del igjen.

Vi vil ikke noen kamp for kampens skyld og Landsorganisasjonen har vist i årene etter krigen at vi har vært villige til å strekke oss langt for å oppnå minnelige ordninger. Vi har akseptert en form for avgjørelse som Landsorganisasjonen i gamle dager aldri ville godkjenne, nemlig at hvis vi ikke kunne bli enige med Arbeidsgiverforeningen, skulle vi la saken gå til en lønnsnemnd. Jeg tror vi har stått oss på det og at vi på den måten har kunnet rykke framover så langt det var mulig. Jeg mener vi har ført en forsiktig politikk og vi er villig til fortsatt å føre en forsiktig politikk av hensyn til samfunnet — ved at produksjonen holdes høyest mulig, vil lønnstakerne ha fordel av det i det lange løp.

Men når det gjelder et prinsipp som dette — om en lønns-taker selv skal bestemme hvor han skal stå organisert — kan vi ikke bøye oss. Vi mener det er en diskriminering av Landsorganisasjonen som snart teller 500 000 medlemmer, når Arbeidsgiverforeningen krever at de og de skal underskrive kontrakter på at de ikke skal stå tilsluttet Landsorganisasjonen. Det er en hanske som er kastet mot oss, og den har vi tatt opp. Vi kan ikke gi oss på dette. Her må vi sette organisasjonens krefter inn. Det er naturligvis ikke hyggelig med en storkonflikt under den nåværende situasjon, men det gis enkelte øyeblikk i livet hvor det er nødvendig å ta opp kampen, og her har vi brent alle broer. Vi kan naturligvis bli tvunget tilbake av overmakt på en eller annen måte, men vi kan ikke gå frivillig tilbake. Vi har ikke håpet på noen lov og vi har ikke bedt om noen. Men hvis den kommer av hensyn til den økonomiske situasjon, så kan det ikke bli noe annet enn en lov som anerkjenner de prinsipper som vi slåss for her.

I morgen kveld er vi innkalt til tvungen megling hos Riksmeglingsmannen.

Det er det jeg har å si om situasjonen i Askim. Den er blitt tvunget på oss og jeg håper at representantskapet så enstemmig som mulig gir sin tilslutning til den linje som sekretariatet har trukket opp i den saken. Jeg viser til det forslaget som er lagt fram fra sekretariatet og tar det forslaget opp på sekretariatets vegne.

Innstilling fra sekretariatet.

I.

Den bedring i lønnstakernes kår som fant sted i tiden 1945 til våren 1950 er det beste bevis for betydningen av et noenlunde stabilt prisnivå. Representantskapet mener derfor at en igjen må søke så langt råd er å nå fram til stabilisering av pris- og kostnadsnivået.

I arbeidet med å nå fram til en slik stabilisering må hovedvekten legges på å hindre eller dempe en fortsatt prisstigning, og det må gjennom denne stabiliseringspolitikk sørges for en rettferdig fordeling av de byrder som situasjonen krever. Representantskapet vil streke under at for så vidt levekostnadsindeksen pr. 15. september dette år har nådd tallet 120, eller mer,

må fagorganisasjonen i henhold til avtalen av 14. november 1950 kreve forhandlinger om regulering av lønningene.

Under henvisning til foranstående må representantskapet kreve:

- a) at det straks blir tatt de nødvendige åtgjerder for å inndra all ekstraordinær konjunkturfortjeneste gjennom eksportavgifter eller på annen måte. De beløp som således inndras må nyttes til nedskrivning av prisene.
- b) at det blir ført skjerpet kontroll med at de næringsdrivende som har adgang til å beregne sine avanser i prosenter, ikke får økt fortjeneste på grunn av prisstigningen.
- c) at det blir gjennomført en rettferdig og effektiv beskatning, også av jord- og skogbruket.
Skattesnyteri må bekjempes.
- d) effektivisering av produksjonen må søkes gjennomført på alle områder.

II.

Den konflikt som er brutt ut ved Askim Gummivarefabrikk er en kamp om arbeidsledernes og de tekniske funksjonærers frie organisasjonsrett. Konflikten er provosert fram av Norsk Arbeidsgiverforenings krav om at de enkelte arbeidsledere skal kontraktforplikte seg til ikke å stå tilsluttet Arbeidernes faglige Landsorganisasjon. Norsk Arbeidsgiverforening ga heller ikke svar på Norges Handels- og Kontorfunksjonærers Forbunds gjentatte anmodninger om forhandlinger om opprettelse av overenskomst for disse lønnstakere. Landsorganisasjonen kan ikke godta som tilfredsstillende at Norsk Arbeidsgiverforening underrettet statsministeren om sitt prinsipielle standpunkt i dette spørsmål.

Norsk Arbeidsgiverforening har derfor det hele og fulle ansvar for den konflikt som er brutt ut ved Askim Gummivarefabrikk. Representantskapet må på det sterkeste beklage Norsk Arbeidsgiverforenings opptreden i denne sak, og finner det ikke nødvendig å gi nærmere karakteristikk av det forhold at Norsk Arbeidsgiverforening nå har satt den alminnelige arbeidsfred ytterligere i fare ved å varsle stor-lockout.

Representantskapet vil uttale at fagorganisasjonen ikke kan gi avkall på kravet om at det må stå enhver lønnstaker fritt å slutte seg til et forbund i Arbeidernes faglige Landsorganisasjon,

og kan ikke akseptere noen løsning av konflikten som ikke anerkjenner denne rett, og dermed retten til å få tariffavtaler.

Representantskapet gir sekretariatet bemyndigelse til å ta de videre forholdsregler som er nødvendig for å gjennomføre fri organisasjonsrett for arbeidslederne og de tekniske funksjonærer i Norge.

Formannens innledning ble mottatt med sterkt bifall.

Ordsiftet.

Øistein Marthinsen: Kommer vi opp i en åpen konflikt som omfatter så mange menn og kvinner som lockouten bebuder, mener jeg at vi må diskutere hva det skal gjøres fra Landsorganisasjonens side i en slik situasjon — på hvilken måte vi skal møte et slikt kampforhold. Her er det spørsmål om hva samfunnet kan gjøre i en slik situasjon. Skal man fra samfunnets side rolig se på at denne arbeidskraften ikke blir nyttet, og skal det ikke gjøres noe for å skaffe beskjeftigelse for de som går ut i lockouten. I dag er det så aktuelt med beredskap. Skal vi være nødt til å slutte med beredskapet på grunn av denne situasjonen? Arbeidsoppgavene her i landet er mange og skal man bruke midler til beredskap så må de brukes på en slik måte at de blir effektivt utnyttet.

Fra arbeidsgiverhold har jeg hørt at det nå er på tide at vi svekker arbeidernes organisasjoner ved hjelp av lockouter, og er det tilfelle mener jeg man må kunne gjøre mottrekk.

Jeg skal ikke sette fram noe forslag. Spørsmålet er bare hvordan vi skal nyttiggjøre vår politiske makt som vi har i Stortinget for å motvirke Arbeidsgiverforeningens lockout. I denne saken gjelder det at alle krefter er med i kampen. I den forbindelse vil jeg peke på at vi har kommunevalg til høsten, og skal vi vinne det valget, er det nødvendig at det settes inn større aktivitet.

Thorleif Andreßen: Jeg vil komme inn på det forslaget som er lagt fram. I punkt B heter det «at det blir ført skjerpet kontroll med næringslivet som har adgang til å beregne sin avanse i prosenter, ikke får økt fortjeneste på grunn av prisstigningen». Det er jo så at Landsorganisasjonen har oppnevnt en del representanter i såkalte prisutvalg, og jeg vil derfor høre om det ikke er mulig å få utdypet dette punktet noe bedre.

Det er ikke bare de som er nevnt i punkt B som har anled-

ning til større fortjeneste på grunn av prisstigningen. Det er vi som er satt inn fra arbeidernes eller forbrukernes side i prisutvalgene som skal forsøke å begrense denne prisstigningen så langt som mulig. I et utvalg hvor jeg sitter foretok vi beregninger, og jeg ble alene om det hele. Beregningene foregikk på det grunnlag at det har vært to dyrtidstillegg, pluss en del prisstigning. Jeg kom fram til en prisstigning på det grunnlaget, og den ble sendt som en innstilling til Prisdirektoratet og Finansdepartementet. Der opplevde man den ting at på toppen av denne prisstigningen som jeg foreslo, ble det satt noe man kalte en avanseprosent — det ble fire kroner på toppen av prisen. Det er denne avanseprosenten jeg mener man må få vekk.

Jeg synes derfor at man må utdype dette punkt B noe bedre slik at det ikke bare tar sikte på denne bestemte delen. Jeg vil føye til at hvis denne avanseprosenten hadde vært riktig ansatt fra Finansdepartementets side, ville jeg ha bøyd meg for det. Men jeg hadde anledning til å gå gjennom 17 regnskaper og av disse var det 12 som ga overskudd, mens de 5 ga underskudd. Men alle 17 bedriftene fikk avansetilskuddet. Skal vi fortsette på den måten vil vi havne langt utenfor den røde streken til høsten.

Jon Carlsen: Konrad Nordahls innledning om den faglige og økonomiske situasjon — særlig det han sa om konflikten i forbindelse med organiseringen av arbeidslederne og teknikerne — var god. Han var skarp der og jeg vil håpe at han fortsetter på den linjen, og ikke gir etter i det spørsmålet.

Nordahl sier at da vi fikk lønnsøkningen i mars og omsetningsskatten noen dager etterpå, så er faktisk de 17 ørene allerede oppspist. Vi skal altså nå vente i 4—5 måneder før vi kan tenke på å komme på talefot med arbeidsgiverne om et tillegg igjen. Etter det jeg forsto av Nordahl, hadde han små forhåpninger om at det kunne bli noe da.

Vi som kommer fra arbeidsplassen, hører hver dag hva som rører seg blant folket. Det var nok med meget blandede følelser arbeiderne tok imot meddelelsen om omsetningsskatten. Prisstigningen som har foregått ute i verden og som foregår hos oss, har ennå ikke gitt fullt utslag her i landet, sier Nordahl. Vi må altså regne med en fortsatt prisstigning. Det gjorde også et stort møte bestående av jern- og metallarbeidere her i Oslo for en tid siden. De forutså det og jeg skal få lov å lese litt av det som ble vedtatt på det møtet:

«Ved avtalen av 14. oktober 1950 ble det kun gitt delvis kompensasjon for prisstigningen. Denne ble også gitt på et så sent tidspunkt at lønsmottakerne i lang tid måtte bære hele prisstigningen og ved finansdebatten i Stortinget dette år, er det kommet til uttrykk at det ved høstens forhandlinger om indeksreguleringene, ikke vil bli gitt full kompensasjon.

Vi krever at L.O. allerede nå tar opp til drøftelse hvilket tiltak en må ta for å møte det angrep på vår levestandard som er bebudet. Vi vil understreke at vi er villige til å være med på å sette makt bak våre krav og å bruke de maktmidler som fagorganisasjonen rår over».

Videre føres kravene fram i ti punkter. Det er 12 av de største fagforeningene her i Oslo som står bak dette kravet.

Jeg finner forslaget fra sekretariatet for svakt og vil derfor sette fram dette forslag:

«Den stadig tiltagende prisstigning etter indeksreguleringen på grunnlag av pristallet pr. 15. mars forringer daglig arbeidernes levestandard.

Forhøyelsen av omsetningsskatten umiddelbart etter at indekstallet var fastsatt, var et brudd på forutsetningene for avtalen av 14. oktober 1950 slik den ble vedtatt etter avstemningen blant de fagorganiserte arbeidere.

Representantskapet vil ta hensyn til de mange protester fra arbeiderne om at de anser det som et brudd på forutsetningene for at de gikk med på å forlenge avtalen med ett år. De krav som er stillet fra arbeiderne ved de viktigste bedrifter i Jern- og metallindustrien i Oslo ansees for berettiget og Landsorganisasjonen vil ta hensyn til deres krav om at fagorganisasjonen må sette inn alle sine maktmidler for å gjennomføre full kompensasjon for prisstigningen.»

Karsten Torkildsen: Det er ikke rart at enkelte arbeidere rundt på arbeidsplassene diskuterer det problemet som oppsto i forbindelse for forhøyningen av omsetningsavgiften. Men omsetningsavgiften har også en annen side, og jeg kan opplyse denne forsamling at jeg har spurt meg selv om det ikke kunne være muligheter for å dekke beredskapsmillionene på en annen måte enn å gå til det drastiske skritt. Jeg har spurt blant andre statsministeren om det, og svaret ble at det ikke var andre muligheter for å oppnå et tilstrekkelig beløp. Når ikke finansministeren og et enstemmig Storting fant andre dekningsmetoder, og når vi skal foreta oppbygging av vårt forsvar, har vi ikke annet å

gjøre enn å være enig i det som er gjort. Vi må være lojale mot et enstemmig Storting som har vedtatt denne ordning.

Når Carlsen sier at sekretariatets forslag er svakt, må Carlsen bare se i sin protokoll fra møtet i fjor høst slik at han ser vedtaket i sammenheng. Vi vedtok en større resolusjon i fjor som peker på flere av disse punktene og det er ikke nødvendig med gjentakelser. Det som har størst betydning er punkt 1 — nemlig sikringen mot nye prisforhøyelser. Der peker vi på at vi skal trekke inn konjunkturførtjenestene og bruke eksportavgiftene til å jevne ut prisene. Hvilken mulighet vi har for å finne fram til en ny stabiliseringslinje, skal jo en ekspertkomité undersøke, men her har i alle fall fagorganisasjonen pekt på dette spørsmål. De som tjener penger på økte eksportpriser skal avgi en del til utjevning. Det er umulig å si noe mer bestemt om det spørsmål.

Når det gjelder de andre punktene er det en videreføring av det som ble sagt i fjor. Men er det trukket opp linjer for det fagorganisasjonen mener om de tingene.

I forbindelse med Askim-konflikten vil jeg understreke fullt ut det formannen har sagt. Det er ikke så mange det gjelder, men det gjelder et prinsipp og de timelønnede arbeiderne på Askim er i dag i konflikt — i løpet av noen dager omlag 16—1700 mann. Den dagen meldingen kom om at de skulle gå ut i konflikt, stilte de seg kanskje spørsmålet: Er dette virkelig nødvendig? Hvorfor skal vi ut i konflikt for disse 18 mann? Etter at vi hadde konferert og hatt møter med dem, er det i dag bare en mening om spørsmålet: Askimarbeiderne er i konflikt og de vil ta sin konflikt til resultatet er nådd. De tar første runde, og så får vi andre ta annen runde.

Oscar Lauritzen: Det er riktig som Torkildsen sa at det var litt tvil nede på Askim til å begynne med, men vi hadde et møte med Nordahl 17. mai og etter det var det ikke en som ikke var overbevist. I denne saken gjelder det ikke så lite. I Østfold har vi i byene fått stiftet foreninger for formenn og tekniske funksjonærer og hvis det går galt her, vil det vel ikke se rart ut for det nye forbundet. Hvis Arbeidsgiverforeningen skal bestemme hvor våre medlemmer skal stå organisert, da er vi inne på et skråplan. Jeg er enig i det Nordahl sa om at her må det kjøres hardt og jeg går ut fra at representantskapet enstemmig godkjenner forslag.

Gunvald Hauge: I denne situasjon er det vel først og fremst

spørsmål om hvordan en skal ordne seg med den framtidige lønnspolitikken. Jeg tror det er på høy tid at man undersøker samfunnets bæreevne på dette område — hvor langt kan vi gå, og er det noen mulighet for at vi kan oppnå slike resultater at vi får en reell forbedring av levestandarden. Den politikken som er ført hittil resulterer jo stadig i prisøkninger, og jeg har ikke inntrykk av at standarden blir noe bedre. Tvert imot. Hvis vi glir ut nå, kan vi risikere — i alle fall med de svære militærbudsjetter vi har i dag — at vi snarere må begynne å tenke på den norske krone som finske mark. Det er her jeg mener at Landsorganisasjonens ledelse har en viktig oppgave. En må søke å komme til bunds i dette problemet, søke å gjøre Statens kontrollorganer så effektive som mulig slik at vi får en virkelig kontroll med all spekulasjon og med all ekstrasfortjeneste. Det er ikke tvil om at Landsorganisasjonens representanter i prisutvalget ikke kan kontrollere hvor stor fortjenestemarginen de forskjellige næringsdrivende har. Da må de være spesialister på området og det er de ikke. Her må vi derfor kunne kreve av våre politiske organer at det blir satt sakkyndige inn, folk som kan disse tingene og som vet hvordan en vare skal kalkuleres. Vi kjenner til at det er enorm fortjeneste på en rekke varer i dag. Eksportavgiftene er en vei å gå, men det er ikke sikkert at det løser problemet, for de som har pengene og den økonomiske makt i samfunnet, vet å ordne seg på en slik måte at ikke de trekker det korteste strå. Det er derfor nødvendig at vi går litt dypere og alvorligere inn på de problemene.

Det gleder meg i grunnen å høre om denne tvisten med Arbeidsgiverforeningen, nettopp fordi en føler seg 25 år tilbake i tiden, da man til sine tider hadde en meget revolusjonær oppfatning av mange spørsmål og den gang det var kampglød til stede. Jeg håper at den stemningen holder seg slik at man ikke kapitulterer eller går inn på kompromissens linje i dette spørsmålet. Men jeg tror ikke fagbevegelsen i dag, med den svære politiske innflytelse den har, behøver å tenke særlig på andre tiltak mot den slags enn å kreve av sin egen regjering at det blir vedtatt en lov som beskytter organisasjonsretten og gir Landsorganisasjonen adgang til å få opprettet tariffavtaler for arbeidslederne. Hvis en derimot er av den oppfatning at den veien ikke er mulig å gå, behøver ikke Landsorganisasjonen etter mitt skjønn, vente på at Arbeidsgiverforeningen skal søke å bluffe seg fram i denne situasjonen. Hvis noen skulle kunne lamme

i dag, er det nettopp fagbevegelsen gjennom de forbund som representerer noe av det viktigste i hele næringslivet, nemlig transportorganisasjonene. Det mener jeg vi må nytte oss av hvis ikke myndighetene følger en henstilling fra dette representantskapsmøte om å sette en lov ut i livet i så god tid at arbeidsgiverne ikke får anledning til å iverksette sin lockout.

Konrad Nordahl: Til det Andresen sa om punkt B tror jeg sekretariatet er enig i at vi innskrenker oss til å si «at det blir ført skjerpet kontroll med at de næringsdrivende ikke får økt fortjeneste på grunn av prisstigningen».

Dirigenten: Dirigenten vil foreslå at Carlsens forslag oversendes sekretariatet.

Votering: Dirigentens forslag ble vedtatt mot 1 stemme.

Deretter ble sekretariatets innstilling, romertall I med Andresens endringsforslag enstemmig vedtatt.

Sekretariatets forslag til uttalelse, romertall II, ble enstemmig vedtatt.

DAGSORDEN PKT. 6:

Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbunds organisasjonsområde.

Dirigenten: Vi vil få en redegjørelse av Elias Volan.

Elias Volan: Som man vil være oppmerksom på, behandlet representantskapet forholdet mellom Elektrikerforbundet og industriforbundene på møtet i 1947. Der forsøkte man å strekke skillelinjene mellom Elektrikerforbundet og de forskjellige industriforbund og Kommuneforbundet. Det har imidlertid vist seg at det ikke var mulig å gjennomføre representantskapets vedtak. Elektrikerforbundet har framleis medlemmer i en del industrier og forbundet har selv ikke maktet å få medlemmene til å overføre sitt medlemskap til de forskjellige forbund. Vi har hatt en rekke møter om denne saken uten at en er kommet til noe resultat som organisasjonen har kunnet akseptere. Vi trodde i 1947 at den innrømmelse som ble gitt til Elektrikerforbundet, at forbundet framleis skulle kunne fortsette som selvstendig forbund og at det fikk tildelt alle kraftstasjoner — bortsett fra de kommunale kraftverkene —, at det derved skulle være mulig å finne fram til en løsning som var tilfredsstillende for elektrikerne. Det viste seg imidlertid at de forutsetninger og ønsker en hadde, ikke kunne bli gjennomført. Man har senere behandlet saken i den

organisasjonskomiteen som satte opp innstillingen til representantskapsmøtet i 1947, og det er det resultatet som foreligger her. Man var inne på forskjellige alternativer, blant annet om en eventuelt skulle kunne utvide forbundet til å gjelde alle kraftstasjoner, også de kommunale, man drøftet også spørsmålet om en sammenslutning av Kommuneforbundet og Elektrikerforbundet. Ingen av disse alternativer fant man å kunne velge og man ble stående ved å foreslå for representantskapet at det måtte rette en inntrengende og alvorlig henstilling til Elektrikerforbundet om å gjennomføre representantskapets vedtak. Den innstillingen vi her legger fram er enstemmig, bortsett fra at Elektrikerforbundets representant retter en henstilling til representantskapet om ikke å treffe vedtak som kan få virkninger som en ikke har noen oversikt over.

Andreas Torp: Denne saken er jo drøftet så mange ganger i representantskapet at det kanskje kunne være riktig ikke å si noe om den. Jeg vil derfor bare nevne at våre medlemmer rundt om i landet er i den tro at det er foregått et overgrep overfor forbundet ved de opptagelsesbetingelser vi fikk i 1937. Etter den tid var det rolig inntil krigen kom og etter krigen var det en klok høne som fant et ord i opptagelsesbetingelsene, og dermed fikk vi denne striden. Det er helt uriktig å hevde at ikke vi vil være lojale, men forbundet må også være lojal overfor sine medlemmer. Det er også blitt sagt at det er ufred mellom Elektrikerforbundet og de andre forbundene, men den påstanden er det ikke noe i. Jeg vil henstille til representantskapet å gjøre et slikt vedtak at vi kan få leve i fred i forbundet vårt.

Torbjørn Henriksen: Hvis noen sak har vært analysert, så er det denne her. Først satte representantskapet ned en fagkyn- dig komité som skulle utrede spørsmålet om et eget elektrisitetsforsyningsforbund og den komiteen holdt på både før og etter krigen og kom fram til en konklusjon som gikk til den store organisasjonskomiteen som kongressen i 1946 satte ned. Den gikk igjennom innstillingen som så ble behandlet sist på kongressen i 1949. Her i representantskapet vedtok man jo innstillingen mot bare 6—8 stemmer. Saken forelå for kongressen i 1949 under beretningen og den ble vedtatt enstemmig.

Hvordan skal vi med en halv million medlemmer, 49 forbund og flere tusen fagforeninger, forholde oss i en slik sak. Det kommer til å oppstå tvister både om det ene og det andre så lenge vi er en demokratisk organisasjon, og da er det bare en

måte å løse slike tvister på, nemlig å følge det demokratiske grunnlag som går ut på at mindretallet får bøye seg for flertallet. Det er ikke noen annen måte å løse det spørsmålet her på. Når Elektrikerforbundet har hatt det så fredelig hele tiden, så skyldes det ikke minst at de forbund som skulle ha overført medlemmer etter representantskapets beslutning, har holdt seg i ro. Jeg vil be representantskapet slutte opp om innstillingen.

Bjarne Klafstad: Jeg vil ta opp forslaget som en finner i innstillingen, der det heter at en ikke må framtvinge en utvikling i strid med våre medlemmers enstemmige oppfatning som kan føre til forhold som ingen behersker eller burde være interessert i.

Øistein Marthinsen: Det første spørsmål i denne sak må være: På hvilken måte har elektrikerens organisasjonsform skadet de andre forbund? Jeg har inntrykk av at formen teller mer enn realiteten. Man må videre få besvart: Har disse som er medlemmer av Elektrikerforbundet lavere fortjeneste enn de som står i de andre forbundene? Hvilke forbund er det som varetar disse medlemmene best økonomisk sett? Hvis det er så at Elektrikerforbundet har ordnet de beste betingelser for medlemmene, må de fortsatt få stå som medlemmer der.

Karsten Torkildsen: Det er forbausende å høre Marthinsen som er en gammel organisasjonsmann, stå her å tilby medlemmene til det forbund som kan gi de beste betingelser — uansett hvordan det går med organisasjonsopplegget og vedtakene. Man kan ikke på forhånd si hvilke betingelser elektrikerne kommer til å få når de kommer over i et nytt forbund.

Når det her har vært pekt på det gode forhold som har vært før, så er det vel ikke Elektrikerforbundet som er skyld i det. Det er vi andre som har vært tolerante og ikke har håndhevet beslutningen som det er kongress-vedtak om og som er vedtatt her.

Dirigenten:

Komiteinnstillingen som Volan tok opp, lyder:

Representantskapet pålegger alle forbund lojalt å gjennomføre de vedtak sekretariatet treffer i alle organisasjonsspørsmål. I foreliggende sak vil representantskapet rette en bestemt henstilling til Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund om å gjennomføre beslutningen vedrørende forbundets organisasjonsområde.

Forslaget fra Bjarne Klafstad lyder slik:

«Vi viser til den foretatte uravstemning hvori 76.3 pst. av forbundets medlemstall deltok, og som ga 97.4 pst. flertall mot representantskapets vedtak. Denne uravstemning er senere enstemmig godkjent av forbundets landsmøte i 1949.

Det viste videre til at det ikke forelå noen rapporter i forbundet om strid ute på arbeidsplassene og meddelte at de hadde fått i oppdrag fra sitt forbundsstyre å rette en inntrengende henstilling til komiteens øvrige representanter om ikke å framtvinge en utvikling i strid med våre medlemmers enstemmige oppfatning og som kan føre til forhold som ingen behersker eller burde være interessert i».

Votering: Komiteens innstilling ble vedtatt mot 5 stemmer som ble avgitt for Klafstads forslag.

DAGSORDEN PKT. 10.

Innstilling angående arbeiderhøgskoler.

Denne innstillingen ble lagt fram:

Arbeiderhøgskoler.

I sekretariatsmøte den 18. april 1950 ble det gjort følgende vedtak:

«Det oppnevnes en komité på 3 medlemmer, som får i oppdrag å utarbeide forslag om hvorvidt det bør foretas en omlegging i undervisningsplanen for L.O.skolen, Sørmarka og Ringsaker Folkehøgskole, og om hvorvidt det er hensiktsmessig å henlegge folkehøgskolen til Ringsaker og nytte Sørmarka i sin helhet til faglige kurser».

Som komité valtes Hans Hegg, Anders Mørk og Alfred Skar.

Komiteen har sett det som sin oppgave ved siden av spørsmålet om en sammenslutning av Sørmarka og Ringsaker Folkehøgskole også å ta opp til drøfting spørsmålet om fagorganisasjonens stilling til reising av nye arbeiderhøgskoler og hele skole-ringsvirksomheten innenfor fagbevegelsen. Komiteen er av den oppfatning at disse spørsmål må sees i sammenheng.

Spørsmålet har vært aktuelt nå i flere år i forbindelse med de distriktsvise krav om reising av nye arbeiderhøgskoler. Det er således organisert arbeiderhøgskolelag i en rekke fylker og som alle har til oppgave etter sine planer, først og fremst å reise

nye skoler. Disse skolelagene er organisert stort sett ens med tilslutning fra fagforeninger, partilag, bonde- og småbrukerorganisasjoner eller andre som samarbeider med fagorganisasjonen. Økonomisk bygger lagene på en viss kontingent fra de tilsluttede foreninger, men den utgjør ikke særs store beløp. Enkelte lag har samlet en liten grunnkapital, men felles for alle er at disse beløp er meget beskjedne. Om en derfor skal sette i gang noen skole i et eller annet distrikt, er en avhengig av støtte fra annet hold.

Kravene vil sikkert komme til fagorganisasjonen i sin tur og det er derfor en bør se disse tingene i sammenheng.

For å finne det best mulige grunnlag for en bedømming av mulighetene, både når det gjelder økonomi, antatt behov eller mulig tilgang av elever og lærekrefter, har komitéen innhentet opplysninger fra Danmark, Finnland og Sverige ved siden av det materialet vi har når det gjelder folkehøgskolene i Norge. Vi har bedt om følgende opplysninger:

Vedkommende lands lovgivning når det gjelder folkehøgskoler.

Hvor mange folkehøgskoler.

Hvor mange av disse er knyttet til arbeiderbevegelsen.

Skolenes kapasitet.

Tilgang på elever.

Skolenes organisasjon og økonomi.

Offentlig støtte.

Stipendier.

Danmark.

Statsstøtte gis til alle folkehøgskoler som driver internat-skole og hvor vinterkurset er av en minstvarighet på 5 mnd. eller som har sommerkurs på minst 3 mndr. Skolene kan også ha både vinterkurs og sommerkurs eller en av delene. Statstilskuddet utgjør: Et grunntilskudd på kr. 1 000.00. Deretter $\frac{2}{5}$ av administrasjons- og vedlikeholdsutgifter til skolens bygninger. Dette er regnet etter 5 pst. av verditaksten av bygninger, skolemateriell og inventar. Om hus leies, betales av Staten $\frac{2}{5}$ av leien. Videre en halvpart av bestyrerens lønn, beregnet etter hans timetall som lærer, idet en har fastsatt et timetall på 540 timer. Det samme er tilfelle for de øvrige lærere. Den fulle

lærerlønn skal minst stå på høyde med lærernes lønn i folkeskolen. Bolig og naturalier skal etter fastsatte satser (Undervisningsdepartementet) inngå i lønnen. Lærere med mindre timetall enn her fastsatt, betales tilsvarende lavere lønn etter nærmere bestemte regler.

Staten betaler 35 pst. av utgiftene til undervisningsmaterieil. Skoler som har mindre enn 8 mndr. drift i året, får tilskudd i forhold til skoleårets lengde.

Riksdagen bevilger hvert år kr. 10 000.00 som nyttes til ytterligere tilskudd til skoler, når virksomheten og forholdene talar for det.

Staten yter hvert år stipendier til elever. Stipendiene kan nå opp til en slik størrelse at de dekker alle utgifter ved skolegangen eller deler av utgiftene, alt etter elevens eller foreldrenes økonomi. Elever som er arbeidsløse, får dekket $\frac{3}{4}$ av utgiftene av arbeidsløshetskassen. Staten yter også lån til reising av nye skoler. Lånet som er avdragsfritt må forrentes med 4 pst. Lånets størrelse er inntil $\frac{1}{3}$ av omkostningene. Høgskolelaget må selv skaffe $\frac{1}{3}$, den resterende tredjedel kan dekkes ved et pantlån i eiendom og bygninger.

Det som særlig skiller danske folkehøgskoler fra norske, er at det ikke kreves lærerskoleeksamen av lærerne.

I Danmark finnes i dag 55 folkehøgskoler. Av disse eies og drives to av arbeiderbevegelsen, nemlig Esbjerg og Roskilde Folkehøgskoler. Selve folkehøgskoletanken hadde sitt utspring i Danmark og det var også i Danmark man innenfor arbeiderbevegelsen først tok opp tanken om arbeiderhøgskoler. De første forsøk på å sette i gang slike skoler, ble gjort allerede ved århundreskiftet. Disse forsøkene ble gjort først i København, men som Ib Koch Olsen skriver i sin bok «Højskolen og Byerne» så har det aldri lyktes i særlig grad å få byens arbeidere fram til folkehøgskolene. Dette forhold gjelder ennå i dag. Selv på de to arbeiderhøgskoler Esbjerg og Roskilde, har det ikke lyktes å få fram industriarbeiderne. Unntatt er de årene med stor arbeidsløshet, hvor industriarbeiderne har fått fritt opphold på skolene av arbeidsløshetskassene. Tar en for seg forholdet i dag, vil en av Danmarks statistiske årbok 1949 finne hvor elevene kommer fra. Folkehøgskolene hadde i skoleåret 1947—1948 i alt 7 248 elever. Av disse var bare 294 rekrutert fra håndverk og industri. Resten fordelte seg over gruppene, landarbeidere, selvstendige ervervsdrivende i handel og håndverk og

gårdeiere. Den største gruppen var fra gårdbrukere, nemlig 3 289 elever.

De samvirkende fagforbund i Danmark har i høst besluttet å opprette et fond for reising av 3 nye arbeiderhøgskoler. Midlene til fondet skaffes til veie ved en ekstrakontingent utskrevet på alle fagorganiserte.

Sverige.

I Sverige finnes i dag 70 statsunderstøttede folkehøgskoler 48 av disse eies og drives av fylkene (landstingskoler). Alle de andre skoler kalles for organisasjonsskoler, de fleste er da knyttet til kirkelige eller frikirkelige bevegelser. 1 drives av kooperasjonen og 4 skoler har nær tilknytting til arbeiderbevegelsen, en femte skole drives i Norrland, men denne har ikke fått statsstøtte ennå.

Statstilskudd,

gis til skolens drift etter nærmere fastsatte bestemmelser, med beløp fra kr. 1 500.00 og opptil kr. 10 000.00 pr. år alt etter kursenes varighet. Dessuten gis tilskudd til lærerlønn.

Landstingene (fylket) gir også tilskudd til skolens drift og gir etter søknad tilskudd til nybygging, reparasjoner og ominnredninger. Det gis også stipendier til elever. Disse stipendiene størrelse avhenger av elevenes inntekt eller foreldrenes økonomi og kan gå opp til full dekning av omkostningene ved skolegangen.

Det som særlig interesserer oss er de folkehøgskoler som er knyttet til arbeiderbevegelsen. Da de fleste er organisert omtrent på samme linje, skal en her bare ta med den mest kjente, nemlig Brunnsvik.

Brunnsvik Folkehøgskole ble startet i 1906 av foreningen Brunnsvik folkehögskola. Medlemmer av foreningen er gamle lærere og elever og noen få fagforeninger. Medlemskontingenten er meget lav og utgjør bare en samlet inntekt av kr. 500.00 pr. år. Til driften har skolen tilskudd, fra Staten, landstinget og kommunen. A.B.F. gir et årlig tilskudd på kr. 500.00 til driften. Skolens bygninger eies av foreningen, men da deres økonomi er svak, har det vært meget vanskelig å holde skolen ved like. Enhver forbedring har bare kunnet skje ved bidrag fra fag-

foreningene. Det er felles for alle de skolene som er knyttet til arbeiderbevegelsen at de har hatt det vanskelig økonomisk og at de har måttet søke fagforeningene om hjelp.

Elevene.

I motsetning til Danmark, har folkehøgskolen også slått igjennom blant industriarbeiderne. Ifølge rapporter vi har innhentet, er tallet på søkere hvert år langt større enn det kan skaffes plass til. Årsaken til dette er sikkert flere, vi kan nevne et par. Om Brunnsvik som den første arbeiderhøgskole, ble det reist stor politisk strid, og dette i en tid da arbeiderbevegelsen ennå ikke hadde oppnådd noen stor makt i samfunnet. Dette skapte, hos arbeiderne, en forsvarsinnstilling i forholdet til skolen, industriarbeiderne søkte skolen og ville forsvare den som sin egen. Derest kommer vel den ting at rekrutteringen i første rekke, innenfor fagorganisasjonen, følger en viss utdannelseslinje. Det er gått tradisjon i at tillitsmenn i de forskjellige verv skal ha minst 1 år på folkehøgskole, derest L.O.-skolen før de kommer i ansvarlige verv eller stillinger.

Fagforeninger og fagforbund gir også hvert år en rekke stipendier for medlemmer som ønsker å gjennomgå et folkehøgskolekurs. De fleste forbund bevilger i ethvert fall minst ett slikt stipendium pr. år.

Finnland

har i dag 83 folkehøgskoler, hvorav 4 er knyttet til arbeiderbevegelsen. Den eldste av disse 4, nemlig Arbetarakademien, ble startet i 1924, de øvrige er kommet i gang etter krigen. Landsorganisasjonen vil i år starte sin egen skole etter de samme prinsipper som folkehøgskolene og vil i tur og orden få den samme statsstøtte.

Statsstøtte gis til skolene med opptil 70 pst. av utgiftene. I særlige tilfeller kan det også gis et ytterligere tilskudd på 15 pst. Elevene kan av staten gis stipendier som dekker 70 pst. av skolepengene. Disse stipendier gis etter behovsprøving.

Når det gjelder tilgangen på elever, så er den meget god. Såleis har søkningen til de enkelte arbeiderhøgskoler de siste 5 år vært mellom 100—180 til de enkelte skoler, mens den største av dem maksimum kan motta 65 elever. Hovedparten av elevene kommer fra yrkesgruppen arbeidere.

Norge.

Lov om folkehøgskular.

Det en særlig kan merke seg ved vår lovgivning på dette område, er formålsparagrafen. Denne paragraf gir stor frihet til skolene også i motsetning til de andre nordiske land, idet det hos oss bare heter at skolene skal gi en videre almenutdannelse.

Vi står også fullt på høyde med de andre nordiske land når det gjelder statsstilskudd, idet det i § 13 heter at til drift av skolene yter staten som regel $\frac{5}{6}$ og fylket $\frac{1}{6}$ av utgiftene. Undervisningsrepartementet kan imidlertid bestemme at fylkets tilskudd skal ytes av andre.

Det som skiller fra de andre lands lovgivninger, er spørsmålet om lærerskole eller universitetsutdannelse. I de andre nordiske lands lover, er det fastsatt at lærerne skal være egnet som lærere eller ledere for ungdom.

Fortegnelse over norske folkehøgskoler.

87 i alt. Av disse er 28 fylkesskoler, 25 er kristelige ungdomsskoler og av disse igjen eies 17 av indremisjon. De øvrige drives enten av folkehøgskolelag eller av privat-personer. Bak høgskolelagene står ofte interesseorganisasjoner, så som I.O.G.T., D.N.T., Norges Bondelag o.s.v. Noregs Ungdomslag er såleis direkte knyttet til 5 folkehøgskoler, men sikkert indirekte til langt flere.

Arbeiderhøgskolelag.

Bergen og fylkene.

Det fins arbeiderhøgskolelag i Bergen og Fylkene. Dette laget ble startet i 1947 med tilslutning fra parti- og fagforeninger i Bergen og begge fylkene, og lagets oppgave er ved kontingent eller på annen måte å samle midler til et fond og eventuell drift av folkehøgskole på Vestlandet. Lagets midler utgjør i dag ca. kr. 3 000.00. Ved starten var det forutsetningen at man skulle slutte seg sammen om en bestemt oppgave. Imidlertid har det senere i Sogn og Fjordane vært reist spørsmålet om et eget arbeiderhøgskolelag der, muligens da i samarbeide med Møre.

Buskerud.

Buskerud arbeiderhøgskolelag er stiftet i 1946. Dette laget er bygget opp med en rekke lokal-lag og rår i dag over en for-

mue på ca. kr. 20 000.00. Det har vært arbeidet sterkt med planer om reising av en skole for Buskerud, men det økonomiske forhold har hittil lagt hindringer i veien.

Hedmark og Oppland.

Hedmark og Oppland høgskolelag driver Ringsaker Folkehøgskole og vil i innstillingen bli omtalt særskilt.

Helgeland.

Arbeiderhøgskolelaget for Helgeland er nystartet og rår ikke over noen økonomiske midler.

Rogaland.

Rogaland høgskolelag er stiftet i 1936 og lagets midler utgjør ca. kr. 7 000.00. Imidlertid meldes det at det etter krigen er gjort lite for tilslutning til laget, da en er av den formening at det for tiden ikke er aktuelt med reising av en egen høgskole for Rogaland.

Telemark.

I Telemark ble det i 1937 stiftet Evju høgskolelag. Laget kjøpte før krigen eiendommen Evju ved Ulefoss på ca. 17 mål til en verdi av kr. 6 000.00. Foruten eiendommen har laget en kontantbeholdning på ca. kr. 27 000.00. Lagets opprinnelige hensikt med å reise en egen arbeiderhøgskole for Telemark er kommet mer og mer i bakgrunn i den siste tid. De har derfor gått over til å arbeide for å reise et mindre sted som kunne drives med kortere kurser for organisasjonene i fylket. Laget har derfor sendt oss en nærmere redegjøring med forslag om innkjøp av et sommerpensjonat i Eidangerfjorden. Forutsetningen er imidlertid at laget må skaffes ytterligere midler. Dessuten må driften sikres ved samarbeid med A.O.F. Dette forslaget er ikke realitetsbehandlet.

Finnmark, Nordland og Troms.

For de midler som ble innsamlet med henblikk på gjenreisningen nordpå etter krigen, ble det avsatt kr. 150 000.00 til skolevirksomhet. For en del av disse midler ble det i fjor innkjøpt en

eiendom, Sandtorg gård, Sandtorg i Troms, hvor en har ment å reise en skole. Planene for det videre arbeid er ennå i dag ikke klart utformet, men en må anta at en i første omgang vil måtte drive skolen som en organisasjonsskole med kurser og kortere varighet.

Trøndelag.

Høgskolelaget ble stiftet i 1946 med det formål å reise en arbeiderhøgskole i Trøndelag. Laget rår i dag over ca. kr. 8 000.00. Det har i Trøndelag vært arbeidet med flere prosjekter med hensyn til innkjøp av eiendom for reising av en skole uten at det hittil er blitt noe resultat. Høgskolelaget har også arrangert egne kurser.

Arbeiderhøgskoler.

Av arbeiderhøgskoler har vi 2, nemlig Ringsaker Folkehøgskole og Sørmarka Folkehøgskole.

Ringsaker Folkehøgskole drives av et arbeiderhøgskolelag som har tilslutning fra fagforeninger, partilag og bonde- og småbrukerlag i Hedmark og Oppland fylker. Årskontingenten utgjør årlig omlag kr. 7 000.00. Høgskolelaget startet sitt første skoleår i 1939—40 på Ringsaker gamle folkehøgskole som eides av Ringsaker kommune. Laget sto såleis bare som leier av skolen og hadde kontrakt om leieforhold m.v. Med støtte av L.O. ble skolen innkjøpt i 1948 til en samlet pris av kr. 272 000.00.

Skolen har hatt en anstrengt økonomi og særlig har det vært vanskelig med vedlikehold og nyinnredninger. Da skolebygningen var gammel og umoderne, har det vært nødvendig å søke L.O. om ekstra bidrag til nyinnredninger. Slike nyinnredninger har vært iverksatt til en samlet sum av kr. 42 000.00. Skal skolen komme på høyde med de krav som i dag stilles til en moderne internatskole, må det en utvidelse til. Dette har også vært arbeiderhøgskolelagets plan, men finansieringsvansker har gjort dette umulig.

Sørmarka Folkehøgskole.

Fagkongressen i 1938 fattet slik beslutning:

1. Det opprettes et fond for reising av arbeiderhøgskoler i Norge.

Elevene 1939—1950.

Yrke	Vinterkurs	Husmorkurs
Lønnsarbeid i jord- og skogbruk	47)	17
Annet lønnsarbeid	66)	14
Håndverk	24	8
Småbruk	59	27
Gårdsbruk	35	15
Annet yrke	22	17
	253	98
	+	= 351

Hjemsted	Vinterkurs	Husmorkurs
Hedmark	182	70
Oppland	21	16
Sør-Trøndelag	17	8
Nord-Trøndelag	3	1
Nordland	6	
Troms	2	
Finnmark	7	
Møre og Romsdal	6	2
Sogn og Fjordane	1	
Telemark	1	
Vestfold	1	
Østfold	1	
Akershus	1	
Oslo		1
Utlendinger	4	
	253	98
	+	= 351

Gjennomsnittlig elevtall pr. kurs 42.

2. Fondet benyttes straks til å reise en «Landsorganisasjonens skole».
- Overskytende midler benyttes som tilskudd for reising av arbeiderungdomsskoler rundt om i distriktene etter representantskapets nærmere bestemmelser.
3. «Landsorganisasjonens skole» stilles under ledelse av et styre som oppnevnes av sekretariatet.
4. Underskudd ved skolens drift dekkes av Landsorganisasjonen.

5. Til høgskolefondet ytes et beløp, stort kr. 2.00 pr. medlem i Landsorganisasjonen. Av dette beløp utreder Landsorganisasjonen halvparten, mens den annen halvpart utlignes på forbundene.

På grunnlag av dette vedtak reistes bygningene til L.O. skolen i løpet av ca. ett år. Det var hele tiden forutsetningen at driften skulle skje delvis ved et folkehøgskolekurs og ved 3-måneders L.O.-kurs. Resten av tiden ved skolen skulle nyttes av A.O.F., og det er senere blitt avholdt et L.O.-kurs etter forutsetningene mens folkehøgskolen har pågått alle de år det har vært mulig. Når L.O.-skolekurene etter krigen ikke er blitt på 3 måneder, beror det først og fremst på den vesentlige endringen som er skjedd i arbeidsforholdene.

Elevers oversikt Sørmarka 1939—1950.

Antall elever:	1. kurs	43 elever
	2. «	41 «
	3. «	41 «
	4. «	45 «
	5. «	43 «
	6. «	36 «

249 elever i alt.

Geografisk fordeling.

Oslo	44	Bergen	4
Akershus	18	Hordaland	2
Vestfold	2	Sogn og Fjordane	5
Buskerud	15	Møre og Romsdal	15
Hedmark	13	Sør-Trøndelag	26
Oppland	12	Nord-Trøndelag	20
Telemark	9	Nordland	10
Aust-Agder	3	Troms	15
Vest-Agder	6	Finnmark	13
Rogaland	1	Danmark	5
Østfold	6	Sverige	5

249 lever i alt.

Yrkesfordeling.

Gårdsarbeidere	18	Malere	2
Skogsarbeidere	6	Gartnere	1
Industriarbeidere	24	Skreddere	2
Anleggsarbeidere	9	Syersker	5
Arbeidere	11	Elektrikere	4
Hushjelpere	21	Bokbindere	2
Kontorpersonale	27	Bakere	1
Ekspeditorer	16	Slaktere	1
Mekanikere	10	Sjømenn	4
Snekkere	15	Fiskere	8
Journalister	8	Andre yrker	14

Ikke oppgitt spesielt yrke 40

249 i alt. Gjennomsnittlig pr. kurs 42.

Av dette vil en se at det er tatt en rekke initiativer i distriktene når det gjelder reisning av egne arbeiderhøgskoler. Samtidig vil en også merke seg at det økonomiske grunnlag for reisning av skoler og drift av skoler ikke på langt nær er til stede.

Dette kommer også sterkt til uttrykk i flere av lagenes innberetninger til oss, og dessuten er en også merksam på hvor vanskelig det etter hvert er blitt med å samle elever til de to arbeiderhøgskolene vi har i drift.

Når det gjelder den alminnelige kursvirksomheten innenfor fagbevegelsen, så har vi siden 1945—46 sett en stadig økning i kursenes antall, men samtidig merker en også her større og større vansker med å få deltakere til kursene. Det må stadig drives en omfattende agitasjon for å fylle kursene og spørsmålet om en omlegging av kursvirksomheten vil så vidt en nå skjønner komme til å melde seg.

Når det gjelder steder for avholdelse av kursene har en nyttet seg både av pensjonater, feriehem og de tre skolene. Sørmarka, Ringsaker og Leangkollen, og i og for seg hittil ikke hatt synderlige vansker med å holde disse skolene belagt. Men den største pågangen når det gjelder kursene faller skjevt gjennom året, idet de fleste kortere kurser ofte av hensyn til ferien vil bli lagt til sommermånedene.

Det er ikke bare ved våre skoler det har vært vanskelig å skaffe elever, og det viser seg også av departementets oversikt

over elevene ved folkehøgskolene at gjennomsnittsalderen er svært lav.

For å ta et eksempel så er gjennomsnittsalderen ved Rome-rike Folkehøgskole 18 år og det regnes for en av de beste. En får nærmest inntrykk av at folkehøgskolen blir mer og mer en ungdomsskole istedenfor en skole for «voksen» ungdom.

Ved våre to skoler har det alltid vært prøvd å holde så høy gjennomsnittsalder blant elevene som overhodet mulig, og ved disse skolene ligger sikkert gjennomsnittsalderen høyere enn ved andre folkehøgskoler. Det har imidlertid vist seg vanskelig etter krigen å skaffe elever og det har også vist seg vanskelig å skaffe stipendier som dekker utgiftene for de elevene vi får. Spørsmålet må derfor stilles direkte om det er formålstjenlig å fortsette med denne form for virksomheten vel L.O.-skolen, og i neste omgang hva en bør gjøre ved Ringsaker.

Konklusjon:

Av det materiale som utvalget har gjennomgått synes det ganske klart at det f. t. ikke er, og heller ikke i noen overskuelig framtid vil være et naturlig behov for opprettelsen av nye arbeiderhøgskoler i landet. Nord-Norge står både av geografiske og næringsøkonomiske grunner i en særstilling, som en vil komme tilbake til nedenfor. Men det er etter utvalgets oppfatning nødvendig at det blir sagt fra at en ikke kan regne med støtte fra Landsorganisasjonens side til reisning av nye skoler i Sør-Norge. Av de opplysninger som foreligger om tilgangen på elever til Sørmarka Folkehøgskole og Ringsaker Folkehøgskole synes det å være på det rene at det i virkeligheten ikke er behov for to arbeiderhøgskoler i det sørlige Norge. Når en så tar i betraktning at Sørmarka Folkehøgskole hvert år krever et betydelig tilskudd fra Landsorganisasjonen til sin drift, er det naturlig å reise spørsmålet om en sammenslutning av de to arbeiderhøgskolene til en.

Etter utvalgets oppfatning ville dette føre med seg vesentlige fordeler:

Skolen kunne drives med et høyere elevantall, en fikk et større utvalg av søkere, og kunne således velge ut dem som best egnet seg for å gjennomgå kursene. Med bare en arbeiderhøgskole istedenfor to, ville det også være lettere å gjennomføre en rasjonell og effektiv ordning med stipendier for organisasjonene.

Av mange grunner mener utvalget det ville være ønskelig å bygge på Ringsaker Folkehøgskole som en felles arbeidshøgskole for det sørlige Norge. En ville dermed oppnå en friere disponering av Sørmarka skolen som en ren organisasjonsskole, og kunne bl. a. gjennomført L.O.-skolen som 3-månedlige kurs, eventuelt med fortrinnsrett for elever fra arbeiderhøgskolen.

Selvsagt kunne det også komme på tale å konsentrere hele skolevirksomheten til Sørmarka, ved nedlegging av Ringsaker Folkehøgskole og salg av bygninger der. Det måtte da foretas de utvidelser av anlegget på Sørmarka, som er nødvendig for å drive Folkehøgskolen med et utvidet elevantall parallelt med f. eks. L.O.-skolen og andre større kurs.

Utvalget er imidlertid blitt stående ved å anbefale at tanken om en utbygging av Ringsaker Folkehøgskole, som en felles arbeiderhøgskole for Sør-Norge blir lagt til grunn for den videre behandling av spørsmålet. Også ved Ringsaker Folkehøgskole må det foretas betydelige utvidelser for at skolen skal tilfredsstillende de krav, som må stilles til en moderne internatskole. Det må bl. a. bygges en egen internatbygning.

Etter utvalgets oppfatning er det den vesentligste svakhet ved Ringsaker Rolkehøgskole, at selve tomten — 6 mål — eller det område som eies av skolen, er i minste laget allerede nå. Det ligger imidlertid et lite jordstykke — på et par mål — like inntil skolen. Det kan med fordel nyttes som sportsplass. Utvalget forutsetter at dette jordstykket må erverves for skolen, enten ved kjøp eller ekspropriasjon, før det kan bli tale om noen utviding av virksomheten. Ved Ringsaker Folkehøgskole er det rikelig tilgang på vann, et problem som tør vise seg vanskelig å løse ved en utviding av Sørmarkaskolen.

Ved en sammenslutning av de to arbeiderhøgskoler til en, må en forutsette at også de respektive arbeiderhøgskolelag går sammen. Det ville også være naturlig at f. eks. skolelaget for Buskerud gikk inn i dette laget, og at organisasjonene i Akershus og Østfold og Vestfold blir med. De øvrige arbeiderhøgskolelag i Sør-Norge burde så knyttes til arbeiderhøgskolelaget for Ringsaker (Sørmarka) som støtteorganisasjoner, som hadde til oppgave bl. a. å bistå med rekrutteringen av elever og tilveiebringelse av stipendier.

For Nord-Norges vedkommende mener utvalget at det er påkrevet å ta sikte på opprettelsen av en egen skole, i direkte tilknytting til de særegne næringsøkonomiske forhold i denne

landsdelen. Utvalget er merksam på at det i forveien finnes eldre og vel innarbeidede folkehøgskoler (Kabelvåg og Trondenes) i relativt kort avstand fra Sandtorg. Berettigelsen i å opprette Arbeider- og Fiskarhøgskole på Sandtorg, må derfor ligge i at dens program gjør det mulig å samle elever, som vanligvis ikke søker til de folkehøgskoler som er i gang, og at skolen for øvrig kan nyttes effektivt som organisasjonsskole, til kurser, særlig innenfor fagorganisasjonen og fiskarorganisasjonen. En kan heller ikke se bort fra betydningen av å reise et slikt sentrum for opplysningsvirksomheten i Nord-Norge som en slik skole vil være. Reisningen og utbygningen av denne skolen vil imidlertid stå og falle med den interesse som er tilstede i de lokale fagforeninger og fiskarlag, for oppslutning om skolelaget.

Forslag:

Under henvisning til foranstående vil utvalget foreslå at Sekretariatet innbyr Representantskapet til å gjøre følgende vedtak:

1. Representantskapet finner at det f. t. ikke er, og heller ikke i en overskuelig framtid vil være behov for opprettelse av nye arbeiderhøgskoler i Sør-Norge. Det kan derfor ikke gjøres regning med Landsorganisasjonens støtte til slike nyopprettede skoler.
2. Representantskapet er enig i at en bør tilstrebe en sammenlutning av Sørmarka Folkehøgskole med Ringsaker Folkehøgskole. Forutsetningen må være at den sistnevnte skal settes slik i stand at den fyller kravene til tidsmessig skole. Sekretariatet bemyndiges til å foreta en nærmere utredning av dette, og deretter forelegge spørsmålet om Landsorganisasjonens støtte til en slik utbygging, for Representantskapet.
3. Representantskapet er enig i reisningen av en arbeider- og fiskarhøgskole for Nord-Norge på Sandtorg gård i Troms fylke. Sekretariatet bemyndiges til å sette den innkjøpte eiendom i stand som internatskole så snart det økonomiske grunnlag for skolens drift er sikret gjennom tilslutning fra fagforeningene og fiskarorganisasjonene i Nord-Norge.

Oslo, 18. april 1951.

Hans Hegg.

Alfred Skar.

Anders Mørk.

Sekretariatet har behandlet komiteens framlegg og foreslår: Representantskapet godkjenner den foreliggende innstilling.

Hans Hegg: Det ble i fjor satt ned en komite på 3 medlemmer som fikk i oppdrag å utarbeide forslag om hvorvidt det bør foretas en omlegging i undervisningsplanen for L.O.-skolen, Sørmarka og Ringsaker Folkehøgskole, og om hvorvidt det er hensiktsmessig å henlegge folkehøgskolen til Ringsaker og nytte Sørmarka i sin helhet til faglige kurser.

Grunnen til at denne komiteen ble satt ned var flere. På den ene side ble antallet søknader fra fagforeningene og fagforbundene så mange at vi ikke på langt nær kunne motta alle som ville holde sine kurser der ute. Samtidig kunne vi konstatere at søkningen til Folkehøgskolen gikk nedover. Det var vanskelig å fylle skolen med det antall elever som forutsetningen var. Dessuten kom det økonomiske spørsmål til, nemlig at L.O. hvert år har gitt et ikke så lite beløp til driften av skolen. På samme måte hadde vi fra Ringsaker søknader om støtte til ombygging og innredning av skolebygningene som ikke var tilfredsstillende.

Komiteen fant av den grunn å måtte se på hele skolespørsmålet innen fagorganisasjonen i forbindelse med dette. Vi innhentet opplysninger fra de forskjellige høgskolelagene vi har rundt om i landet. Felles for alle er at økonomien er dårlig. De bygger det hele på en liten kontingent fra medlemmene, men det blir for lite til det målet vi har, nemlig å reise en ny skole. For at det skal kunne realiseres, må vi skaffe midler på annen måte.

Når vi har kunnet konstatere at det er vanskelig å få nok elever til de skolene vi allerede har, finner komiteen å måtte uttale at det for tiden ikke kan være behov for nye skoler og komiteen vil allerede nå si fra at støtte til reisning av flere arbeiderhøgskoler i det sørlige Norge ikke vil kunne bli aktuelt fra Landsorganisasjonens side. En annen ting er Nord-Norge hvor vi har rent spesielle forhold som gjør at vi må se det hele på en annen måte.

Komiteen har også innhentet opplysninger fra våre naboland som kunne være av interess. Der har de det på samme måte. Det gis statsstøtte til driften men ellers — spesielt for Danmarks vedkommende — har det ikke lyktes å få industriarbeiderne interessert i høgskolene. Det finnes i Danmark i alt

55 folkehøgskoler men bare to er arbeiderhøgskoler og eies av arbeiderbevegelsen. Danskene har forøvrig planer om å reise et fond som er ment skal nyttes til reisning av flere skoler. Men hvis en spør de danske tillitsmennene hvorfor de har gjort dette, når de har vanskeligheter med å besette de skolene de har, trekker de bare på skuldrene og svarer at vi har da enda ikke satt i gang noen bygging.

I Sverige derimot har antallet elever vokset i et slikt omfang at man kan velge og vrake, så der har de det motsatte forhold. Svenskene har i alt 70 statsunderstøttede folkehøgskoler, og 48 av disse eies og drives som fylkesskoler. En av skolene er knyttet til kooperasjonen og fire har nær tilknytning til arbeiderbevegelsen. Men svenskene har også vansker med økonomien.

I Finnland er det ialt 83 skoler hvorav fire er knyttet til arbeiderbevegelsen. I år har Landsorganisasjonen bygget sin egen skole i Finnland. Den er også ment som folkehøgskole for at en skal få den statsstøtten som gis til disse. Finnene opplyser at de ikke har vansker med å skaffe elever.

Her hos oss har vi en folkehøgskolelov som etter formålsparagrafen er temmelig rommelig da den bestemmer at det skal gis støtte til folkehøgskolene når de har skoleplan som går ut på å gi en videre almenutdannelse. Innenfor denne betegnelsen kan en legge hva som helst av de ting som spesielt interesserer oss. Derimot har vi strengere bestemmelser når det gjelder lærerne. De må være utdannet som lærere og fylle de kravene som gjelder for lærere i sin alminnelighet, mens det i de andre landene er nok at lærerne er egnet til dette yrket eller til ledere av ungdom.

Vi har i alt 87 skoler. Av disse er 28 fylkesskoler, 25 kristelig ungdomsskoler og av de siste eies 17 av indremisjonen. De øvrige drives enten av folkehøgskolelag eller av privatpersoner. Bak disse høgskolelagene står forskjellige organisasjoner — avholdsorganisasjoner, bondelag osv.

Vi har to skoler som er arbeiderhøgskoler — Sørmarka og Ringsaker på Hedmarken. Om elevtallet viser jeg til forslaget som komiteen har lagt fram.

På grunn av at det har vært vanskelig å skaffe elever, og av økonomiske grunner, har en så reist spørsmålet om det ikke lot seg gjøre å slå disse to skolene sammen, og drive en folkehøgskole på det ene sted og utnytte det andre stedet fullt ut som

en organisasjonsskole. Forutsetningen for det var da å overføre folkehøgskolevirksomheten til Ringsaker for å frigjøre Sørmarka for vår egen faglige opplæring. Man kunne selvsagt også velge det motsatte, men det er ikke praktisk. Hvis en valgte Sørmarka til folkehøgskole, måtte Ringsaker gå inn. Komiteen er imidlertid kommet til den slutning at det ville være å foretrekke å beholde Ringsaker til folkehøgskole og beholde Sørmarka for vårt eget bruk.

Det komiteen her ber om er bare å få tillatelse til å arbeide videre på denne linjen som altså går ut på å slå de skolene sammen, flytte folkehøgskolen til Ringsaker og utnytting av Sørmarka til det faglige bruk. For det tredje må vi støtte opp om Sandtorg i Nord-Norge som er innkjøpt og som skal settes istand for fisker- og fagorganisasjonene der oppe. Forutsetningen for at vi støtter opp om den skolen må være at foreningene og lagene der oppe går helt og fullt inn for oppgaven.

Bernhard Berntsen: Av den innstillingen som foreligger her har jeg fått den oppfatning at man foreløpig har stillet i bero en videre utbygging av arbeiderhøgskoler i enkelte deler av landet. Jeg har ingen ting imot en slik bestemmelse, men er det ikke mulig å finne fram til en mer økonomisk ordning når det gjelder vår opplysningsvirksomhet med hensyn til arbeiderhøgskoler. Jeg tenker her på feriehjemmene som en rekke forbund og avdelinger har reist med veldig økonomisk byrde for de enkelte foreninger. Jeg har med interesse fulgt den utvikling som har foregått i Norsk Folkeferie med hensyn til reisning av det store hotellet oppe på Dovre. Jeg tror vi kan spå at det hotellet vil bli en svær økonomisk belastning hvis man ikke får tilstrekkelig stort tilskudd fra Feriefondet som nå er opprettet.

Ville det ikke være riktig om en fikk en kartlegging av feriehjemmene og gjennom en systematisk innsveising av midler gjennom Feriefondet fikk bygget ut feriehjemmene slik at en kunne nytte dem til opplysningsvirksomhet og dermed bringe disse feriestedene mer stabile inntekter.

A. Mørk: Når det gjelder feriehjemmene så har vi i Opplysningsforbundet i den utstrekning det er mulig, søkt å nytte disse til kurssteder. Jeg har ingen ting imot det Berntsen nevner om kartlegging av feriehjemmene, for noe slikt har vi faktisk ikke.

Det er bedrøvelig at det er indremisjonen som skal be-

herske folkehøgskolene her i landet. At ikke vi har hatt noen lykke med oss på dette området, er det vanskelig å gi noen forklaring på. Men det har lyktes for oss ved en skole som ikke er nevnt i denne innstillingen, og det er skolen på Hemnes i Nordland. Den drives faktisk som en arbeiderhøgskole med statens og fylkets midler og med elever fra arbeiderhjem. Den har også god tilslutning.

Vi må arbeide mot en utvikling som tar sikte på at våre folk kommer inn i ledelsen av høgskolene som eies av fylkene. Der ved slipper arbeiderbevegelsen å betale skolene. Det er et mål vi må arbeide mot.

Voting: Innstillingen ble enstemmig vedtatt.

Dirigenten: Hvis ikke noe uforutsett inntreffer skulle vi kunne bli ferdig med saksbehandlingen i morgen formiddag. Utenriksministeren begynner med sin redegjørelse presis kl. 9.30 og det står da bare igjen et par saker som ikke skulle ta så lang tid.

Før vi slutter vil formannen gi en meddelelse.

Konrad Nordahl: Jeg gjør oppmerksom på at når punkt 7 går ut av dagsorden, så vil den saken komme opp på representantskapsmøtet til høsten. Innstillingen i saken forelå først ved middagstider, og det kunne bli en del diskusjon i sekretariatet om saken. Derfor mente vi det var riktig å utsette saken til neste representantskapsmøte.

Lars Evensen som er medlem av sekretariatet uten stemmerett — han er vår kontaktmann — er ikke tilstede. Han har ligget på sykehuset en tid og han har undergått en stor operasjon. Evensen blir ute av arbeidet kanskje hele dette året. Jeg er sikker på at jeg har representantskapet med meg når jeg foreslår at vi sender ham en hilsen og en blomst fra representantskapsmøtet.

Forslaget fikk hjertelig tilslutning fra representantene.

Derved var ettermiddagsmøtet slutt kl. 17.50.

Formiddagsmøtet tirsdag 22. mai.

Møtet ble satt kl. 9.30 med Torbjørn Henriksen som dirigent.

Protokollen fra gårsdagens ettermiddagsmøte ble referert og godkjent.

Dirigenten: På vegne av sekretariatet vil dirigenten foreslå

at vi føyer til et nytt punkt på dagsorden som lyder «Kommunevalget». Det punktet vil vi så behandle etter den opprinnelige dagsordens punkt 11.

Forslaget ble enstemmig vedtatt.

DAGSORDEN PUNKT 5.

Den utenrikspolitiske situasjon.

Dirigenten: Utenriksministeren vil nå gi oss en orientering om den utenrikspolitiske situasjon.

Halvard Lange: Det er vel overflødig å slå fast at vi internasjonalt sett lever i sterk spenningstilstand, en tilstand som først og fremst er preget av motsetningen mellom Øst og Vest — mellom de kommunistyrte diktaturstater på den ene siden og de demokratiske stormaktene på den annen side. I denne situasjon er det diktaturstatene som har startet — tatt og beholdt initiativet i en serie av trekk og mottrekk på den politiske, militære og det propagandamessige plan som er blitt kalt den kalde krigen.

Det er like godt å se i øynene at det er en utopi å håpe på at den kalde krigen i noen nær fremtid vil bli avløst av et tilfyllt samarbeid mellom nasjonene. Derimot er det vel kanskje ikke noen utopi om en tenker seg at den kalde krigen etter en tid kan bli tilspisset og etterfulgt av en tilstand der begge sider — i hvertfall foreløpig — avfinner seg med den andres eksistens, ut fra en reell erkjennelse av at risikoen og belastningen ved en fortsatt konflikt, blir for stor. Men ennå er det sikkert et godt stykke fram før en slik realistisk erkjennelse har trengt igjennom hos de som har ansvaret for diktaturstatenes utenrikspolitikk. Vi må derfor innstille oss på at den nervepåkjenningen vi har levd under de siste årene, kommer vi til å ha som en langvarig tilstand. Og så lenge spenningen er der, innebærer den i seg selv alltid fare for at det kanskje en eksplosjon. Jeg for min del tror ikke at denne faren er akutt nettopp nå, men en må stadig være på vakt etter tegn til at den kan bli det.

I denne spendte situasjonen er det særlig to områder som er de farligste og hvor mulighetene for at det kan skje ulykker av det omfang, er størst, er på den ene siden Korea og på den annen side Tyskland. De er ikke de eneste fareområdene, jeg kan bare nevne Indokina hvor kamper stadig pågår, jeg kan

nevne Iran og oljekrisen der, jeg kan nevne Jugoslavia og den stadige nerve- og propagandakrig som drives fra Kominformlandene mot Jugoslavia.

Det synes nå å være temmelig klart at den nord-koreanske aksjonen i Korea for snart et år siden var resultatet — eller et av resultatene — av de langvarige forhandlingene som hadde foregått mellom Stalin og Mao Tse Tung i Moskva vinteren 1949—50. Fra et strategisk synspunkt har russerne stor interesse av hele Korea som en bro over til Japan. Det revolusjonære Kina er fylt av nasjonal selvfølelse og misjonæriver og til å herske over hele det østlige og sørøstlige Asia som Kina historisk har tradisjonell overhøyhetskrev overfor. Dette kommer sikkert inn som et viktig moment i kinesisk utenrikspolitikk. En har også historiske erfaringer for at Korea har kunnet tjene som innfallsport mot Nord-Kina fra Japan.

Det som hadde gått umiddelbart forut for angrepet i Korea, er vel kjent. I løpet av høsten 1949 hadde De forente Stater trukket ut sine okkupasjonstropper uten at det i Sør-Korea var bygget opp noen militærmakt tilsvarende den som gjennom flere år planmessig var bygget under russisk ledelse og med russiske inspektører og instruktører i Nord-Korea. Etter at denne tilbaketrekningen av de amerikanske styrkene var fullført, hadde den amerikanske utenriksministeren i en tale i januar 1950 erklært at USA så det slik at deres forsvarslinje i Stillehavet hverken omfattet Korea eller Formosa.

Korea-aksjonen ble opprinnelig satt i gang overveiende med russisk støtte i form av materiell og instruktørpersonale. Alt tyder på at aksjonen var tenkt som en lokal og kortvarig aksjon. Etter de trekk fra amerikansk side som jeg nettopp har nevnt, hadde en ikke regnet med at aksjonen ville innebære noen vesentlig risiko for å møte motstand av betydning. En betraktet Korea som vestmaktens svakeste punkt. Den sterke reaksjonen på angrepet i Korea, både fra De forente Nasjoners side og fra USA's side kom litt uventet for Sovjet-Samveldet og for Kina. Innad i De forente Nasjoner var virkningen av angrepet og den måten det ble møtt på, iførste omgang den at demokratiene og de fleste andre medlemsstatene sluttet opp om De forente Stater sterkere og mer ensidig enn tidligere. De eneste som i første omgang gikk desident imot var medlemmene av østblokken og Jugoslavia. Denne sterke stemningsmessige oppslutning om De forente Stater,

fordi de hadde tatt initiativet til motstand mot angrepet i Korea, forklarte vedtaket på generalforsamlingen i høst, av den resolusjonen som ble kalt «Fellesaksjonen for freden» — en resolusjon som tok sikte på å styrke De forente Nasjoners muligheter til å opptre som kollektiv fredsorganisasjon. På den andre siden åpnet angrepet i Korea muligheter for russerne til å binde sterke amerikanske styrker i Korea uten at russiske tropper ble presset inn i aksjonen. Dessuten skapte jo innsatsen i Korea en viss uro i Europa for at tyngdepunktet i USA's politikk skulle flyttes over fra Atlanterhavsområdet til Det fjerne Østen.

Det oppstod innen amerikansk offentlig mening en sterk debatt hvor to retninger — en Asia-retning og en Europa-retning — mer og mer tørnet sammen. Dermed skapt det muligheter for russerne til å spille både på indre motsetninger i De forente Stater og på motsetninger mellom USA og de andre Atlanterhavsdemokratiene. Forsåvidt kan en si at når det ble en langvarig krig ut av Korea-aksjonen, ikke uten videre behøver å fortone seg som en ugunstig situasjon ut fra russisk synspunkt. Noe anderledes stiller det seg sannsynligvis for Kina som etter alt å dømme — helt fra reaksjonen på angrepet satte inn — hadde forberedt en intervensjon i Korea hvis den skulle vise seg nødvendig.

For Kina som ikke har lyktes å renne overende FN's styrker i det første stormløpet er ikke situasjonen fullt så tillokkende. Det er ikke tvil om at Korea-krigen koster Kina uhyre meget både av tropper og materiell. Til tross for at dette er så, har Kina hittil avvist alle fredsforløpere. Nå er det ikke utenkelig — optimistene regner med det — at den kinesisk-nord-koreanske våroffensiv som nå er inne i sin annen fase, har til hensikt først og fremst å skape en bedre utgangsstilling ved mulige forhandlinger. I så fall skulle det finnes en løsning på forhandlingsveien når det — som jeg tror det er grunn til å regne med — har vist seg at FN-troppene stort sett greier å holde linjen noe sør for den 38. breddegrad. Men en kan på den annen side ikke utelukke den mulighet at Kina setter alt inn på å erobre hele Korea. I så fall må en regne et sterkt kinesisk press overfor Sovjet-Samveldet for å få økt støtte både fra russisk flyvåpen og muligens også fra russiske flåtestridskrefter. Selv om det ikke er sannsynlig at russerne for øyeblikket ønsker å utvide krigen i Det fjerne Østen, må en regne med en

viss risiko for at de kan være villige til å betale en meget høy pris for å opprettholde alliansen med Kina på lang sikt. På lang sikt i russisk verdensstrategi er jo den kinesiske revolusjonen, og det forhold at de har fått Kina som sine nære allierte, den største seieren de har vunnet i etterkrigsårene.

Situasjonen omkring Korea blir ytterligere komplisert fordi det etter den kinesiske intervensjonen i Korea-krigen i oktober i fjor, er oppstått betydelig motsetninger i den demokratiske leir. Den første reaksjonen i amerikansk offentlig mening etter at Kina hadde intervenert med såkalte frivillige styrker, var temmelig utbredt den at nå måtte en svare på intervensjonen med det som ble kalt en begrenset krig mot Kina. Alt før den kinesiske intervensjonen og i sammenheng med spørsmålet om FN-troppene skulle gå over den 38. breddegrad eller ikke, hadde India og gruppen av de asiatiske-arabiske land skilt lag med vestdemokratiene og de latin-amerikanske republikker. Etter at Kina var kommet aktivt med, var stillingen den at alle medlemmene av Atlanterhavs-pakten i Europa og Kanada bestemt gikk inn for at man skulle gjøre hva som gjøres kunne for å holde krigshandlingene begrenset til Korea. De gikk altså i mot den stemningen som var kommet til uttrykk i amerikansk mening om en såkalt begrenset krig mot Kina. Det var disse motsetningene som var bakgrunnen for den britiske statsministers reise til De forente Stater like før årsskiftet. Den amerikanske regjering sluttet seg også ved årsskiftet klart til den oppfatningen at man måtte holde aksjonen i Korea innenfor så trange grenser som mulig for å unngå at den skulle utvikle seg til en verdenskrig. MacArthur som den gang ennå var FN's og De forente Staters øverstkommanderende i Østen, var — etter hva som tydelig er kommet fram under de «avhøringene» som har foregått i det amerikanske senats komiteer — talsmann for en helt annen politikk. Hans oppfatning var den at for å få slutt på Korea-krigen, måtte en gå til å bombe flybaser i Mandsjuriet hvor de russiske styrkene opererte fra. En måtte etablere en effektiv blokade av hele Kinas kyst, en måtte utnytte de troppene som Chiang Kai-Shek hadde på Formosa, sette dem inn både i Korea og gjøre landgangsforsøk på Kinas fastland for om mulig å trekke styrker bort fra Korea. Og en måtte gjøre alt dette selv om det innebar risiko for en krig med Sovjet-Samveldet. MacArthur var oppmerksom på at risikoen var der, men han regnet den ikke for å være stor fordi han mente at

Sovjet-Samveldet ikke hadde store styrker i Det fjerne Østen og at transportforholdene fra de industrielle sentra var så vanskelig at Sovjet-Samveldet ikke kunne innlate seg på noen stor-krig i Østen.

Dette var altså en politisk linje som var klart i konflikt med den amerikanske regjerings linje og med FN-flertallets oppfatning av aksjonen i Korea. Derfor måtte MacArthur gå. Ved avskjedigelsen av MacArthur ble det altså på nytt slått fast og understreket at De forente Staters og flertallet i De forente Nasjoner, bestemt ønsker å begrense konflikten i Østen mest mulig og å prøve alle utveier til å få slutt på krigen. Dette flertallet i De forente Nasjoner mener at den politikk MacArthur er talsmann for, ville føre til at De forente Stater ble innviklet i en langvarig krig på asiatiske fastland med risiko også for å komme i strid med Sovjet-Samveldet i Det fjerne Østen. En slik utvikling ville i beste fall gjøre det vanskeligere for De forente Stater å yte hjelp til forsterkning av beredskapet i de vest-europeiske demokratiene, i verste fall kunne en slik utvikling føre til et russisk angrep også i Europa og dermed til en ny verdenskrig.

Under den debatten som foregikk omkring årsskiftet ble det etter hvert tydelig klarlagt at den amerikanske regjering i samsvar med oppfatningen hos de andre medlemslandene i Atlanterhavs-pakten og hos flertallet i De forente Nasjoner, trekker et bestemt skille mellom De forente Nasjoners politiske mål, når det gjelder Korea, nemlig samling av landet og frigi demokratieske valg over hele landet, og det militære mål for Korea-aksjonen som er å stoppe angrepet. Ved at dette nå så tydelig presiseres at ingen FN-stat er forpliktet til å forsøke med militære midler å sikre det politiske mål, betyr det sannsynligvis at man er villig til å godta en faktisk våpenhvile langs den 38. breddegrad som demarkasjonslinje, for så, etter at en våpenhvile er etablert, å gå inn i forhandling om den politiske løsningen for framtiden. Men ennå er det ikke gjort klart utad hvor langt De forente Staters regjering er villig til å gå i kompromisser for å nå en slik politisk ordning, og det pågår stadig diskusjoner mellom medlemslandene i De forente Nasjoner om hva slags løsning FN kan godta uten at det betyr en kapitulasjon overfor angriperne.

Det er vel ingen tvil om at en forsiktig politikk i Korea er det som best stemmer med Vest-Europas interesse. En slik politikk styrker også demokratiene innad og i forhold til de ikke-

kommunistiske statene i Asia, og i den arabiske verden, fordi det er denne politikken som viser at demokratiene først og fremst er interessert i å nå fram igjen til fred så fort som mulig.

Den begrensede blokaden når det gjelder tilførsler av krigsviktige forsyninger og våpenutstyr til Kina, som De forente Nasjoners generalforsamling nettopp har vedtatt, har utelukkende det ene mål, nemlig å få stanset krigshandlingene så fort som mulig. Men vi vet jo ikke noe sikkert om Kina vil vise seg mer forhandlingsvillig når våroffensiven ebber ut. Holder det kommunistiske Kina seg steil, og drar krigen i Korea i langdrag, kan en ikke se bort fra at det kan bli vanskelig for den amerikanske regjering å sette igjennom denne forsiktige politikken i Korea overfor en folkestemning i De forente Stater som stadig er blitt opphisset gjennom tapslistene fra fronten i Korea. En kan heller ikke se bort fra at den opprustningen som nå foregår i De forente Stater — en opprusning som er absolutt nødvendig hvis det skal lykkes å gjenopprette i hvert fall i noen grad den ulikevekten som kanskje er den største fare for freden i øyeblikket — denne opprustningen blir ledsaget av en sterk propaganda innenfor det amerikanske folk, en propaganda som ansees nødvendig for å begrunne de store rustninger og de tunge skattene som det fører med seg. Og for å begrunne noe som er så fremmed for amerikansk oppfatning som tvungen verneplikt i fredstid. Denne propagandaen og tapslistene fra Korea som nå omfatter godt og vel 60 000 i falne, sårede og savnede, skaper naturligvis unngåelig en viss nasjonalistisk stemning i det amerikanske folket. Og det er i denne stemningen vi skal søke forklaringen på den nesten hysteriske hyldningen som ble MacArthur til del i første omgang da han kom tilbake etter at han var avsatt. Vi må dessuten regne med at MacArthur har stor sans for etikk, han er etter amerikansk smak en stor taler og han er utvilsomt en fremragende skuespiller. Det er vel heller ikke bare en tilfældighet at Taft — etter at MacArthur har gitt avkall på all ergjerrighet når det gjelder å bli president — har gått inn for MacArthurs Asia-politikk, og det ser ut til at han akter å bygge sin kampanje fram til presidentvalget høsten 1952 på appellene i MacArthurs agitasjon. Svært mange som kjenner Amerika godt hevder at Taft forregner seg og at denne begreistringsbølgen for MacArthur vil ebbe ut lenge før presidentvalget neste høst — republikanerne bruker opp all sin

amunisjon alt for tidlig og gjør derved den samme feil som våre borgerlige partier gjorde foran den siste valgkampen her i landet. Men noe sikkert vet vi ikke om utviklingen på lengere sikt av MacArthur Taft-agitasjon, og vi kan regne med at det er fare for at folkestemningen i Amerika — hvis korea-aksjonen trekker i langdrag — kan tvinge president Truman og hans regjering til å ta opp en viss konkurranse i nasjonalismen. Særlig vil jo den faren være stor hvis russerne skulle øke sin insats av fly i Korea i vesentlig grad.

Mens MacArthurs politikk går ut på å legge hovedvekten på Stillehavet og Østen — en politikk som betyr at De forente Stater isolerer seg ikke bare i forholdet til India og de arabiske land, men også til Vest-Europa —, mens Trumans politikk klart og ensidig går ut på å legge hovedvekten på Atlanterhavsområdet og på samholdet mellom vest-demokratiene i Europa, legger den også vekt på å få knyttet samarbeidet med India og gruppen av arabisk-asiatiske land. Et ledd i det arbeidet er sikkert den amerikanske regjeringens forslag om de to millioner tonn hvete som gave til India, noe som den amerikanske kongressen ikke har vært villig til å gå med på uten videre.

I denne Atlanterhavs-politikken er det tyske problemet av avgjørende betydning. Det som har brakt Tysklands-spørsmålet inn i en ny fase er at De forente Staters regjering i september i fjor tok opp forslag om at en skulle sette Vest-Tyskland i fellesforsvaret av Atlanterhavsområdet. Motiveringen for dette forslaget var sikkert ønsket om å knytte Vest-Tyskland — hvor de fleste tyskerne bor, 45 millioner, mot 18 millioner i Øst-Tyskland — så sterkt som mulig til Vest-Europa og samtidig få kontroll med tysk militærpolitikk. Dels var det motivert av en erkjennelse av at det er uhyre vanskelig å tenke seg at en skal forsvare Vest-Europa på tysk jord uten at tyskerne selv i noen form tar aktivt del i forsvaret av sitt eget land.

Dette amerikanske utspillet møtte som vi alle vet, sterk motstand, først og fremst fra Frankrike som tradisjonelt er fylt av mistro til Tyskland og at et Tyskland som har noen form for militærmakt, kan komme til å bryte med Vest-Europa og slå inn på en annen linje som har tradisjoner langt tilbake i tiden, nemlig et tysk-russisk samarbeid. Men det var ikke bare franskmennene som var sterkt betenkt. Vi hadde også store betenkeligheter ut fra våre krigstidserfaringer, og engelskmennene på sin side hadde sine innvendinger. Som følge av disse innvending-

gene fra europeisk side trakk dette spørsmålet ut, og først i desember i fjor på A-paktens rådsmøte i Bryssel, kom en fram til et kompromiss om et forhandlingsgrunnlag overfor tyskerne. Man skulle forhandle med dem om at de skulle få bli med bare med små enheter. De samlede tyske enheter skulle ikke utgjøre mer enn en femtepart av den samlede fellesstyrken.

Den som klarest ga uttrykk for en samlet tysk holdning til disse problemer var den sosialdemokratiske partifører Schumacher som tydelig sa fra at dersom det sosialdemokratiske partiet overhodet kunne være med på å bygge opp noe slags militære enheter i Vest-Tyskland, måtte langt større amerikanske styrker stå i Vest-Europa slik at det var bygget opp en skjerm, bak hvilken en eventuell organisering av tyske enheter kunne foregå. Og denne holdning er så vidt en kan forstå også den vest-tyske regjeringens holdning til spørsmålet. Nå ble virkelig hele debatten skjøvet ut i fremtiden av to grunner: Da general Eisenhower var blitt utnevnt til øverstkommanderende for A-paktstyrkene hadde han på et meget tidlig tidspunkt sagt at han ikke hadde noe ønske om, eller trang til, å ha uvillige tropper under sin kommando. Hvis han ikke kunne få tropper som helt ble stillet til hans disposisjon og gikk inn for fellesforsvaret med full overbevisning, var det bedre ikke å ha tyske styrker i det hele tatt. Han hevdet dessuten den oppfatning at det ikke hastet ut fra et militært synspunkt å organisere de tyske styrker fordi det under alle omstendigheter ville ta tid først å stille på benene og utruste de troppene som en var enige om å sette på benene blant medlemslandene i A-pakten. Det var det eneste rimelig at disse fikk prioritet.

Under den tyske diskusjonen har tanken på mulige russiske reaksjoner på en tysk opprustning spilt en stor rolle. Sovjet-regjeringen protesterte jo tidlig i en serie krasse noter og jeg tror det er realistisk å se det slik at denne russiske reaksjonen er uttrykk for en reell nervøsitet fra russisk side. Er det noen soldater russerne erfaringsmessig har grunn til å være redd for, så er det tyske soldater. Riktignok hadde russerne selv gått i spissen med en militær opprustning i Øst-Tyskland gjennom organiseringen av det såkalte folkepolitiet og dets beredskapsavdelinger. Men det ser likevel ikke ut til at dette folkepolitiet har fått den militære slagkraft som en til å begynne med hadde inntrykk av at det var meningen å gi det. Det er i dag under

omorganisering til en organisasjon av offiserer og underoffiserer for en eventuell fremtidig folkehær.

Det er sikkert at sovjet-regjeringen med full kraft bygger ut vasallstatenes militærmakt under russisk ledelse og samordner hver enkelt av disse landenes militærmakt med Sovjet-Samveldets egen. Men derimot skjer det lite samordning mellom vasallstatene innbyrdes. Samtidig med at de bygger opp og hjelper til å ruste ut disse styrkene i vasallstatene, holder russerne store styrker både i Øst-Tyskland, langs forbindelseslinjen mellom Øst-Tyskland og Russland og i Vest-Russland selv. Det er et så stort antall divisjoner som omkring 100 i alt i disse områdene. Hvis de var i full krigsoppsetting, ville de bety en million-arme. Men en kan vel regne med at ikke alle divisjonene er i full krigsoppsetting i dag. Selv om de ikke det er, representerer de en voldsom overvekt i Europa — ikke bare i forhold til det de vestlige demokratiene i dag har av styrker, men også en overvekt i forhold til det som er planlagt at Atlanterhavspaktens medlemsland skal ha stillet på benene før utgangen av 1952. Denne styrkeforskjellen er så stor at det er ganske klart for alle som overhodet vil se, at de styrkene som Atlanterhavslandene tar sikte på å ha stående ved utgangen av 1952, ikke kan ha noen offensive muligheter av noe slag. De er utelukkende beregnet på å kunne stå imot et eventuelt første stormløp og til å dekke mobiliseringen i vestdemokratiene. Og det samme gjelder avtalen som nå er inngått mellom USA og Islands regjering om at fire tusen amerikanske tropper skal sikre flyplassene — først og fremst den store flyplassen ved Røykjavik. Det er utelukkende gjort for å gardere seg mot at kraftig press skulle kunne føre til at Island kom under russisk herredømme og at dermed mulighetene for transporter over Atlanterhavet ble meget sterkt forringet.

En skal være klar over at den opprustningen som i dag foregår i De forente Stater og i A-paktens andre medlemsland, ikke tar sikte på et nivå av krigsproduksjon eller av beredskap høyere enn høyst regnet 20 prosent av det som ville være full mobilisering. Den tar ved siden av det sikte på å bygge ut kapasiteten og produksjonen av våpen og ammunisjon slik at denne produksjonen som i dag foregår til omtrent 20 prosent, på kort varsel kan settes inn for fullt hvis ulykken skulle være ute.

Den russiske reaksjonen på planene om å få Vest-Tyskland med i forsvaret av Vest-Europa, medvirket også til den utset-

telse med gjennomføringen av planene for organisering av tyske militære enheter, som nå aktivt har funnet sted, en utsettelse som vil komme til å vare. Det har vært gjort et forsøk på løsning av hele problemet om Tysklands demilitarisering gjennom et møte mellom utenriksministrene for de fire stormakter.

Forhandlingene mellom stedfortrederne har nå foregått over snart 12 uker. Nettopp det at de foregår så lenge — ingen av partene bryter — er det grunnlag for en viss tro på at det kan komme istand et møte mellom utenriksministrene i sommer eller til høsten. Hva det så kan komme ut av et slikt møte, er en annen sak. Det avhenger meget av hva som i mellomtiden skjer bl. a. i Korea.

I den situasjonen vi har i øyeblikket er det meget viktig at demokratiene nytter tiden til en sterk og aktiv innsats på det diplomatiske plan, og også når det gjelder propagandaen — om ikke av annen grunn så for å møte den meget aktive offensiv som føres fra kommunistisk side gjennom den såkalte fredspropagandaen. Under forhandlingene mellom stedfortrederne har vestmaktens representanter insistert på at dagsorden må bli slik at den gir muligheter for et omfattende politisk oppgjør over hele linjen. Spørsmålet om Tysklands opprustning må ikke drøftes isolert, men i sammenheng med hele spørsmålet om rustningsnivået i vasallstatene og Øst-Europa. Det er ikke utenkelig at vestmaktene under kommende stormaktforhandlinger kan komme med et tilbud om å vente med å tillate organiseringen av vest-tyske militære styrker på visse betingelser. Men de minstebetingelser en der kan regne med er vel at man fra russisk side går med på at det skal opprettes et samlet Tyskland, fremgått av frie valg. Det ville bety at kommunistene eksepterte å være i opposisjon i et slikt samlet Tyskland og måtte avvikle hele sitt diktatur og terrorapparat i Øst-Tyskland.

Det kunne også tenkes at en kunne forhandle om nøytralisering av Tyskland og gradvis tilbaketrekking av okkupasjons-tropper hvis Sovjet-Samveldet på sin side gikk med på en internasjonal kontrollert nedrustning av vasallstatene, og gikk med på å skjære ned de store styrkene som de har stående der og i Vest-Russland. Men jeg tilstår at jeg ikke har særlig tro på at man fra russisk side er innstillet på så vidtgående innrømmelser for at et forhandlingsresultat skulle føre fram.

I det hele tatt er det meget vanskelig å avgjøre med sikkerhet om Sovjet-regjeringen ønsker reelle forhandlinger på

et firemaktsmøte. Det eneste vi vet sikkert er at de i sin propaganda kjører fram kravet om et fem-maktsmøte og en fem-maktspakt, og at de bygger opp et apparat av fredsråd og freds-komiteer i hvert enkelt land som motstykke til og som en mulig fremtidig erstatning for De forente Nasjoner. Det er kommet så pass mange uttalelser, dels fra disse fredsrådsmøtene og dels fra aller høyeste hold i Sovjet-Samveldet, at en ikke kan se bort fra at russerne som en eventualitet regner med å gå ut av De forente Nasjoner. Hvis det skulle skje, vil de landene som er igjen i FN ha valget mellom å beholde FN som en så omfattende samarbeidsorganisasjon som mulig, eller å omdanne den til et organ for kollektiv sikkerhet som da ville få bestemt front mot Sovjet-Samveldet og Kina. Skulle det siste skje, ville sannsynligvis andre land som India, Indonesia, Burma, og i vår verdensdel Sverige, falle fra. Det ville være fare for at en slik organisasjon ville bli dominert i meget stor utstrekning av de latin-amerikanske republikkene. Det er ikke tvil om at en slik utvikling fra vårt synspunkt ville være en ulykke. Den beste politikken for demokratiene ville utvilsomt være — hvis det skulle skje at russerne gikk ut — at en opprettholdt De forente Nasjoner som så fri organisasjon som mulig for samarbeid med de ikke-kommunistiske landene, med adgang for alle å komme inn når de ville, og at en bygget sikkerhetspolitikken som nå på regionale organisasjoner som Atlanterhavsavtalen, en eventuell Stillehavsavtale og kanskje en Middelhavsavtale. Det er ikke noen innen den demokratiske leir som ønsker at Russland skal gå ut av FN, alle har tydelig gitt uttrykk for at de ønsker at russerne fortsatt skal være med. Den som kanskje tydeligst har sagt fra om det i den senere tid er den amerikanske forsvarsminister Marshall. Han har understreket betydningen av at man har De forente Nasjoner hvor man slåss med ord og dermed unngår å slåss med kuler.

Det rår i dag atskillig usikkerhet om framgangslinjene i den demokratiske verden, og det skyldes først og fremst at ingen kjenner hverken sovjetregjeringens eller det kommunistiske Kinas hensikt. Vi må gå ut fra at de russiske lederne — i samsvar med den leninistisk-stalinistiske lære — regner med at et endelig oppgjør med det de kaller den sosialistiske verden, som ledes av Sovjet-Samveldet, og det de kaller den kapitalistisk-imperialistiske verden, ledet av De forente Stater, er en

historisk nødvendighet. Men det er et åpent spørsmål om når og hvordan dette endelige oppgjøret skal komme og det er et spørsmål om taktisk natur. Nettopp ut fra hele sin lærebygning er de vant til å regne i slektsledd og århundreder — ikke nødvendigvis i måneder og år.

Tidspunktet og måten er altså et taktisk spørsmål, og et vesentlig opplegg i enhver taktikk er å overliste den ene regner med som sin motstander. Det er derfor ikke utenkelig — selv om det ikke er sannsynlig — at sovjet-regjeringen kan ønske et oppgjør så snart som mulig, før opprustningen i De forente stater og i Vest-Europa for alvor har rettet opp noe av ulikevekten når det gjelder militær makt. En slik pessimistisk hypotese kunne gi god mening både til den politikk som føres i Korea og til den intensitet som legges i fredskampanjen. I så fall ville fredskampanjen være beregnet på å tjene som kamouflasje for angrepshensiktene. Men det er likevel den alminnelige vurdering i ansvarlige kretser i de vestlige demokratiene, at sovjet-regjeringen ikke ønsker noen krig. Alle tilgjengelige opplysninger tyder på at det ikke foregår krigsforberedelser på kort sikt i Sovjet-Samveldet. Den alminnelige oppfatning er at sovjet-regjeringen håper på at tiden arbeider for dem og at samveldets militære og økonomiske styrke skal vokse raskere enn i den kapitalistiske verden. De er utvilsomt klar over at det alminnelige industrielle, tekniske nivå også er bestemmende for evnen til å fabrikere både atombomber og andre våpen og at russerne enda ikke har nådd samme industrielle og tekniske nivå som den vestlige verden. Det er bare hendingsutviklingen selv som kan gi svar på spørsmålet om hvilken vurdering, den optimistiske eller den pessimistiske, er den riktige. Derfor er det overmåte viktig at en gjør det som gjøres kan for å bygge ut en politisk og militær værvarslingstjeneste som følger utviklingen årvåkent og så vidt mulig i detaljer.

Som jeg flere ganger har vært inne på, foreligger det i øyeblikket ikke noen ting som tyder på akutt krigsfare på denne siden av sommeren. Det er vanskeligere å si noen helt bestemt om stillingen ut på sensommeren når høsten er kommet i hus. Men ingen steder i den demokratiske verden blir det i dag disponert ut fra den hypotese at det vil komme en eksplosjon til høsten.

Den alvorligste fare for krig ligger etter alt å dømme fremdeles i at krigen kan komme ved et ulykkestilfelle, som resul-

tat av en feilvurdering. Det er for eks. ikke utenkelig at Sovjet-Samveldet kan ta sjansen på et mer eller mindre kamouflert fremstøt i forbindelse med oljekrisen i Persia, eller et fremstøt mot Jugoslavia, noe jugoslaverne selv til en viss grad er nervøse for, i den tro at slike fremstøt ikke vil utløse noen verdenskrig. Det foreligger ingen utvetydig beskjed fra vestmakt hold om hvordan de i så fall vil reagere.

Skulle det skje at MacArthur fikk avgjørende innflytelse på amerikansk politikk, vil det bli mottatt som et faresignal i Sovjet-Samveldet. Det samme vil kanskje — men ikke i samme grad — om et valg i Storbritannia til høsten skulle bringe Churchill tilbake som statsminister. Det ville være langt mindre grunn til en slik reaksjon overfor ham enn overfor MacArthur. Churchill har lang erfaring og stor evne til nøktern strategisk vurdering. Det er en svakhet i denne situasjonen at Bevin døde og at det oppstod strid i det britiske arbeiderparti — forhold som har gjort det vanskeligere enn før å gjøre britiske synsmåter gjeldende med full tyngde i diskusjonene mellom vestdemokratiene.

På grunn av vårt lands utsatte stilling har vi særlig stor interesse av å gjøre det vi kan for at vi kan unngå en ny verdenskrig. Vår oppgave må på den ene siden være å styrke vårt forsvar og bygge det opp slik at vi — hvis ulykken skulle være ute — kan være innstilt på å få mest mulig hjelp. Vår egen innsats betyr derfor svært mye — vår egen vilje til å bygge opp et eget forsvar må være tilstede. Jeg tror vi kan se i øynene at det beredskapsnivå som vi tar sikte på å ha nådd ved utgangen til 1952, er et nivå som — hvis spenningstilstanden varer — vi blir nødt til å holde så lenge spenningen er der. På den andre siden er det viktig at vi støtter alle krefter i verden som vil holde mulighetene for reelle forhandlinger åpne. Det er også viktig at vi møter den kommunistiske fredsoffensiven med positive realistiske forslag. Det er det som er bakgrunnen for de nordiske arbeiderorganisasjonenes program om fred med frihet som i enkle og lettfattelige punkter trekker opp et grunnlag for reelle forhandlinger — for en avspenning på grunnlag av et virkelig forhandlingsoppgjør.

Jon Carlsen: Utenriksministeren sier at russerne har om lag hundre divisjoner — eller ca. en million mann — i Vest-Russland og vasallstatene i dag. Vestmaktene har bare ca. 20 prosent av denne styrken til disposisjon. Jeg synes det er nokså

merkelig når en ser det som har foregått i årene etter frigjøringen, at vi skal betrakte Russland som den største fare for verdensfreden, og at det sies at vi er nødt til å ruste oss til forsvar. Jeg synes det er merkelig at ikke Russland — før vi har oppnådd den styrken vi har til rådighet — har slått til, hvis det var så at Russland har tenkt å legge Europa under seg. Jeg kan ikke få meg til å tro at Russland er så aggressivt innstillet at det vil sette en verdenskrig i gang igjen. Dertil har russerne følt for mye på kroppen hva en verdenskrig vil si. Derimot vil jeg ha sagt at det amerikanske folket ikke i samme grad har følt hva det vil si å være med i krigen.

Jeg har inntrykk av at en del mennesker her i verden er interessert i krig for å tjene penger på den. Det gjelder ikke det russiske eller storparten av det norske folket, men derimot har vi en del kapitalister som er interessert i en ny verdenskrig.

Jeg mener at vi må gå inn for en mer moderat linje i utenrikspolitikken — vi må gå inn for den linjen som virkelig arbeider for fred her i verden. Det er mange som i dag får betenkeligheter på grunn av de høye militærbevilgningene og den utvidede forsvarsberedskapen — de er klar over at hvis vi skal fortsette denne linjen, vil vår levestandard ytterligere måtte senkes.

Lars Jansen: De forhandlingene som vi vet har vært ført fra amerikansk side med Ching Kai-Shek om Formosa må uten tvil ha skapt en viss engstelse hos Mao Tse Tong og de andre demokratiske land. At dette forholdet ikke gir ro blant de demokratiske land, må en være på det rene med.

Et annet punkt jeg vil nevne er den amerikanske lansering av Spania i tilknytning til A-paktlandene. Riktignok reiste England bust, men det foruroliger alle oss å vite at visse kretser i Amerika kan tillate å si at Spania av hensyn til den geografiske beliggenhet, bør få tilslutning til A-pakten.

Halvard Lange: Carlsen spurte hvordan vi kunne se Russland som noen fare for freden. Noe av det mest tragiske som er skjedd siden 1945 er jo den måten hvorpå den russiske regjeringen har greid å forspille det veldige fond av godvilje, av tillit og ønske om tillitsfullt samarbeid, som fantes innen de vestlige demokratiene da den felles krigen mot Tyskland, Italia og Japan var slutt. De har greidd å forspille den, dels ved den politikk de har ført i Øst-Europa og over hele det om-

rådet som ved våpenstillstanden kom inn under deres maktområder. Det er ikke nødvendig å regne opp alle leddene i denne politikken. Jeg nevner bare Tsjekkoslovakia, jeg nevner bare angrepene med alle midler, bortsett fra krig, mot Jugoslavia i det øyeblikk Jugoslavia innsisterte på retten til å føre sin egen politikk. Jeg nevner støtten til de kommunistiske opprørsstyrkene i Hellas som tydelig viste at det ikke var satt noen endelige grenser ved våpenstillstanden for hvor langt man på russisk side skulle få skyte sine posisjoner frem. Jeg nevner de kommunistiske partienes og de kommunistiske fagorganisasjonenes opptreden i land som Italia og Frankrike i hele denne etterkrigstiden. Det er denne ekspansive maktpolitikk som har forspilt tilliten og godviljen og som har gjort at vi er nødt til å se Russland som den største fare for freden i dag.

Men, spurte Carlsen, hvorfor har de da ikke for lengst gått til angrep, når de i dag er meget sterkere i oppsatte militære enheter enn demokratiene i vest? Dels fordi det russiske folk har følt på kroppen hva krig er, og selv et diktaturstyre må ta hensyn til stemningene i det folket som skal slåss. I en storkrig spiller slikt som industrielt teknisk nivå en utslagsgivende rolle i det lange løp. Og vi har grunn til å regne med at overlegenheten i så måte ennå er overveldende for den vestlige verden og kan bli det enda en tid framover med mindre det skjer rene underverker i Sovjet-Samveldet. Jeg har sagt at det ikke er noe land i den vestlige verden i dag som bygger sin politikk på den hypotesen at russerne ønsker å slippe en verdenskrig løs. Men overfallet i Korea har lært oss at vi ikke lengere kan være absolutt trygge for at de fører sin maktpolitikk med alle midler, unntatt åpen krig. I Korea gikk de til åpen krig selv om det er en lokal aksjon, og den russiske politikken tar vel nettopp sikte på i denne fasen å svekke og utmatte de demokratiske landene mest mulig gjennom den slags lokale aksjoner. Det er en sannsynlig hypotese. Derved vil de sinke oppbyggingen av de forsvarskrefter som er nødvendige for oss og som de ikke synes det er fornuftig og realpolitisk å søke å hindre ved en storkrig som de vet de i det lange løp kommer til å tape.

Hvorfor skal vi bygge opp et forsvar i Norge når vi ikke kan forsvare oss alene? Alle her i landet var i 1945 enig om — også kommunistene i Stortinget — to ting: Vi må bygge opp et forsvar. Vi vil ikke oppleve 9. april en gang til. Men alle

var også enige om at vi makter ikke alene å stå imot et stormaktsangrep, og det vi må sette som mål for oppbyggingen av det norske forsvar kom til uttrykk i en enstemmig stortingsbeslutning, nemlig at vi bygger det opp slik at vi kan stå imot til hjelp fra andre makter kan nå fram. Det er akkurat den målsettingen vi fremdeles arbeider etter ved oppbyggingen av forsvaret. Det betyr ikke, som Carlsen hevdet, at det blir stans i gjenreisningen og utbyggingen av landet. Det betyr bare at en del av oppgavene må vi ta sikte på å løse over lengere tid fordi vi ikke kan makte alt på en gang.

Til Jansen vil jeg bare kort si at de amerikanske forhandlingene med Chiang Kai Shek ble tatt opp igjen etter angrepet i Korea. Jeg nevnte at i januar 1950 ble det sagt tydelig fra, fra den amerikanske utenriksledelsens side, at de regnet ikke Formosa med til amerikansk forsvarsområde og det var sagt tydelig fra i mitt foredrag at de regnet ikke med at Chiang Kai Shek hadde noe grunnlag i det kinesiske folk. Det er selve Korea-situasjonen, frykten for at et kommunistisk-kinesisk fremstøt mot Korea skulle skape en farlig flanketrussel mot FN-troppene i Korea, som er bakgrunnen for den støtte som i dag blir gitt til Chiang Kai Shek for at han kan være sikker på å holde Formosa. Dette er nettopp et av stridsspørsmålene mellom MacArthur og den amerikanske regjering, hvor regjeringen har satt sin vilje gjennom slik at Chiang Kai Shek ikke skal oppmuntres til, og ikke skal tillates, å ta del i hverken kampene i Korea eller i offensive kamphandlinger mot det kinesiske fastland. I parentes vil jeg skyte inn at Jansens oppfatning av hva som er demokratiske makter er noe forskjellig fra min, når han grupperte Mao Tse Tongs Kina blant demokratiene.

Når det gjelder Spania er forholdet det at det er visse militære kretser i USA — militære kretser først og fremst, men også republikanske kretser — som rent fra strategiske betraktninger mener at det ville være riktig å ha Spania med. Vi har for vår del sagt fra i alle diskusjonene, at man ville tape så meget politisk og det ville være så meget av en svekkelse av innholdet i Atlanterhavssamarbeidet, hvis Spania under sitt nåværende styre kom med, at det kan ikke komme på tale. Og det har ikke vært tatt opp som forslag fra ansvarlig amerikansk hold i det hele tatt.

Jon Carlsen: Jeg vil sette fram dette forslag: Represen-

tantskapet vil etter å ha hørt utenriksminister Langes utredning om den utenrikspolitiske situasjon uttale:

Regjeringen må føre en utenrikspolitikk som er i samsvar med vårt lands bæreevne uten at det arbeidende folks levestandard blir ytterligere senket. Derfor må bevilgningene til den militære beredskap holdes nede på et normalt nivå, og det sivile behov, særlig for boliger, høynes. Forutsetningen for at vårt land skal kunne tilfredsstille det sivile behov og medvirke til å trygge freden, er at vårt land trer ut av Atlanterhavspakten.

P. Ødegaard: Jeg vil gjerne stille et spørsmål om hvordan vi skal forholde oss hvis det bryter ut en borgerkrig i Spania eller i Perons Argentina. Skal vi fordømme den?

Konrad Nordahl: Det som står i manifestet om fred med frihet sikter ikke til borgerkrig i Argentina eller i Spania, men om en annen makt organiserer borgerkrig i et land av egne imperialistiske interesser. Den er den form for organisering av borgerkrig som det siktes til i manifestet.

Dirigenten: Sekretariatet har lagt fram dette forslag til uttalelse: Arbeidsplassen kan ikke gi opp arbeidet for en fredelig løsning av de internasjonale motsetningsforhold. Den nordiske arbeiderbevegelse har derfor sendt ut sitt manifest om fred og frihet.

Representantskapet slutter seg til dette manifestet og vil særlig understreke at «enhver angrepshandling, med hvilke våpen den enn blir gjennomført, og likegyldig om den skjer åpent eller i form av støtte til en borgerkrig i et annet land etter eller på annen måte, er en forbrytelse mot hele verdens fred og sikkerhet.»

Representantskapet oppfordrer alle fagorganiserte til å slutte opp om dette manifest og henstiller til de norske statsmyndigheter å ta opp de synsmåter som her er kommet til uttrykk i alle internasjonale organer.

Votering: Sekretariatets forslag til uttalelse ble vedtatt mot 1 stemme.

Mot 1 stemme ble Carlsens forslag avvist.

Dirigenten refererte deretter følgende forslag til resolusjon, som var satt fram av Sekretariatet:

Representantskapet i Arbeidernes faglige Landsorganisasjon gir sin fulle tilslutning til de bestrebelses som den internasjonale sosialistkonferanse (Comisco) har satt i gang for å sikre

at Anna Kethly, gjennom offentlig rettssak og med upartisk forsvarer, kan få prøvd den dom på 15 års tvangsarbeid som en hemmelig krigsrett har idømt henne.

Representantskapet protesterer på det skarpeste mot at den ungarske legasjon i Stockholm har nektet å oversende til sin regjering de uttalelsene som den 1. mai ble vedtatt på arbeidermøtet i Danmark, Norge og Sverige. Ingen stat har noen gang vist en slik forakt for de fagorganiserte arbeidere, og den skandinaviske fagbevegelse kan bare oppfatte en slik opptreden som et nytt bevis for den vilkårlighet som preger det kommunistiske Ungarn.

Votering: Forslaget ble vedtatt mot en stemme.

Dirigenten: Det hadde selvsagt vært hyggelig for oss alle sammen om utenriksministeren kunne tegne et lysere bilde og perspektiv for oss. Representantskapet setter imidlertid pris på å få tingene så objektivt og realistisk belyst som mulig for at vi i vårt daglige arbeid fremover kan være klar over utgangspunktene. Vi setter overmåte stor pris på å få gode orienteringer. Jeg ber derfor på representantskapets vegne om å få lov til å takke utenriksministeren for den redegjørelsen han har gitt oss.

DAGSORDEN PUNKT 11:

Innstilling fra sekretariatet om fastsettelse av aldersgrensen av pensjon.

Til innstilling fra komiteen for forhøyelse av aldersgrensen for pensjonister:

Sekretariatet vedtok i møte den 10. oktober 1950 å sette ned en komite til å utrede spørsmålet om forhøyelse av aldersgrensen for pensjonister.

Komiteen fikk slik sammensetning:

Torbjørn Henriksen, Karsten Torkildsen, Josef Larsson, Emil Torkildsen, Edv. Stenklev, Albert Karlsen, Marius Trana og Idar Norstrand.

Sekretariatet besluttet at Torbjørn Henriksen skulle være komiteens formann og i første møte ble Idar Norstrand valgt som komiteens sekretær.

På anmodning fra komiteen om en nærmere utforming av dens mandat besluttet sekretariatet den 23. januar 1951 følgende:

«Komiteen får i oppdrag å utrede spørsmålet om:

1. Berettigelsen av å forhøye aldersgrensen for mottakeise av alderstrygd og pensjon under henvisning til de forslag som har vært reist i denne forbindelse.
2. Vil det være riktig å innføre forskjellige aldersgrenser for de forskjellige yrker og fag.
3. Sløyfing av bestemmelsen om at alderspensjonen — skal reduseres når pensjonisten har andre inntekter».

Komiteens mandat ble dermed svært omfattende og reiser i det hele så vidt mange og store problemkomplekser at en ikke har kunnet foreta en utredning som er ment å stå for eksperten dom. Komiteen har derfor ikke utdypet og foretatt økonomiske beregninger eller aktuaranalyser men har valgt å ta i bruk bare det aller nødvendigste av de offentlige statistiske beregninger som foreligger.

Med disse forbehold vil komiteen i det etterfølgende redegjøre for de undersøkelser som er foretatt, og legge fram begrunnede forslag.

1. Pensjonsordninger.

A. Bedriftenes pensjonskasser.

I det private arbeidsliv er det en stadig økning av pensjonskasser for arbeidere og funksjonærer. Enten blir det opprettet faste pensjonskasser ved bedriftene, eller det tegnes en kollektiv forsikring. Dette har vært mulig fordi skattelovene på dette punktet er gunstige.

I ett sammendrag som Skattelovutvalget for pensjonsordninger gjør framgå det bl. a.:

- «1. Arbeidsgivere får inntektsfradrag for pensjon som de betaler til arbeidere og funksjonærer i næring og deres etterlatte.
2. Arbeidsgivere får inntektsfradrag for avsetninger (overføringer) til pensjonsfond (og kasser) og for forsikringspremier, derunder engangspremier til sikring av slik pensjonering. Pensjonsfond (og kasser) må være ordnet og på godkjent måte, men ved forsikring i vanlig forsikringsselskap kreves det prinsipielt ikke annet enn at premien skal være en virkelig utgift med grunnlag i arbeidsforholdet.

3. Arbeidstakere får inntektsfradrag for tvungne innskudd til pensjonsfond (og — kasser) og til pensjonsforsikring, og de blir ikke skattlagt for beløp som arbeidsgiveren betaler for dem til slik pensjonsordning.
4. Den som mottar pensjon fra arbeidsgivere eller gjennom pensjonsfond (eller — kasse) eller pensjonsforsikring som nevnt overfor, blir i alminnelighet skattlagt for pensjonen som inntekt. Dette gjelder likevel ikke for utløsningssummer eller ytelser gjennom kapitalforsikring.
5. Den som frivillig avsetter eller betaler inn tilskudd eller premier til sikring av pensjon for seg selv og sine etterlatte, får ikke inntektsfradrag etter samme regler. Men han får etter særlige bestemmelser årlig fradrag med inntil kr. 300.00 (ingen å forsørge), kr. 400.00 (1 å forsørge), eller kr. 500.00 (minst 2 å forsørge) for betalt premie for livsforsikring. Ved kapitalforsikring blir forsikringssummen ikke for noen del skattlagt som inntekt for mottakeren. Ved livrenteforsikring blir livrenteterminene i sin helhet skattlagt som inntekt for mottakeren etter hvert som de forfaller».

I henhold til Skattelovgivningen må bedrifter som ønsker skattefrihet for avsetninger til pensjonsordninger forelegge statuttene for slike ordninger for Sosialdepartementet til godkjenning.

Når det gjelder aldersgrensene i forbindelse med å godkjenne slike ordninger som skattefrie, har Sosialdepartementet stilt som betingelse at aldersgrensene ikke skal være under 65 år for menn og 60 år for kvinner. Det gjøres likevel unntakelser.

Sosialdepartementet har utarbeidet en liste over de firmaer som har opprettet faste pensjonskasser og som på den måten har fått godkjenning av Sosialdepartementet. Listen følger som bilag 1. Det fremgår av denne hvor mange arbeidere og funksjonærer det dreier seg om og hvilke aldersgrenser som er fastsatt. En vil bl. a. se at det ofte er ulik aldersgrense for arbeidere og funksjonærer.

Forøvrig har Sosialdepartementet foretatt en utredning av pensjonsordningene pr. 31. desember 1947, over private pensjonskasser og fond, med off. stadfestede vedtekter. Utdrag av denne utredning følger som bilag 2.

B. Kollektive pensjonsforsikringer.

Når det gjelder den kollektive pensjonsforsikring så ble denne forsikringsform innført i Norge i 1917. De alminnelige forsikringsvilkårene som er stadfestet for kollektiv pensjonsforsikring, er utarbeidet med det særlige formål at forsikringsformen skal tjene til rasjonell og betryggende sikring av pensjoner i bedriftene. Av de tallene som foreligger på dette område vil en nevne at i 1948 ble det innbetalt 69 mill. kroner i premier. Det samlede antall forskrede var i:

1922.	1 600 fordelt på 64 arbeidsgivere.
1942.	25 00 fordelt på 1 097 arbeidsgivere.
1948.	46 000 fordelt på 2 030 arbeidsgivere.

Det har som en ser vært en rivende utvikling på dette området.

Aldersgrensen er høyst forskjellig fordi forsikringsselskapene beregner premiene i forhold til bl. a. den aldersgrensen som fastsettes.

C. Statens pensjonsordninger.

I Statens Pensjonskasse betaler medlemmene 10 pst. av sin regulativlønn. De er sikret alderpensjon — enkepensjon — invalidepensjon m. v. og den alminnelige aldersgrense er 70 år for menn og 65 år for kvinner. Det er imidlertid mange unntakelser fra disse grensene. For noen grupper er aldersgrensen fastsatt helt ned til 55 år. I Lov om Statens Pensjonskasse er det fastatt at en off. tjenestemann kan gå av med full alderspensjon 3 år før oppnådd aldersgrense. Like til 1949 var det adgang til å gå av 5 år før aldersgrensen.

Spørsmålet om en revisjon av aldersgrensene for Statens tjenestemenn er under behandling i en komite nedsatt av Sosialdepartementet.

For kort tid siden ble det innført en pensjonsordning for Statens arbeidere hvor aldersgrensen er fastsatt til 68 år for menn og 65 år for kvinner. Det betales premie etter bestemte regler og pensjonen utregnes etter antall premiemåneder. Pensjonsordningen omfatter alderspensjon — enkepensjon — invalidepensjon m. v. Arbeidere i følgende grupper kan likevel slutte i arbeidet med full pensjon: Anleggsarbeidere, vegarbeidere, havnearbeidere og fyr- og merkearbeidere.

D. Kommunale pensjonsordninger.

I Oslo kommune ble pensjonsordning innført fra 1. januar 1902. Pensjonsordningen omfatter kommunale tjenestemenn og en del faste arbeidere.

Fra 1. januar 1938 er både kommunale tjenestemenn og arbeidere medlemmer av Oslo kommunale Pensjonskasse. Etter 30 års tjeneste er pensjonsgrunnlaget 66 pst. av grunnlønn + tjenestetillegg. Er tjenestetiden ved aldersgrensen mindre enn 30 år blir pensjonen redusert med 1/30 for hvert år som mangler på 30 år, men ikke mer enn 50 pst.

Aldersgrensene er for visse stillinger, f. eks. brannkonstabler 60 år, for arbeidere med 48 timers arbeidsuke 66 år, for øvrige tjenestemenn 70 år. En kommunal lønnstaker med aldersgrense 70 år, kan fratre med straks begynnende pensjon inntil 5 år før aldersgrensen under forutsetning av at summen av alder og tjenestetid er 85 år.

Pensjonsordningen omfatter egen pensjon, enkepensjon og barnepensjon.

Det er ikke pensjonsinnskudd i Oslo kommune.

I bykommunene for øvrig har praktisk talt alle lønnstakere en eller annen form for pensjonsordning. Denne ordning kan variere sterkt og pensjonsinnskuddet for tjenestemennene ligger mellom 5 og 8 pst. av lønnen. Spørsmålet om innførelse av pensjonsordning tas ofte opp i forbindelse med tariffrevisjonene eller mellom tariffperiodene. I den senere tid har særlig pensjonsspørsmålet for arbeidere blitt tatt opp.

For øvrig har Norsk Kommuneforbund medvirket til opprettelse av Norges By- og Herredsforbunds Landspensjonskasse. Denne Landspensjonskasse omfatter i dag pensjonsordninger med 116 kommuner. Pensjonsgrunnlaget er 50 pst. av grunnlønnen + alderstillegg, og pensjonsinnskuddet er 7 pst. Aldersgrensen er 70 år for menn og 65 år for kvinner med adgang til å fratre inntil 2 år før oppnådd aldersgrense.

2. Uttalelser i forbindelse med spørsmålet om å heve aldersgrensene.

Det har i de siste årene fra myndighetenes side i forskjellig sammenheng vært hevdet at vi står overfor en strukturendring i befolkningssammensetningen. Det gjelder i første rekke den

erhvervsdyktige delen av befolkningen. I O.t.prp. nr. 39/1949, har Sosialdepartementet bl. a. pekt på at den någjeldende Lov om aldersgrense for off. tjenestemenn bør tas opp til alminnelig revisjon.

I proposisjonen er bl. a. uttalt:

«Det er en kjent sak at det i atskillig tid har pågått en betydelig forskyvning i befolkningens struktur når det gjelder aldersgruppeinndelingen, idet antallet personer i høyere aldersgrupper stadig har steget i forhold til den ervervsdyktige del av befolkningen. Denne utvikling vil fortsette også i framtida, og vil bety en minkende tilgang på arbeidskraft fra de yngre årsklasser.

For å motvirke de uheldige følgene av dette vil det oppstå spørsmål om å utnytte den arbeidskraftreserve som befolkningen i de høyere aldersgrupper representerer og herunder også i større utstrekning å bruke kvinner i ervervslivet.

Den vanlige aldersgrense etter aldersgrenseloven er 70 år for menn og 65 år for kvinner. Dessuten inneholder § 2 bestemmelser om lavere aldersgrenser for en rekke grupper av tjenestemenn. Foruten for statstjenestemenn gjelder loven også for andre arbeidstakere som er blitt medlemmer av Statens Pensjonskasse, og også for flere av disse grupper er det i stortingsvedtaket om innlemming fastsatt lavere aldersgrense enn lovens vanlige.

Det bør tas opp til undersøkelse og utredning om disse aldersgrensebestemmelser svarer til situasjonen i dag og den utvikling i aldersgruppefordelingen og den tilgang på arbeidskraft en kan vente i årene framover, og om det av hensyn her til er ønskelig og forsvarlig å endre de gjeldende aldersgrensebestemmelser. Når det gjelder spørsmålet om å heve aldersgrensene, bør det først og fremst overveies om dette bør gjøres for de stillinger som har lavere aldersgrense enn lovens vanlige, men også spørsmålet om hensiktsmessigheten av den maksimale aldersgrense 70 og 65 år bør overveies. I denne forbindelse bør også utredes spørsmålet om å fastsette en videre adgang til å bli stående i stillingen utover aldersgrensen enn den som nå praktiseres etter lovens § 4.

Et spørsmål for seg er om det bør gjelde samme aldersgrense for kvinner og menn. Departementet har fra Norsk Kvinners Nasjonalråd og Norsk gruppe av Open Door International mot-

tatt henstillinger om å ta dette spørsmålet opp til utredning. Norsk gruppe av Open Door International har gitt uttrykk for at dette følger av prinsippet om likestilling mellom kvinner og menn. En står her overfor et meget dyptgripende problem som vil kreve grundige undersøkelser og overveielser. En kan i denne forbindelse nevne at lærerinner i meget stor utstrekning har benyttet seg av adgangen til å gå av inntil 5 år før den någjeldende aldersgrense 65 år.»

Skattelovutvalget for pensjonsordninger som fikk i oppdrag å utrede spørsmålet om en revisjon av bestemmelsene om skattefrihet for avsetninger til pensjonsordninger har i den innstillingen som ble gitt i 1950 foreslått at det som et vilkår for skattefrihet for avsetninger til pensjonskasser, skal settes en aldersgrense på 65 år for menn og 60 år for kvinner. Utvalget skriver om dette spørsmål:

«Når det gjelder alderspensjon har utvalget foreslått fylte 65 år for menn og fylte 60 år for kvinner som laveste pensjonsalder. P.g.a. det økte antall gamle, og den stadig økte leve- og arbeidsdyktighetsalder, antar en at det i alminnelighet ikke bør kunne settes lavere pensjonsalder. Se også Forsikringsrådets uttalelse vedlegg 3.

I enkelte yrker vil imidlertid de foreslåtte laveste pensjonsalder være for høye. Utvalget foreslår derfor at Sosialdepartementet skal kunne tillate lavere pensjonsalder for visse yrker og ellers i særlige tilfeller.»

De Norske Livsforsikringsselskapers forening som fikk saken til uttalelse har i brev av 28. juni 1948 til Finansdepartementet bl. a. skrevet:

«Pensjonsalderen er vanligvis 65—70 år for menn og 60—65 år for kvinner. I enkelte yrker f. eks. når det gjelder sjåfører og sykepleiersker kan det være påkrevd med en lavere pensjonsalder. Såvidt skjønnes blir dette moment tilstrekkelig tilgode sett om man fastholder at pensjonsalderen ikke bør kunne settes lavere enn til 60 år for menn, 55 år for kvinner. Noen regel om at pensjonsalderen skulle fastsettes etter vurdering i det enkelte tilfelle, ville bli for tung å praktisere.»

Forsikringsrådet har likeledes i brev av 3. august 1948 til Finansdepartementet bemerket:

«Ved fastsettelsen av pensjonsalderen bør det tas i erindring at et vesentlig punkt i det hele er å utskyte kapitalen for bruk på lenger sikt. I tråd med dette må pensjonsalderen ikke

settes for lav, og Forsikringsrådet mener derfor at de av selskapene foreslåtte undergrupper, nemlig 60 — respektive 55 år bør være et minimum.»

3. Befolkningsstatistikken.

Ervervsbefolkningen dvs. den del av folket som deltar i arbeidslivet er i statistikken de grupper som vi finner i alderen 15—64 år. Imidlertid er det en stor del ungdom mellom 15—19 år som ikke deltar i arbeidslivet, fordi de går på skoler. Men til gjengjeld regner en med at $\frac{2}{3}$ av menn i alderen 65—70 år deltar i arbeidslivet. Nettotilveksten til den ervervsbefolkningen er differensen mellom de som blir 15 år og de som går ut av gruppen 15—64 år enten ved død eller fylte 65 år. Statistikken viser bl. a. at nettotilveksten var størst i 1933, men har siden vært synkende. I 1936—40 var hele nettotilveksten ca. 20 000 pr. år. I 1940—45 var nettotilveksten gått ned til ca. 12 000 pr. år. I 1950 ble tilgangen sannsynligvis ca. 2 600. I slutten av 60-årene vil tilveksten opphøre helt. Mens tilgang på ung arbeidskraft på den ene side viser en stadig synkende tendens, så viser det seg at antallet over 65 år stiger. Noen av de tall som har vært mest brukt for å belyse denne utviklingen er følgende:

I 1948 var det ca. 282 000 personer over 65 år. I 1960 vil tallet være steget til 365 000 og i 1975 til ca. 479 000 personer over 65 år. Dette vil bety en stigning på 66 pst. Mens aldersgruppene over 65 år i 1948 utgjorde ca. 9 pst. av hele befolkningen, vil de samme aldersgruppene i 1975 utgjøre ca. 14 pst.

I 1948 var det 7 personer i alderen 15—65 år på hver person over 65 år. Dette forholdet forverrer seg, slik at vi om ca. 25 år bare har 4 personer i alderen 15—65 år på hver person over 65 år. Omskrevet i mere poulær form heter det da at mens vi i dag har 7 personer som i fellesskap skal forsørge én person over 65 år, så vil det i 1975 bare være 4 personer om samme jobben. På lengere sikt vil naturligvis disse forhold by på atskillige problemer for levestandarden.

Det viser seg imidlertid også andre trekk i befolkningsstrukturen som vil by på like store problemer. Saken er nemlig at det er ikke nok med at aldersgruppene over 65 år øker i forhold til ervervsbefolkningen, men også sammensetningen av ervervsbefolkningen viser ugunstige tendenser. Noen tall vil her

belyse dette forholdet. Hvis vi sier 1945=100, vil utviklingen framover bli slik:

	15—19 år.	20—34 år.	34—44 år.	45—64 år.
1950	87.1	95.6	109.4	110.5
1955	91.3	85.8	117.9	120.8
1960	107.9	78.5	119.8	130.9

Dette gjelder menn, men for kvinner er forholdet stort sett det samme. Dette vil igjen bety en alvorlig vanskelighet når det gjelder å beholde eller øke antall kvinner i ervervslivet, fordi hovedtyngden av de kvinner som deltar i ervervslivet er mellom 15 og 34 år. De fleste slutter når de gifter seg, og det skjer som regel før 34 års alderen. Når de unge aldersgrupper blant kvinner synker, så vil det bety langt mindre kvinnelig arbeidskraft enn tidligere.

4. Den alminnelige aldersgrensen.

Det har i forskjellige sammenheng vært hevdet at en burde ta opp til overveielse spørsmålet om det fremdeles bør være forskjell på aldersgrensen for menn og kvinner. Dette er et meget vanskelig problem å ta standpunkt til, men det synes for komiteen å være naturlig at et krav om lik lønn for likt arbeid burde få bl. a. den konsekvens at det ble innført lik aldersgrense for likt arbeid. Imidlertid ligger dette spørsmålet noe på siden av komiteens mandat og en finner derfor ikke å kunne gå nærmere inn på disse problemer.

Komiteen vil likevel foreslå at forskjellen mellom den alminnelige aldersgrensen for menn og kvinner i likt arbeid, reduseres til 3 år. Hittil har det vært vanlig med en forskjell på 5 år.

Det vil formentlig være nødvendig å foreta en spesiell utredning når det gjelder spørsmålet om lik aldersgrense for menn og kvinner da det her vil reise seg en rekke problemer av sosial og kanskje også medisinsk art.

Når komiteen mener at en allerede nå bør redusere forskjellen i aldersgrensene for menn og kvinner, så er det bl. a. for i noen grad å imøtekomme et ønske fra kvinneorganisasjonene. Videre vil en vise til at levealderen er lengere for kvinner enn for menn og levealderen øker stadig. Endelig vil komiteen peke på hva som tidligere er anført om de vanskeligheter er-

vervslivet står overfor på grunn av at antall kvinner i de unge aldersgrupper har en relativ synkende tendens, hvilket igjen har en dobbeltsidig virkning fordi tyngden av antall kvinner i ervervslivet er å finne i de yngre aldersgrupper.

I Sekretariatets mandat heter det:

«Vil det være riktig å innføre forskjellige aldersgrenser for de forskjellige yrker og fag?»

Komiteen er av den oppfatning at det er *nødvendig* med forskjellige aldersgrenser, fordi arbeidslivet er så differensiert at en lik aldersgrense for pensjonering vil komme til å by på markerte urimeligheter.

Komiteen kan ikke gå inn på spørsmålet om *hvilken* aldersgrense som bør fastsettes for de forskjellige yrker, men vil peke på at det f. eks. vil være urimelig om det ble fastsatt samme aldersgrense for en kontorist og en støperiarbeider eller gruvearbeider. Ved bedømmelsen av aldersgrensene i de forskjellige yrker vil det være mange hensyn å ta. Om en i noen yrker må sette aldersgrensene relativt lavt, så betyr dette bare at grensen er nådd for *disse* yrker, mens vedkommende godt kan være fullt habil til annet arbeid.

Komiteen vil i sine vurderinger holde seg til en alminnelig aldersgrense, hvorfra det må kunne avvikes alt etter yrkets art og de krav en stiller til utøverne.

Hvis fagorganisasjonen skal gå inn for en generell heving av nå gjeldende aldersgrenser, for pensjonister, vil det bety at alle aldersgrenser skulle bli løftet et hakk opp uten at en ga seg av med å vurdere berettigelsen av et slikt skritt for det enkelte yrke eller fag. Komiteen kan derfor ikke anbefale en slik framgangsmåte. Imidlertid kan ikke fagorganisasjonen stille seg likegyldig til de vanskeligheter landet her står overfor. De eldre årsklasser øker mens de yngre avtar. Hvis det skal bli mulig å bygge ut de sosiale goder og samtidig opprettholde den nåværende levestandard er det nødvendig at en forsøker å nøytralisere den minusfaktoren som den ugunstige utviklingen av befolkningssammensetningen representerer.

Spørsmålet må etter komiteens mening bli: *Hvordan skal en kunne få i stand en ordning som kan tilføre arbeidslivet den arbeidskraftreserve som de eldre representerer uten å skade berettigede faglige og sosiale interesser?*

Innenfor både privat og offentlig virksomhet var det i mellomkrigsårene en alminnelig oppfatning at de pensjonsberetti-

gede burde slutte å arbeide første dagen de kunne få pensjon. Det var arbeidsløsheten som preget innstillingen. Forholdene er endret i dag og en har formodentlig lov til å anta at det fortsatt blir et hovedpunkt i målsettingen for den økonomiske politikken her i landet å opprettholde full sysselsetting. Skulle det derimot ikke være mulig å opprettholde full sysselsetting, men på ny inntre perioder med arbeidsløshet må fagorganisasjonen stå fritt. En kan ikke under alle forhold opprettholde de tiltak en i dag eventuelt medvirker til å gjennomføre.

I dag er det imidlertid *nødvendig* å få de eldre årsklasser til å fortsette i sitt arbeid lengst mulig — helst i sitt eget yrke. Dette er utgangspunktet.

Ved vurderingen av spørsmålet om fastsettelse av aldersgrenser må en også, i tillegg til hva som tidligere er anført, være oppmerksom på at den gjennomsnittlige levealder er steget og fremdeles har en stigende tendens.

Nedenstående oppstilling viser utviklingen på dette området, for årsklassene 50—60 og 70 år og omfatter en 100-års periode. De gjenstående leveår stiger hele veien.

*Middellevetiden 1841-1850 — 1945-1948, for aldersgruppene
50-60 og 70 år.*

Menn:

50 år		20.70	23.08	23.95	24.41	24.90	26.44
60 «		14.40	16.13	16.80	16.97	17.22	18.46
70 «		9.10	10.11	10.59	10.63	10.71	11.54

Kvinner:

50 år		22.20	24.45	25.30	25.87	26.35	28.12
60 «		15.20	17.18	17.85	18.16	18.38	19.70
70 «		9.50	10.88	11.24	11.40	11.38	12.35

Det er ca. 65 000 innskuddspliktige medlemmer i Statens Pensjonskasse og ca. 25 000 i Statsbanenes Pensjonskasse. Pensjonsordningen for Statens arbeidere beregnes å omfatte ca. 25 000 arbeidere. Tilsammen har ca. 115 000 tjenestemenn og arbeidere i Staten ordnede pensjonsforhold, mens det i de pensjonskasser for private bedrifter som Sosialdepartementets liste (bilag 1) viser, bare er ca. 24 000 medlemmer. For kommunenes

vedkommende anslår en tallet pensjonsberettigede over hele landet til ca. 30 000. Tilsammen kan en således regne med at det i alt er ca. 169 000 personer som kommer inn under disse pensjonsordninger. I tillegg til dette kommer så ca. 46 000 personer for hvem det er tegnet kollektive pensjonsforsikringer av forskjellig verdi, og endelig har en del bedrifter opprettet pensjonsfond til beste for sine arbeidstakere, men ofte uten faste pensjonsrettigheter.

I Statens Pensjonskasse er den alminnelige aldersgrense 70 år for menn og 65 år for kvinner, men med rett til å gå av 3 år tidligere. Imidlertid har en del grupper fått fastsatt lavere aldersgrense enn den alminnelige. En telling som ble foretatt i 1942 viser følgende:

Statens Pensjonskasse (31. desember 1942).

Aldersgrensen.

	Antall menn	%	Antall kvinner	%
52 år	1 054	3,2 %	—	—
55 «	761	2,3 %	2 121	13,6 %
60 «	2 523	7,8 %	2 863	18,4 %
63 «	22	0,06 %	—	—
65 «	3 069	9,4 %	10 536	68,0 %
68 «	924	2,8 %	—	—
70 «	24 357	74,5 %	—	—
	32 710	100 %	15 520	100 %

Tilsammen 48 230 personer.

Gjennomsnittlig aldersgrense:

Menn		67,7 år
Kvinner		62,7 «

Siden 1942 er antallet medlemmer i Statens Pensjonskasse øket til ca. 65 000, men de nye medlemmer som er kommet til, fordeler seg forholdsvis omtrent på samme måten, slik at den gjennomsnittlige aldersgrensen ikke er nevneverdig forskjøvet. Den gjennomsnittlige aldersgrense gir imidlertid ikke et helt

korrekt bilde av situasjonen fordi en stor del av de som har den laveste aldersgrense (52 år), og som drar gjennomsnittet ned, i det vesentlige er militære befalingsmenn som ofte har en annen statsstilling de fortsetter i, — lærere, lektorer, sekretærer o. l.

I Statsbanenes Pensjonskasse har den alt overveiende del en aldersgrense på 65 år. Bare administrasjonspersonalet har høyere aldersgrense.

For dem som kommer inn under pensjonsordningen for Statens arbeidere er den alminnelige aldersgrense 68 år for menn og 65 år for kvinner. For de som kommer inn under private bedrifters pensjonskasser (se bilag 1), varierer aldersgrensene, men et veiet gjennomsnitt viser en aldersgrense på ca. 66,8 år for menn og 61,7 år for kvinner.

De oppgaver som foreligger viser at aldersgrensen for de forskjellige pensjonsordninger nå i det alt vesentlige ligger mellom 65—70 år for menn og mellom 60—65 år for kvinner.

Komiteen er på det rene med at det for enkelte grupper kan være en for lav aldersgrense mens den for andre kan være for høy, *men en er kommet til det resultat at det vil være rimelig å fastsette den alminnelige aldersgrense for menn til 67 år og for kvinner til 64 år.*

Når det gjelder forslaget til alminnelig aldersgrense for kvinner, viser en til hva komiteen foran har anført om spørsmålet.

Fra den alminnelige aldersgrense må det være anledning til å foreta fravikelser både opp og ned. Komiteen har vært inne på spørsmålet om å sette en maksimumsgrense og er kommet til at det ikke bør fastsettes høyere aldersgrense enn 70 år for menn og 67 år for kvinner, *men at pensjonister frivillig må ha anledning til å arbeide også ut over 70 år — respektive 67 år, hvis de er i stand til det og arbeidsgiveren finner dem skikket til det.* Det blir et vurderingsspørsmål fra tilfelle til tilfelle hvor aldersgrensen bør settes for de yrker og fag hvor det av en eller annen årsak er rimelig å foreta en avvikelse fra den alminnelige aldersgrense på 67, respektive 64 år.

Da det dreier seg om forskjellige pensjonsinnretninger vil det formentlig være vanskelig å få en helt ensartet behandling av slike spørsmål, men komiteen antar at det for Statens Pensjonskasse og for Pensjonsordningen for Statens arbeidere vil være tilstrekkelig at styrene for disse innretninger behandler slike saker. Medlemmene er representert i disse styrene. For

bedriftspensjoneringen som er avhengig av Sosialdepartementets godkjenning vil det være rimelig om det ble opprettet et fast råd for Sosialdepartementet, som bl. a. kunne behandle spørsmålet om aldersgrensene. L.O. bør være representert i rådet.

Disse forslag om en alminnelig aldersgrense gjelder ikke alderstrygden. Komiteen er oppmerksom på at det tilsynelatende kunne være rimelig å fastsette samme alminnelige aldersgrense for å oppnå trygd som den en ellers fastsetter for pensjonister, men saken har en annen karakter og berører også andre økonomiske problemer. Komiteen har ikke tilstrekkelig oversikt over følgene av en eventuell endring av aldersgrensen her, og har derfor ikke funnet å kunne fremme forslag, men vil uttale ønskeligheten av at dette spørsmålet må undersøkes av den nedsatte trygdekommité. For øvrig viser en til avsnittet om «alminnelig pensjonsforsikring».

5. Adgang til å fratre før eller fortsette etter den fastsatte aldersgrense.

Det er høyst individuelt når en kan sies å falle for aldersgrensen. Mens én person kan være i besittelse av sin fulle arbeidskraft ved 70-årsalderen, kan en annen person i samme yrke bare med store anstrengelser eller kanskje slett ikke makte å utføre samme arbeid ved 60-årsalderen. Det er her spørsmål både om fysiske og psykiske ulikheter fra individ til individ og komiteen er derfor av den mening at en ikke kan sette den alminnelige aldersgrense for høyt. På samme måte som en mener at det bør være anledning til å fortsette etter oppnådd aldersgrense, mener komiteen at det bør være adgang til å slutte før aldersgrensen med full alderspensjon. Denne adgangen bør strekke seg til 3 år tidligere. Hvis aldersgrensen er fastsatt til f. eks. 67 år for en person og han finner å måtte slutte ved fylte 64 år, er det slett ikke sikkert at han derfor kan henføres til gruppen invalidepensjonister. Hans fysikk kan helt enkelt være slik at han ikke lenger orker å arbeide, selv om det ikke kan påvises noen sykdom.

I denne forbindelse reiser det seg spørsmål om en slik adgang til å slutte før den fastsatte aldersgrense skal være avhengig av en leges erklæring. Komiteen er av den mening at retten til å fratre ikke bør være betinget av legeerklæring.

Hvis en vil ha et noe mer elastisk system slik at den fastsatte aldersgrense ikke nødvendigvis skal følges slavisk, så må elastisiteten gå begge veier.

Hvis det fastsettes en bestemt aldersgrense for arbeidere og funksjonærer ved en bedrift, *må den alminnelige regel likevel være at en skal kunne fortsette utover denne aldersgrensen på frivillig basis hvis forutsetningene er til stede for det.*

En slik regel vil by på en rekke problemer som må løses. I ledende stillinger kan det ofte være ønskelig at innehaverne ikke er for gamle. Stillinger av ledende og administrerende art er oftest nøkkelstillinger i en bedrift og det vil formodentlig ikke være rimelig om innehaverne av slike stillinger som regel skulle ha anledning til å fortsette utover den fastsatte aldersgrense. Det kan ofte være ønskelig at det fastsettes en lavere aldersgrense enn den alminnelige for slike stillinger. På den annen side kan en innehaver av en ledende stilling enten være vanskelig å erstatte i en spesiell situasjon, eller vedkommende kan være en kapasitet en nødig vil miste. Det bør i slike tilfelle være anledning til rimelig skjønn. Selv om en person ikke kan eller bør fortsette i sin egen stilling etter oppnådd aldersgrense, vil det kanskje være grunn til å beskjeftige vedkommende i en mindre krevende stilling, hvor den eldres erfaring og innsikt likevel kan være av stor verdi for bedriften. Også når det gjelder andre stillinger vil det kunne bli en kollisjon mellom vedkommendes vilje til å fortsette og hans evne til det. Det reiser seg derfor spørsmål om det skal innrettes instanser til å ta avgjørelser i slike saker. I den forbindelse er det nevnt drifts- og produksjonsutvalgene. Komiteen antar at en neppe bør belaste disse utvalg med slike rent personlige spørsmål. Utvalgene dekker for øvrig ikke hele det feltet her er tale om. Det kan kanskje opprettes spesielle utvalg ved bedriftene som kan behandle slike saker, men komiteen er kommet til det resultat at det rimeligste vil være at arbeidsgiveren selv tar avgjørelsen. Arbeidsgiveren selv bør i tilfelle pålegges bevisførsler for at vedkommende ikke er i stand til å utføre sitt arbeid.

I tvistespørsmål vil det være naturlig at vedkommende arbeidstaker får henvise sin sak til tillitsmannsutvalget eller fagforeningsstyret, og det samme gjelder hvis det fra vedkommende arbeidskamerater skulle reise seg innvendinger mot at han (hun) får fortsette i jobben. Arbeidstakeren bør også på dette feltet søke beskyttelse hos de faglige instanser.

Ved et slikt system som komiteen har foreslått vil det ikke bli fastsatt en aldersgrense hvor en skal gå av, men en aldersgrense hvor en kan gå av med alderspensjon.

6. Tiltak for å stimulere de eldre til å fortsette i arbeidet utover aldersgrensen.

Ved at en person på frivillig basis fortsetter utover den fastsatte aldersgrense, yter han et bidrag til landets realøkonomi. Dessuten sparer han vedkommende pensjonsinnretning for pensjonen. I de tilfelle han betaler innskudd i innretningen har kassen også direkte merinntekter på ham. I tillegg til dette er han også en bedre skattebetaler enn om han var pensjonist. Det må derfor være på det rene at rent bortsett fra at vedkommende yter realøkonomiske bidrag så blir han et «billigere» medlem av vedkommende pensjonsinnretning enn den som ikke fortsetter etter oppnådd aldersgrense.

Det som ligger til grunn for komiteens forslag er i første rekke de vanskeligheter landet står overfor bl. a. på grunn av endringene i sammensetningen av befolkningsgruppene. Komiteen anser det for meget vesentlig at de eldre stimuleres til frivillig innsats. Slike tiltak vil være rimelige også ut fra det syn at en øket frivillig innsats indirekte vil medføre at de forskjellige pensjonsinnretninger drar økonomiske fordeler av det.

Det er ikke ukjent at mange pensjonister, dyktige fagfolk og folk med lang erfaring i viktige samfunnsgagnlige bedrifter, tar seg jobber som visergutter, regningsbud o. l. etterat de er gått av med pensjon. Derved får de både pensjon og den inntekt slike jobber kan gi, og ofte er dette tilsammen mer enn vedkommende tjente i sin stilling før han nådde aldersgrensen. Med faget mistet en dyktig yrkesmann samtidig med at det var mangel på fagfolk i yrket.

Komiteen er av den mening at det bør settes i verk effektive tiltak for å stimulere de eldre til å fortsette etter oppnådd aldersgrense.

Av de tiltak det her kan bli tale om vil komiteen peke på at det for de gruppers vedkommende som betaler tilskudd til pensjonskasser bør innskuddet bortfalle når de når den fastsatte aldersgrense. Likeledes bør det overveies å innføre et belønningssystem som gir rett til forholdsvis større pensjon, utregnet for hvert år vedkommende fortsetter utover den fastsatte

aldersgrense. Av andre tiltak som bør overveies er spørsmålet om redusert arbeidstid for de som fortsetter.

Spørsmålet om de alderstrygdene og deres inntekter utover trygden er behandlet i eget avsnitt.

7. Alderstrygden.

I komiteens mandat punkt 3 er anført:

«Sløyfing av bestemmelsen om at alderspensjonen skal reduseres når pensjonisten har andre inntekter.»

Fagkongressen 1949 vedtok at bestemmelsene i lov av 1936, § 7, som går ut på at visse deler av den trygdedes inntekter ved arbeid eller på annen måte skal komme til fradrag i alderspensjonen, *skulle utgå*. Vedtaket er gjengitt i protokoll fra fagkongressen 1949, side 342.

Minstepensjonene er nå følgende (inkl. dyrtidstillegg):

Enkeltpersoner:	I bykommuner	kr. 1 020.00 pr. år
	I landkommuner	« 900.00 —
Ektepar:	I bykommuner	« 1 536.00 —
	I landkommuner	« 1 356.00 —

En rekke kommuner har imidlertid til dels betydelig høyere satser enn lovens minimumssatser. Komiteen vil likevel i det følgende bygge sine betraktninger og utregninger på basis av minstesatsene, som er lovens utgangspunkt.

Bestemmelsene om at pensjonistenes inntekter skal komme til fradrag i alderstrygdens utbetalinger, er i korthet følgende: Hvis den trygdedes inntekter utenom pensjonen overstiger 60 pst. av den fulle pensjon i vedkommende kommune, skal hans pensjon settes ned med et beløp som svarer til 60 pst. av den overstigende inntekt. Den såkalte «friinntekten» blir derfor:

Enkeltpersoner:	I bykommuner	kr. 561.00 pr. år
	I landkommuner	« 489.00 —
Ektepar:	I bykommuner	« 842.00 —
	I landkommuner	« 734.00 —

Hvis den trygdedes inntekter overstiger disse beløp blir det fradrag i alderstrygden med 60 pst. av den inntekten som overstiger «friinntekten».

Dette betyr at alderstrygden reduseres etter hvert som den gamles inntekt overskrider «friinntekten» og de gamle får ikke alderstrygd i det hele tatt hvis deres inntekt når nedenstående størrelse:

Enkeltpersoner:	I bykommuner	kr. 2 121.00 pr. år
	I landkommuner	« 1 849.00 —
Ektepar:	I bykommuner	« 3 182.00 —
	I landkommuner	« 2 774.00 —

De satser som gjelder pr. 1. januar 1951 i Oslo er:

Enkeltpersoner: kr. 1 872.00. Friinntekt kr. 1 073.00. Inntektsgrense kr. 4 044.00.

Ektepar: kr. 3 036.00. Friinntekt kr. 1 742.00. Inntektsgrense kr. 6 573.00.

Komiteen er av den oppfatning at dette systemet er lite egnet til å stimulere til arbeidsinnsats av de gamle. En viser i den forbindelse til at myndighetene i ulike sammenheng har hevdet nødvendigheten av at en på grunn av den ugunstige aldersfordelingen i befolkningen må trekke de eldre årsklasser med i arbeidslivet. Bestemmelsen om at den gamle skal få fradrag i alderstrygden hvis hans arbeidsinnsats resulterer i en fortjeneste som overstiger «friinntekten», står direkte i strid med ønsket om å stimulere til øket utnyttelse av den arbeidskraftreserve som de eldste årsklasser nå kan representere.

I samme stilling kommer de gamle som gjennom sparsomhet tvunget eller frivillig, har sørget for et utkomme på gamle dager. Alderstrygdavgiften må betales av *alle*, likegyldig om vedkommende på annen måte og med større økonomiske belastninger søker å sikre seg inntekter under alderdommen slik at de ikke faller det offentlige til byrde. En slik sparsomhet blir «straffet» med at inntekter på pensjoner, livrenter o. l. kommer til fradrag i alderstrygden. Alderstrygdens satser er så vidt lave at den trygdene i de fleste tilfelle *må* ha andre inntekter for å leve.

De gamle og deres arbeidsgivere kan derfor føle seg fristet til å være mindre nøyerregnende med hensyn til å gi inntektsoppgaver, fordi slike oppgaver redusere alderstrygden. En bør ikke utsette de gamle for denne fristelsen, så meget mer som det må være helt på det rene at alderstrygdens satser alene ikke har kunnet være ment som et rimelig eksistensgrunnlag for de gamle i dette landet. Det er samfunnets økonomiske bæreevne som har forhindret en heving av alderstrygden til et nivå som kan gi de trygdene et trygt utkomme.

Komiteen er oppmerksom på at en opphevelse av fradragsreglene i lov om alderstrygd kan by på visse problemer både for staten og kommunene under en så vidt anstrengt økonomi

som en nå står oppe i, og en antar derfor at det til et forslag om en total endring med en gang, kan reise seg alvorlige innvendinger av økonomisk art. Komiteen er derfor kommet til at problemet muligens lettere lar seg løse om det fastsettes en etappevis gjennomføring av prinsippet om full alderstrygd for alle norske borgere som fyller vilkårene med hensyn til aldersgrensen. Hvis en gjennomfører ordningen i løpet av en 3-årsperiode slik at det etter utløpet av den 3. etappe kan utbetales full alderspensjon til alle, vil saken lettere la seg realisere økonomisk.

8. Alminnelig pensjonsforsikring.

I forhold til hele befolkningen er det relativt få som kommer inn under en eller annen pensjonsordning som gir en ordnet pensjonsrett. Alderstrygden gir trygd ved fylte 70 år.

Når en ser bort fra offentlige tjenestemenn og arbeidere, er spørsmålet om ordnede pensjonsforhold rent tilfeldig. Økonomisk sterke bedrifter kan ha opprettet slike pensjonsordninger mens økonomisk svake bedrifter eller bedrifter med en lite sosialt interessert ledelse ikke har slike innretninger.

I realiteten kan derfor arbeidere og funksjonærer innen ett og samme fag ikke sies å ha ensartede lønns- og arbeidsvilkår selv om de lønnes etter samme tariff eller overenskomst, hvis de ikke også har like uangripelige pensjonskrav. Fagorganisasjonen kan i sin tariffpolitikk ta mer sikte på å få gjennomført ordnede pensjonsforhold, men dette vil måtte øke de vanskeligheter en allerede har på det tariffpolitiske område når det gjelder bedriftenes økonomiske bæreevne. Komiteen vil derfor reise spørsmålet om det ikke nå bør tas opp til alvorlig overveielse å innføre en alminnelig obligatorisk pensjonsforsikring for hele det norske folket. En er oppmerksom på at dette spørsmålet ligger utenfor komiteens mandat, men en har antatt at saken i seg selv er så viktig at det bør tas skritt til å få den utredet. Det har nettopp foregått en slik utredning i Sverige hvor det anbefales innført en «allmän Pensionsförsäkring», som etter hvert skal overflødiggjøre alle andre pensjonsordninger og sikre alle borgere en passende pensjon i forhold til tidligere inntekt.

Komiteen vil foreslå at Landsorganisasjonen tar opp spørsmålet om å få nedsatt en offentlig komité som på bredt grunnlag kan utrede denne saken så snart råd er.

9. Sammenfatning av komiteens forslag.

I.

For arbeidere og funksjonærer som kommer inn under faste pensjonsordninger fastsettes den alminnelige aldersgrensen til 67 år for menn og 64 år for kvinner. Fra denne alminnelige aldersgrense skal det kunne fravikes opp eller ned, alt etter de krav som stilles i vedkommendes yrke og fag. Likevel kan aldersgrensen ikke settes høyere for noen yrkesgrupper enn 70 år for menn og 67 år for kvinner. Det søkes opprettet et «pensjonsråd» ved Sosialdepartementet som skal behandle fastsettingen av aldersgrensene i de forskjellige yrker.

II.

De pensjonsberettigede gis rett til, på frivillig basis å slutte 3 år før oppnådd aldersgrense med full pensjon, såfremt rett til full pensjon da er oppnådd, og rett til å fortsette utover aldersgrensen så lenge de selv vil og er skikket for det. Bare unntaksvís må en slik adgang til å fortsette utover den fastsatte aldersgrense omfatte innehavere av stillinger som er av ledende eller viktig administrativ art. For disse og for andre bør det i tilfelle åpnes adgang til annet arbeid i bedriften hvor de fysiske og psykiske krav er mindre.

III.

Pensjonsberettigede som fortsetter sitt virke etter oppnådd aldersgrense skal i tilfelle slippe å betale inn pensjonspremie i den tiden vedkommende arbeider utover aldersgrensen. Det innføres videre en ordning slik at de personer som arbeider utover aldersgrensen får tilsvarende høyere pensjon når de slutter.

IV.

Bestemmelsene i lov om Alderstrygd om at alderspensjonen skal reduseres hvis den trygdede har andre inntekter, går ut av loven.

Ordningen gjennomføres etappevis i løpet av en 3-årsperiode og slik at det ved begynnelsen av det fjerde år utbetales full pensjon til alle.

Spørsmålet om aldersgrense i samband med alderstrygden behandles av den nedsatte trygdekomité.

V.

Sekretariatet tar opp spørsmålet om å få nedsatt en offentlig komité med mandat til å utrede på bred basis spørsmålet om en alminnelig pensjonsforsikring av det norske folk.

Oslo i april 1951.

Torbjørn Henriksen.

Karsten Torkildsen. Emil Torkildsen. Albert Karlsen.

Edv. Stenklev. Josef Larsson. Marius Trana.

Idar Norstrand.

Bilag 1.

Oppgave over pensjonskasser under Sosialdepartementets tilsyn.

Firma	Pensjons- alder menn	Antall menn	Pensjons- alder kvinner	Antall kvinner	Antall pensjonister
U. Aandahls Eftf.	68	6	63	13	0
Brødr. Aarsæther A/S	68	52	65	9	1
Adresseavisen	68	60	65	20	7
Aker Sparebank	68	86	60	3	13
Alfsen og Gundersen	68	52	65	16	—
Arendals Dampskipsselskap..	65	28	60	5	36
Astrup & Søn	68	18	65	1	3
A/S Automagnet	66	23	60	2	1
Bergens Brand	66	17	60	25	4
Bergens Kreditbank	67	70	60	21	4
Bergens Privatbank	68	316	60	54	21
A/S Bergen Skillingsbank ..	68	26	60	11	4
Bergens Sparebank	68	47	60	17	7
Bergens Telefonkompagni og datterselskaper (arb.)	68	154	60	4	3
—«— (funksj.) ..	68	157	60	38	3
Det Bergenske Dampskips- selskap	66	461	60	48	259
A/S Borregård (funksj.)	65/63	354	60	38	172
—«— (arb.)	67	2178	60	98	401
Bryn — Halden & Nitedals Tændstikfabrikk A/S (funksj.)	66	31	60	10	9(1)

Firma	Pensjons- alder menn	Antall menn	Pensjons- alder kvinner	Antall kvinner	pensjonister Antall
B. Brynildsen	70	22	65	2	0
A/s Byggespesial	65	6	68	0	0
H. Clausen (arb.)	65	10	60	6	4
—«— (funksj.)	66	14	60	1	3
Den Nationale Scene	68	—	65	—	—
Depositobanken	68	13	65	3	0
J. E. Devolds Eftf.	68	5	62	6	1
Dovre Forsikringsaktieselsk...	68	22	63	13	2
Drammens Sparebank	68	19	63	4	5
Bryn — Halden & Nitedals Tændstikfabrikk A/S (arb.)	65	131	65	97	52
Eidefoss Kraftanlegg A/S ..	68/65	19	60	0	0
Ekebergbanen	66	128	60	2	13
Electric Furnace Products Company Ltd. A/S	70	533	70	6	10
Faaberg Sparebank	70	8	65	4	1
Fearnley & Eger	68/65	84	63	4	5
Fellesbanken A/S	68	127	63	21	4
Filadelfiaforlaget	65	—	60	—	—
A/S Fjeldhammer Brug (arb.)	65	37	60	3	2
(funksjonærer)	65	16	60	1	0
Folla Tresliperi	68	—	—	—	—
A/S Follum Fabrikker	68	154	60	0	1
A/S Forenede-Ullvarefabr. ..	70	84	65	22	1
Bladselskapet Fremtiden ...	70	56	70	7	0
Fosdalens Bergverkaktieselsk.	68/65	—	65	—	—
Gavepensjonskassen for krigs- skadelidte i Bergen og Om- egn	—	—	—	—	130
Gjøvik Sparebank	68	9	60	1	2
Glitne, Livsforsikringsselsk. ..	65	44	60	27	15
Glommen Brukseierforening og Glommen og Laagens Brukseierforening	67/63	16	60	2	5
Glomma Fellesfløtningsforen. (arb.)	67	235	60	0	0
(Funksjonærer)	68	54	60	1	40
Grimstad Konserverfabr.	65	10	60	10	3
Grimstad Sparebank	70/68	6	65	0	1
Haldens Bomulsspinneri & Væveri (arb.)	70	63	65	80	0
—«— funksj.)	66	29	60	4	12

Firma	Pensjons- alder menn	Antall menn	Pensjons- alder kvinner	Antall kvinner	Antall pensjonister
Hallan & Co. A/S (funksj.) ..	65	7	60	6	0
—«— (arb.)	70	0	65	4	0
A/S Hansa Bryggeri (funksj.)	68	42	63	12	1
Hardanger Sunnhordalandske D/S	65	83	60	3	31
Hermansen & Jørgensen	68	19	63	9	5
Heistad Fabrikker A/S					
Aktieselskapet Hafslund og datterselskaper (arb.)	68	30	60	7	0
—«— (funksj.)	68	250	63	2	40
Idun, Livsforsikringselskap..	67/63	178	60	25	99
Jens Lycke (funksj. arb.)	65	83	60	40	33
Harald Lyche (funksj.)	68	—	63	—	—
Rolf Lyche	68	—	65	—	—
Ditlef Martens A/S	68	13	65	8	0
Meieribruket	70	90	65	76	11
Methodistkirken	65	908	60	512	25
Mittet & Co.	65	—	65	—	20
Morescos	65	13	60	8	4
Møre Lenestolfabrikk	65	19	60	9	12
Forsikr.selskapet Norden	65	91	60	4	1
Det Nordenfjeldske Damp- skibsselskab	65	55	60	40	11
Forsikr.selskapet Norge A/S	68/65	224	66	14	158
Norges Fiskarlag	68	44	65	42	1
Norges Kjøtt- og Fleskesent.	68	—	65	—	—
Norges Råfisklag	68	140	63	24	4
Norges Skibsførerforbund ..	65	—	—	—	—
Norsk Akkumulator	65	532	—	—	200
Norges Almenningsforbund ..	68	47	60	5	2
Norsk Aluminium Co. (arb.)	65/68	114	—	—	12
—«— (funksj.)	68	806	60	2	43
Norsk Brændselolje A/S	68	256	60	35	15
Norsk Hydro (arb.)	65	126	60	17	5
Norsk Hydro (arb.)	65	3390	65	2	310
Norsk Hydro Begravelses- kasse for funksj. i Vestfj.- dalen	66	1186	60	78	442
Norsk Spare-Selskap	—	79	—	76	—
Norske Alliance A/S	68	18	63	3	0
Den Norske Amerikalinje ..	68	59	63	43	6
Den Norske Creditbank	66/60	176	60	7	94
Norske Liv	68	84	60	4	11
	70	71	65	25	11

Firma	Pensjons- alder menn	Antall menn	Pensjons- alder kvinner	Antall kvinner	Antall pensjonister
Det Norske Misjonsselskap p.k. for hjemmearbeidere ..	65	65	65	55	20
A/S Den Norske Reiseeffekt- fabrikk	68	33	62	7	7
Den Norske Sjømannsmisjon	68	59	63	18	11
De Norske Papirfabrikanter Forening	68	5	60	8	2
Det Norske Travelskap	65	24	60	8	2
Nylands Verksted	65	24	60	8	2
Odda Smelteverk	68/70	213	62	0	0
Fred. Olsen & Co.	65	342	60	10	8
Oplandske Kreditbank	65	47	60	14	0
Orkla Grube Aktiebolag	68	186	60	0	38
A/S Polaris Assuranseselsk...	65	16	60	3	3
G. C. Rieber & Co. A/S og datterfirmaer	65	138	60	26	15
A/S P. G. Rieber & Søn (arb.)	65	40	60	60	1
—«— (funksj.)	65	36	60	6	0
Otto Fr. Rosengrens Handels- gartner	65	13	60	1	3
A/S Rødskog Brug og Guld- listefabrikk (arb.form.) ..	70	41	65	6	5
—«— (funksj.)	70	9	65	1	0
Produksjonslaget Samhold ..	70	117	65	148	334
Samkjøringen	66	22	60	10	0
Sandvika Veveri A/S	68	32	65	21	0
Saugbruksforeningen (arb.)..	70	—	65	—	—
—«— (fabr., ktr. og skogs- funksjonære	68	99	60	12	31
Sparebanken i Arendal	68	—	65	—	—
Sparetrygden	70	35	65	12	1
Salve Staubo A/S	70	11	65	1	0
Stavanger Sparekasse	68	23	63	5	6
A/S Stavanger Telefonforr...	70	46	62	17	25
Det Stv. Dampskibsselskap ..					
A/S Stephansen	65	65	65	110	18
A/S Stordø Kisgruber	65/68	95	65	3	2
«Storebrand»	65	183	60	120	47
Storm & Bull Ltd.	70	—	65	—	—
Sundt & Co. A/S	67	109	63	56	8
Tangen Dampsag & Høvlari A/S	70	18	65	0	1
Thiis & Co.	65	66	60	14	0

Firma	Pensjons- alder menn	Antall menn	Pensjons- alder kvinner	Antall kvinner	Antall pensjonister
A/S Tofte Cellulosefabr. (eldre funksj. og formenn)	70/68	—	67	—	—
Trenerforeningen	65	40	—	0	0
Tromsø Skipsverft og Mek. Verksted A/S	68	29	60	0	9
A/S Union (funksj.)	66	213	60	37	81
—«— (arb.)	68	926	60	41	209
A/S Walendahl & Søn	66	141	61	51	7
Forsikringsaksjeselsk. Vega	68	14	65	6	0
Eduard Werners Magasin	70	25	65	7	0
Vesta Hygea (funk. og akkv.)	68/65	—	63	—	—
Vestlandsbanken L/L	68	33	60	6	2
Søren Wiese A/S	70	44	65	0	1
A/S Christian Wriedt	68	7	63	1	0
Norsk Forsikringselskap «Aelus»	68	40	63	4	1
Ørsta Bruk	65	57	60	2	4
Østbanenes Forbr.forening	65	67	60	24	3
A/S Østl. Stenexport (arb.)	70	69	0	0	2
—«— (funksj.)	68	8	65	0	0
Andersen & Bergdahl A/S	70	—	65	—	—
Handelsbestyrerforbundet	68	—	63	—	—
A/S Arthur Hurum	70	—	70	—	—
Jarlsberg Paper Mill	70	—	65	—	—
Jotun Fabrikker	65	31	60	3	1
And. H. Kiær & Co. Ltd. (funksj.)	68	59	60	9	10
(arb.)	70	134	65	0	0
Kløverhuset	66	105	60	54	4
William Knudsen A/S	65	7	60	2	1
Christiania Bank og Kredit- kasse	70	463	65	44	52
Kristiania Brødfabrikk A/S og A/S Rosenborgkompl.	68	91	60	15	12
Kristiania Folkebank	70	104	63	13	19
A/S Christiania Portland Cementfabrikk	70	338	65	5	46
A/S Krogstad Cellulosefabr. (arb.)	70	96	—	0	1
A. Lie	65	0	60	5	0
Lillehammer Sparebank	68	10	63	3	2
Lillesand Sparebank	68	2	65	2	3

Fordeling på de forskjellige aldersgrenser.

Aldersgrenser	Antall menn	pst.	Antall kvinner	pst.
70 år	2477	12 %	13	0.5 %
68 «	5596	27 %	—	— %
67 «	2786	13.6 %	—	— %
66 «	2625	12.8 %	14	0.5 %
65 «	7180	34.6 %	832	27.5 %
63 «	—	—	248	8 %
62 «	—	—	30	1 %
61 «	—	—	51	1.5 %
60 «	—	—	1809	61 %
	20664	100 %	2997	100 %

Gj.snitt aldersgrense (veiet).

Menn	66.8 år
Kvinner	61.7 år

Bilag 2.

Telling pr. 31/12-1947 av private pensjonsfond og -kasser med offentlig stadfestede vedtekter.

Utarbeidet av Sosialdepartementet.

Etter en kgl. forordning av 15. mai 1810, som fremdeles er gjeldende, skal alle pensjonskasser o. l. være under tilsyn av en særlig oppnevnt komité, og planen eller vedtektene for pensjonskassen skal forelegges komitéen før ordningen trer i kraft.

Fra 1. juli 1939 er denne komitées arbeid overtatt av Sosialdepartementet.

En er merksam på at det eksisterer en rekke pensjonskasser som ikke har vært anmeldt til departementet og således ikke står under offentlig tilsyn. Departementet har imidlertid ikke truffet tiltak for å få disse ordninger inn under kontroll, idet en først ønsket å bringe forholdene omkring de private pensjonsordninger til en rasjonell ordning.

Før krigen ble det nedsatt et utvalg som skulle utarbeide ny tilsynslov for private pensjonsordninger, arbeidet ble imidlertid innstilt i 1940. Fra 1948 har en komité arbeidet med å samordne de skattebestemmelser som angår avsetninger til private pensjonsordninger.

Etter landsskattelovens paragraf 44, byskattelovens paragraf 38, begge første ledd, k, er avsetninger til private pensjonsfond

og -kasser betinget av at vedtektene for ordningen er offentlig stadfestet. Det er vesentlig denne bestemmelse i skatteloven som har brakt de private pensjonsordninger inn under departementets kontroll. Loven om Arbeiderfondet av 8. april 1938 ga støtet til opprettelsen av en rekke pensjonsordninger, i de senere år har det imidlertid ikke vært iliknet arbeiderfondsavgift.

Tidligere var det ikke noe reelt skille mellom de to betegnelser pensjonsfond og pensjonskasser; pensjonsfond ble i stor utstrekning nyttet som en fellesbetegnelse for de to former for pensjonsordninger. Skatteloven nevner da også bare pensjonsfond. I den någjeldende terminologi skiller en imidlertid strengt mellom begrepene. Med en pensjonskasse forstås en forsikrings-teknisk oppbygd pensjonsordning, hvor det til enhver tid er dekning for det ansvar som kassen påtar seg etter vedtektenes bestemmelser. Vedtektene garanterer medlemmene visse på forhånd fastsatte pensjonsytelser. Betegnelsen pensjonsfond dekker mange forskjellige typer, men felles for dem alle er at arbeidstakerne ikke har noe individuelt krav på fondet (utover det som skriver seg fra eventuelle faste tilskudd til fondet). Det er fondets styre som i hvert enkelt tilfelle treffer avgjørelse om disponeringen av midlene.

Den største gruppe av pensjonsfond danner de såkalte oppsamlingsfond, dvs. midlertidige ordninger hvis formål i første rekke er å samle midler til opprettelse av pensjonskasse eller -forsikring. Departementet har utarbeidet tre typer av normalvedtekter for slike pensjonsfond:

- I. Oppsamlingsfond uten faste tilskudd.
- II. Oppsamlingsfond med faste tilskudd fra arbeidstakere.
- III. Oppsamlingsfond med faste tilskudd av arbeidstakere og arbeidsgiver.

De faste tilskudd gir arbeidstakerne visse rettigheter i fondet. Bortsett fra de derav følgende forskjellige bestemmelser, er de tre typer vedtekter enslydende.

En annen gruppe pensjonsfond er fond som er opprettet i tilknytning til pensjonsforsikringer tegnet i forsikringsselskap. Disse fond kan ha som formål å dekke premier for forsikringen, yte tilleggspensjoner til de forsikrede, yte pensjoner til arbeidstakere som ikke er tatt opp i forsikringen, yte uførhetspensjoner i de tilfelle hvor forsikringen ikke dekker slike pensjoner o. l.

Foruten disse 2 grupper som danner hovedtyngden av pensjonsfondene, finnes en del andre forskjellige typer, og også en del pensjonsordninger som er en blanding av pensjonsfond og pensjonskasser.

Innstilling fra sekretariatet om fastsettelse av aldersgrense for oppnåelse av pensjon.

Utdrag av komiteens innstilling og konklusjon — med sekretariatets innstilling.

8. Alminnelig pensjonsordning.

I forhold til hele befolkningen er det relativt få som kommer inn under en eller annen pensjonsordning som gir en ordnet pensjonsrett. Alderstrygden gir trygd ved fylte 70 år.

Når en ser bort fra offentlige tjenestemenn og arbeidere, er spørsmålet om ordnede pensjonsforhold rent tilfeldig. Økonomisk sterke bedrifter kan ha opprettet slike pensjonsordninger mens økonomisk svake bedrifter eller bedrifter med en lite sosialt interessert ledelse, ikke har slike innretninger.

I realiteten kan derfor arbeidere og funksjonærer innen ett og samme fag ikke sies å ha ensartede lønns- og arbeidsvilkår selv om de lønnes etter samme tariff eller overenskomst, hvis de ikke også har like uangripelige pensjonskrav. Fagorganisasjonen kan i sin tariffpolitikk ta mere sikte på å få gjennomført ordnede pensjonsforhold, men dette vil måtte øke de vanskeligheter en allerede har på det tariffpolitiske område når det gjelder bedriftenes økonomiske bæreevne. *Komiteen vil derfor reise spørsmålet om det ikke nå bør tas opp til alvorlig overveielse å innføre en alminnelig obligatorisk pensjonsforsikring for hele det norske folket.* En er oppmerksom på at dette spørsmålet ligger utenfor komiteens mandat, men en har antatt at saken i seg selv er så viktig at det bør tas skritt til å få den utredet. Det har nettopp foregått en slik utredning i Sverige hvor det anbefales innført en «allmän Pensionsförsäkring», som etter hvert skal overflødiggjøre alle andre pensjonsordninger og sikre alle borgere en passende pensjon i forhold til tidligere inntekt.

Komiteen vil foreslå at Landsorganisasjonen tar opp spørsmålet om å få nedsatt en offentlig komité som på bredt grunnlag kan utrede denne saken så snart råd er.

9. Sammenfatning av komiteens forslag.

I.

For arbeidere og funksjonærer som kommer inn under faste pensjonsordninger bør det etterhvert, og i den utstrekning det er gjennomførbart, fastsettes lik aldersgrense for kvinner og menn i samme yrke. Som et steg i denne retning fastsettes den alminnelige aldersgrensen til 67 år for menn og 64 år for kvinner, men med en viss bevegelighet, slik at det fra den alminnelige aldersgrense kan fravikes opp eller ned, alt etter de krav som stilles i vedkommendes yrke og fag. Likevel kan aldersgrensen ikke settes høyere for noen yrkesgruppe enn 70 år for menn og 67 år for kvinner. Det søkes opprettet et «pensjonsråd» ved Sosialdepartementet, som skal behandle fastsettingen av aldersgrensene i de forskjellige yrker.

II.

De pensjonsberettigede gis rett til på frivillig basis å slutte 3 år før oppnådd aldersgrense med full pensjon, såframt rett til full pensjon da er oppnådd, og rett til å fortsette utover aldersgrensen så lenge de selv vil og er skikket for det.

Bare unntakelsesvis må en slik adgang til å fortsette utover den fastsatte aldersgrense omfatte innehavere av stillinger som er av ledende eller viktig administrativ art. For disse og for andre bør det i tilfelle åpnes adgang til annet arbeid i bedriften hvor de fysiske og psykiske krav er mindre.

III.

Pensjonsberettigede som fortsetter sitt virke etter oppnådd aldersgrense skal i tilfelle slippe å betale inn pensjonspremie i den tiden vedkommende arbeider utover aldersgrensen. Det innføres videre en ordning slik at de personer som arbeider utover aldersgrensen får tilsvarende høyere pensjon når de slutter.

IV.

Bestemmelsen i lov om alderstrygd om at alderspensjonen skal reduseres hvis den trygdede har andre inntekter, går ut av loven.

Ordningen gjennomføres etappevis i løpet av en 3-års peri-

ode og slik at det ved begynnelsen av det fjerde år utbetales full pensjon til alle.

Spørsmålet om aldersgrense i samband med alderstrygden behandles av den nedsatte trygdekomité.

V.

Sekretariatet tar opp spørsmålet om å få nedsatt en offentlig komité med mandat til å utrede på bred basis spørsmålet om en alminnelig pensjonsforsikring av det norske folk.

Oslo i april 1951.

Torbjørn Henriksen

Karsten Torkildsen

Emil Torkildsen

Albert Karlsen

Edv. Stenklev

Josef Larsson

Marius Trana

Idar Norstrand

Fra sekretariatet:

Sekretariatet som har behandlet komiteens innstilling, innstiller på at representantskapet vedtar det foreliggende forslag.

Idar Nordstrand: Den utredningen som er laget er ganske omfattende og jeg tror det ville være ugjørlig i løpet av noen minutter å gå inn på alle de problemer som reiser seg i samband med de forslagene som komiteen har stillet.

De siste årene har det i forskjellige sammenheng vært reist spørsmål fra myndighetenes side om en revisjon av aldersgrensene, nærmest med sikte på å få hevet aldersgrensene. Vi har nå en hel rekke pensjonsordninger av mer eller mindre verdi. Jeg skal nevne de viktigste av dem. Det er for det første den alminnelige bedriftspensjoneringsordningen. En hel rekke bedrifter har i de siste årene — særlig etter krigen — innført pensjonsordninger som de har fått godkjent av Sosialdepartementet. Årsaken til at de må søke Sosialdepartementet om godkjennelse er bl. a. det at de skal få skattefritakelse av de innskuddene som settes i pensjonsordningen. Den siste tellingen vi har — fra 1948 — viste at omlag 24 000 personer omfattes av disse pensjonsordningene ved bedriftene.

Vi har videre de såkalte kollektive pensjonsforsikringer. De som kommer inn under disse sikres visse økonomiske fordeler. De omfatter nå omlag 50 000 personer. Videre har vi den store gruppen av Statens funksjonærer i Statens pensjonskasse og Statsbanenes pensjonskasse. Her kommer i alt omlag 90 000 personer inn under pensjonsordningen. Der er den alminnelige aldersgrensen 70 år for menn og 65 år for kvinner — med en rekke unntakelser nedover helt til 52 og 55 år. Vi har også pensjonsstrygden for arbeidere som er det siste nye på dette område. Den beregnes nå å omfatte omlag 25 000 mann og der er den alminnelige grense 70 år for menn og 65 år for kvinner. Så har vi de kommunale pensjonsordninger. De omfatter omlag 30 000 personer i alle landets kommuner.

Alt i alt regner vi nå med å ha omlag 170—175 000 personer med ordnede alderdomspensjonsforhold. I tillegg til disse kommer da de som har kollektive personsforsikringer og endelig kommer pensjonsstrygden for sjøfolk som også er en fast ordning og som omfatter ca. 30 000 sjømenn. For Statens vedkommende er det nedsatt en offentlig komité til å utrede spørsmålet om aldersgrense for Statens tjenestemenn. Det har fra Statens side vært reist spørsmål om å heve aldersgrensene — en skattelovskommisjon har berørt spørsmålet og Kommunaldepartementet har sendt en anmodning til kommunene og til andre om å heve aldersgrensene. Det som er årsaken til at man forsøker å få de gamle til å arbeide lengere enn tidligere skyldes at det gjennom de siste 15—20 år har foregått en såkalt strukturendring i befolkningssammensetningen. Det er flere gamle enn tidligere og det antall som deltar i ervervslivet blir mindre i forhold til de som ikke deltar. Den offentlige statistikken er full av vitnesbyrd om dette forholdet. Det er så at den ervervsppliktige del av befolkningen — når en regner fra 15 til 65 år — skal fø og kle de som enten er for ung til å arbeide, eller de som er for gamle til det. Når da de eldre årsklassene som ikke deltar i arbeidet blir mange, mens den ervervsdyktige del av befolkningen synker, vil dette få innflytelse på dette folkets levestandard. For å nøytralisere et slikt forhold i noen grad, har man tatt opp spørsmålet om å heve aldersgrensene. Jeg vil nevne noen tall som belyser dette forholdet. I 1948 var det 282 000 personer som var over 65 år. I 1960 vil tallet være 365 000 og i 1975 vil tallet være 479 000. Det vil si en stigning på disse årene på 65 prosent for de som er 65 år. Det viser seg at mens personer som var 65 år i 1948 utgjorde om-

lag 9 prosent av hele befolkningen, mens de i 1975 vil utgjøre hele 14 prosent. Mens det i 1948 var 7 personer som i fellesskap skulle forsørge en person på over 65 år, så forverrer dette forholdet seg etter hvert, slik at det i 1975 bare vil være fire personer om den jobben. Det er klart at det ville være ansvarsløst av myndighetene ikke å ha sin oppmerksomhet henvendt på dette forholdet. Fagorganisasjonen kan heller ikke se bort fra disse tingene.

Det er et par synspunkter i komiteen som jeg vil nevne. Vi kunne selvsagt bare gå inn for å heve alle nåværende aldersgrenser. Dte ville være det enkleste for komiteen, men jeg tror det ville komme til å by på så mange urettferdigheter at det ikke ville være tilrådelig, og vi har derfor heller ikke gjort det. Men komiteen ser slik på det at det ut fra fagorganisasjonens syn er nødvendig at vi utnytter den arbeidskraftreserve som de gamle representerer. Vi er derfor kommet til et noe mer elastisk system enn det vi har. Komiteen er kommet til at en bør foreslå en alminnelig aldersgrense for menn på 67 år og for kvinner på 64 år. Men fra denne alminnelige aldersgrensen skal det være anledning til å fravike begge veier alt etter arbeidets art og de krav som stilles til utøverne i et yrke. Vi har også diskutert om det ikke nå ville være riktig å gjennomføre lik aldersgrense for kvinner og menn, og komiteen er for sin del av den oppfatning at det er det riktige. Når vi likevel ikke har gjort det så kommer det av at denne komiteen bl. a. etter sin sammensetning ikke har villet gå inn på det problemkompleks som reiser seg i forbindelse med det spørsmålet. Det henger bl. a. sammen med spørsmålet om likelønnskrevet og kanskje andre ting. Her må kvinnene selv være med i et slikt utredningsorgan til å behandle den saken.

Det som er noe av det mest sentrale i innstillingen er at komiteen vil at det ikke skal fastsettes en aldersgrense som bestemmer at folk *skal gå av*, men at folk kan gå av hvis de vil. Det er et langt mer elastisk system.

Vi har foreslått at man skal få lov til å arbeide så lenge man vil hvis en er kompetent til det. Det er klart at her vil det reise seg en rekke problemer, og det må være arbeidsgiverens plikt å påvise at en mann ikke *kan* arbeide lenger. Det er lenge siden arbeidet var en forbannelse for mange. Det er gått opp for de fleste at arbeidet er en velsignelse og jeg tror nok at

gamle i langt større utstrekning enn unge mennesker ser på arbeidet som en velsignelse. Vi gjør ikke de gamle noen tjeneste ved å kaste dem ut av arbeidsplassen når de har nådd en viss alder. Det forhold som er framtrepende i dag er mangel på arbeidskraft. Hvis situasjonen skulle bli slik den var i begynnelsen av 30-årene og i 20-årene med mye arbeidsledighet, må fagorganisasjonen kunne stå fritt til å vedta det den mener er riktig å gjøre på dette området.

I samsvar med vårt mandat har komiteen reist spørsmålet om alderstrygden. På siste fagkongress ble det vedtatt at man skulle sløyfe bestemmelsene om at det skulle komme til fradrag i alderstrygden det som den alderstrygdete tjente utenfor. Så vidt jeg vet har sekretariatet reist det spørsmålet overfor Sosialdepartementet, men fått til svar at det dessverre ikke lar seg gjøre på dette tidspunkt av økonomiske grunner. Komiteen har sett dette spørsmål i sammenheng med stimuleringen av de gamle til å arbeide. Vi synes det er urimelig at hvis en gammel vil arbeide og tjene noen kroner, så må det være himmelropende urettferdig at han hvert år skal få alderstrygden sin redusert. Komiteen er klar over at det vil bli for store økonomiske vansker ved gjennomføringen av dette — det er opplyst at det vil koste omkring 30 mill. kroner å oppheve denne bestemmelsen. Men vi har likevel foreslått en overgangsperiode på tre år, slik at det kunne bli lettere å gjennomføre ordningen.

Endelig har komiteen tatt opp et spørsmål som lå noe utenfor mandatet, nemlig spørsmålet om en obligatorisk pensjonsforsikring for hele det norske folk. Det har nettopp pågått en utredning i Sverige om dette. Her i Norge vet vi at det er de økonomisk sterke bedriftene som kan opprette pensjonsordninger for sine arbeidere og funksjonærer. Det vil medføre at arbeiderne selv om de har de samme tariffvilkår, ikke får de samme lønns- og arbeidsvilkår hvis de ikke har de samme pensjonsretter. Hvis vi skulle få dette spørsmålet i noen sterkere grad inn i tariffpolitikken vår, ville vi stå overfor en meget vanskelig affære. Vi har sagt at den eneste måten dette kan løses helt på er at det innføres en alminnelig obligatorisk pensjonsforsikring for alle mennesker i dette landet.

Joachim Dahl: Jeg har ikke noe å bemerke til det forslaget som er fremmet, men jeg vil gjøre oppmerksom på at det er en offentlig komité som arbeider med det av Sosialdepartementet

framsatte forslag til folketrygd. Jeg vil derfor bare antyde om det ikke ville være riktig om sekretariatet satte seg i forbindelse med komiteens formann — Hønsvold — og forela ham det materiale som denne komiteens har arbeidet ut. Det kunne jo tenkes at dette materiale lå på linje med det som den komiteen arbeider med og at disse spørsmålene kunne bli tatt opp samtidig som man arbeider med folketrygden. Ved å sette ned en offentlig komité når vi allerede har en som arbeider med dette spørsmålet, er det fare for at vi opplever en ørkenvandring som vil skade saken.

Dirigenten: Den komiteens mandat omfatter ikke dette spørsmålet her, men det er ikke noe i veien for — hvis myndighetene anser det fornuftig — at man utvider den komiteens mandat til også å ta opp det spørsmålet vi behandler her.

Peder Birkeland: Det er beklagelig at man ikke fikk hele den betenkningen som komiteen har utredet, litt tidligere slik at man kunne sette seg inn i alle de ting som er berørt. Denne saken berører i grunnen så mange arbeidere og funksjonærer. Når det gjelder den konklusjonen komiteen kom til, så forstår jeg det slik at det omfatter de arbeidere og funksjonærer som i dag kommer inn under de vanlige pensjonsordninger. At man da søker å gjøre denne ordningen mer elastisk, forstår jeg det slik at dette også gjelder Statens pensjonskasse hvor det er innskuddsplikt. I en rekke pensjonsinnretninger er det ikke innskuddsplikt da arbeidsgiveren betaler innskuddet selv og det går inn som en del av lønnen, uten at det er fastsatt hvor meget dette utgjør. Men vi vet også at de nåværende vedtekter i Statens pensjonskasse bestemmer en aldersgrense på 70 år og at det er adgang til å slutte 65 år, og det er en rekke stillinger hvor en kan gå av når en er fylt 65 år, med adgang til å gå av 5 år før. Det pågår for øvrig en tvist om dette forholdet, og en vet da ikke om den ordningen med tillatelse til å gå av 3 år før, vil være mulig å gjennomføre i henhold til vedtektene i Statens pensjonskasse.

Jeg er enig i den innstilling som foreligger her, men det er visse redaksjonelle forandringer som må gjøres. Jeg vil nevne at hvis man ikke innfører 67-årsgrensen, men beholder 70-årsgrensen, så vil punkt 2, der det står at «den pensjonsberettigede gis adgang på frivillig basis å slutte 3 år før oppnådd aldersgrense», være i strid med den ordningen vi tidligere har hatt,

og for så vidt ville det være uriktig å vedta den her før det er avgjort at den saken får medhold av loven. Det ville være galt å vedta dette her i den formen det er lagt fram. I punkt 2 i forslaget vil jeg foreslå denne forandring: De pensjonsberettede gis rett til på frivillig basis i den utstrekning det er gjenomførbart, å slutte 3 år før oppnådd aldersgrense med full pensjon osv.

Det er også en ting i punkt 3 som jeg vil spørre om. Første setningen om pensjonspremie kan være grei når vedkommende har oppnådd full ansiennitet i en pensjonskasse, men hvis han ikke det har gjort, ville det være naturlig om man betalte pensjonspremie inn for å kunne få fulle pensjonsrettigheter. I neste setning er det en motsigelse. Hvis en mann sluttet ved oppnådd aldersgrense på 65 år og har fulle rettigheter i kassen, så plikter han å betale kontingent, altså premie til pensjonsinnretningen. Men samtidig får han en høyere pensjon, og det er jo også uriktig. Hvis ikke jeg tar feil av det som står her, bør det stå: «Det innføres videre en ordning slik at de personer som ved oppnådd aldersgrense ikke har oppnådd fulle pensjonsrettigheter og som arbeider ut over aldersgrensen, får tilsvarende høyere pensjoner når de slutter.»

Øistein Marthinsen: Jeg mener det må gjøres hva gjøres kan for å få gjennomført en obligatorisk pensjonsordning for hele det norske folk.

Jeg har festet meg med første del av punkt 3 i forslaget. Jeg mener at når man har oppnådd pensjonsrett, skal man ha den fullt og helt selv om man fortsetter å arbeide. Man har en slik ordning i Sveits, hvor den som har oppnådd aldersgrensen på 65 år, og kommer inn under pensjonsbestemmelsene, får beholde det han tjener utenom. Disse bestemmelser skader ikke det sveitsiske samfunn. Om disse eldre menneskene tjener noe bedre på sine gamle dager og ikke selv bruker alt, kan det kanskje bli noe til etterslekten. Jeg vil henstille til de av våre folk som skal arbeide videre med denne saken, at de ser på de bestemmelsene som praktiseres i Sveits og at man søker å få innført det samme her hos oss. Resten av punkt 3 må da sløyfes.

Nils Hovland: Jeg har festet meg ved forslaget punkt 4. Som en vet er det bare en del av alderdomspensjonen som refunderes av Staten. Kommunene må bære 1/8 og Staten 7/8 av minste pensjonsgrunnlaget. Hvor mange byer er det som kan si at de alderstrygdede kan leve av den pensjonen som minste-

pensjonsgrunnlaget byr? Det kan ikke noen gjøre. I landdistriktene er det noe bedre, men i byene er det helt utelukket. De forskjellige byer må så yte tilskudd til Statens pensjon. For Bergens vedkommende må det ytes 10 mill. kroner til Statens pensjon. Jeg vil også nevne at de forskjellige forandringer av alderstrygdloven de senere år, har så å si alle tatt sikte på dem som har inntekter eller formue og de har fått bedre forhold, mens de som ingen ting tjener er blitt dårligst stilt i alderstrygdloven. Hvor mye kan så den enkelte kommune greie å ofre til Statens pensjoner? Man skal også være oppmerksom på at flere med store inntekter kommer inn og dermed blir utgiftene større. Det vil i neste omgang gå ut over de som tjener minst. Jeg vil derfor be om at man er meget varsom under behandlingen av punkt 4.

Th. Hanæs: Jeg har ikke noe å si på innstillingen, og jeg vil stemme for den i sin helhet. Men jeg vil ha forandret dette som er sagt om aldersgrensen. Vi har hatt det samme innenfor organisasjonen hvor administrasjonen har sagt at når man har fylt 65 år skal man gå av. Det vil virke noe urettferdig med en beslutning om høyning av aldersgrensen i dette tilfelle. Ut fra det grunnlaget tror jeg det ville være riktig at man setter lik aldersgrense og jeg vil sette fram forslag om at aldersgrensen settes til 65 år for kvinner og menn. I Telemark har vi diskutert spørsmålet og vi mener at når vi først får lagt opp selve linjen for en slik ordning, ville det vel være muligheter for å bygge ut pensjonens størrelse etter det evner og krefter strekker til. Derfor tror jeg ikke vi går på den hevningen som er foreslått fra komiteen, men holder oss fortsatt til aldersgrensen på 65 år. Jeg håper jeg ikke gjør kvinnene noen urett om vi hever aldersgrensen for dem til 65 år.

Konstanse Johansen: Det jeg har festet meg ved er selv-sagt aldersgrensen. På siste representantskapet var det en av de mannlige kameratene som spurte om vi var enige i den aldersgrensen som var fastsatt. Det ble det sagt nei til.

Jeg mener at aldersgrensen bør være lik for mann og kvinne, men jeg vil gjøre oppmerksom på at det er min personlige mening. På grunnlag av forutsetningene i likelønnsprinsippet må vi også være likt stilt i denne saken. Jeg vil ikke stemme mot dette forslaget på et så tidlig tidspunkt, men jeg gjør oppmerksom på at vi er stemt for lik aldersgrense.

Jeg har også festet meg med at man kan arbeide videre ut over den fastsatte aldersgrense. Det er vel og bra, men jeg er av den oppfatning at det bør være en stoppgrense et sted over den fastsatte grense. Det er nemlig like vanskelig for oss som står igjen på arbeidsplassen å si til en at nå skal du slutte, nå kan du ikke holde på lenger. Hvis en derimot har arbeidet 3 år etter den fastsatte aldersgrense, er en innstilt på at det er slutt på arbeidsplassen. På min egen arbeidsplass har vi en veverse som står i arbeid til tross for at hun er 78 år. Det er helt vanvittig ut fra et hygienisk synspunkt. Sjefen har sagt til henne at hun må være hjemme, hun skulle få penger slik at hun kan greie seg, men hun vil ikke. Og hun skifter ikke en eneste time.

Jeg mener vi må få med kvinnene til å forsvare denne saken om aldersgrensen og vi må bli representert i arbeidet med denne saken i den utstrekning vi har krav på det.

W. S. Engen: Dette er et ømtålelig problem og jeg mener det vil være vanskelig for representantskapet å treffe noen avgjørelse her i dag. Det er uriktig å få lagt fram en så viktig innstilling som denne, samme dagen som vi skal behandle den, representantskapets medlemmer burde få en viss tid til å studere dette materialet. Jeg vil tillate meg å foreslå at saken blir utsatt til neste representantskapsmøte. Derved vil en få anledning til å studere de svakheter som innstillingen måtte inneholde.

Idar Nordstrand: Jeg kunne være enig med Engen i at det ville være en fordel om representantene hadde fått denne innstillingen tidligere, men forholdet er nå slik at Landsorganisasjonen i nær framtid kommer til å bli avkrevd et standpunkt i denne saken, og dette standpunktet må inntas her. Jeg nevner bare at det som foregår for statens tjenestemenn, hvor vi er nødt til å ha et vedtak å bygge på, og dessuten de tingene Sosialdepartementet stiller med. Jeg kan derfor ikke anbefale utsettelse.

Det var et par ting Birkeland var inne på, spesielt dette om rettssaken man fra det holdt søker å prøve. Det er klart at et vedtak her ikke kan forrykke et rettsgrunnlag. Hvis statstjenestemennene eller enkelte grupper av statstjenestemennene mener at de bør gå til rettssak på grunn av tidligere lover, så kan ikke et vedtak her rokke på det rettskravet som disse mener å måtte ha. Her er det spørsmål om det prinsipielle standpunktet, nemlig det at vi mener en pensjonsberettiget skal ha anledning

til å gå av 3 år før aldersgrensen og komiteen mener ikke at man skal ha anledning til å gå av 5 år før aldersgrensen.

Det som er sagt om punkt 3 må skyldes en misforståelse. Det står uttrykkelig at pensjonsberettigede som fortsetter sitt virke etter oppnådd aldersgrense, skal i tilfelle slippe å betale inn pensjonspremie. Det vil si at de som har oppnådd pensjonsalderen og som skulle kunne gå av med fulle pensjonsrettigheter, skal slippe å betale inn premie. Komiteen mener at hvis en person arbeider ut over aldersgrensen så skal han først stimuleres til å gjøre det, og dernest bør han ha den fordel at han får noe høyere pensjon enn de som eventuelt slutter før aldersgrensen, eller som slutter på aldersgrensedagen. Vi synes det ikke er noe særlig urimelig i det, fordi årsaken til at en foreslår en noe annen ordning med aldersgrensene her, er nå ikke at pensjonskassene skal tjene penger på det. Det er det realøkonomiske grunnlag som er årsaken til at vi foreslår en endring — for at samfunnet skal tilføres mer arbeidskraft. Å gå så langt som Marthinsen, som vil at man for det første skal få full pensjon og dernest ha full lønn, har ikke komiteen kunnet foreslå. Det ville vel bli oppfattet nærmest som en demonstrasjon.

Når det gjelder forholdet til kommunene er det klart at hvis en gjennomfører en ordning slik som her er foreslått, så må det medføre at hele andelstrygdordningen må i støpeskjeen — spørsmålet om kommunenes og statens andel. Men dette kan ikke avskrekke representantskapet til å fatte et vedtak som vi mener er rimelig og rettferdig.

Dirigenten: Dette er en så omfattende sak at vi skal være forsiktig slik at det ikke blir begått feil. Jeg tror mye av dette ville ha vært klarere hvis premissene til konklusjonen hadde foreligget. Da ville man ha fått mer tak i hva det enkelte punkt i innstillingen omfatter. For å få prøvd saken på nytt har dirigentene snakket seg imellom, og jeg har snakket med sekretariatet om dette. Vi er kommet til at en innbyr representantskapet til å gjøre følgende vedtak:

«Representantskapet tiltrer den foreliggende innstilling, dog oversendes de framsatte endringsforslag til sekretariatet som får bemyndigelse til å vedta endelig beslutning etterat de oversendte endringsforslag er prøvd.»

Voting: Engens forslag ble forkastet mot 10 stemmer. Dirigentenes forslag ble vedtatt mot 2 stemmer.

Dagsordenens punkt om «Kommunevalget».

Torbjørn Henriksen opplyste at han av Landsorganisasjonens formann var blitt bedt om å si noen ord om dette punktet.

Torbjørn Henriksen: «Ved kommunevalget til høsten vil det bli avgjort hvilke linjer utviklingen i kommunene skal følge i de nærmeste år framover. Denne utvikling er ikke uten interesse,» heter det i det forslaget som er lagt fram. Der skal ordene «ikke uten interesse» utgå, og i stedet sette «av den største interesse». For øvrig er innstillingen uforandret slik som den foreligger fra sekretariatet.

Da vi behandlet den faglige situasjon etter formannens innledningsforedrag, fikk en det inntrykk at debatten var tam, om en kan bruke et slikt uttrykk. Hvorfor det? Jo, selvfølgelig fordi at de utviklingslinjer som ligger foran oss — når det gjelder hele vår levestandard — er meget sterkt forankret i hele det politiske liv. Det er spørsmål om de lovforslag som legges fram av vår lovgivende myndighet, Stortinget, kan føre fram slik at vår levestandard blir hevet. Til det knytter det seg spørsmål som kontroll med prisutviklingen og mange andre ting. Det er samordningen av det syn fagorganisasjonen representerer. Den samkjøringen vil få den aller største betydning for kommende måneder og år.

Det faktiske forhold er at fagorganisasjonen under Stortingsvalget var sterkere innstilt — både økonomisk og aktivt — for å nå et positivt resultat. Kommunevalgene derimot har delvis vært stykket opp i lokale spørsmål og mange andre sidespørsmål som melder seg, og kommunevalget har derfor ikke hatt det samme grunnlaget som Stortingsvalget. Slik situasjonen er i dag vil imidlertid dette kommunevalget få like stor betydning som hvilket som helst stortingsvalg.

Det ble oppnådd gode resultater under valgkampen 1949 — vi fikk flertall i Stortinget. Nå har vi hatt det parlamentariske grunnlaget i to år. Enhver som har fulgt med har sett hvordan borgerpartiene har forsøkt å samle seg gang etter gang for å kunne oppnå en bedre stilling for sin borgerlige politikk. Vi kan være helt forvisset om at det samme vil skje fra samtlige borgerlige partier i forbindelse med valgkampen foran kommunevalget. Kan det lykkes borgerpartiene å forandre totalresultatet av Arbeiderpartiets stilling under valget, vil det få umiddelbar virkning ikke bare for kommunalpolitikken, men

også for hele det parlamentariske arbeid. Da vil vi kunne lese i hver enkelt borgeravis at nå har folket i Norge sagt sin mening, og den posisjon Arbeiderpartiet hadde i 1949, er svekket så og så mye. Dette vil vanskeliggjøre fagorganisasjonens bestrebelser på å ivareta medlemmenes levestandard. Vi kan bli trykket skritt for skritt tilbake.

Vi har hatt et møte med representanter for de forskjellige forbund hvor vi drøftet disse tingene. Vi kom til at man måtte gå inn for en så aktiv linje som mulig. Det betyr så uhyre meget for oss.

Jeg vil be alle dere i representantskapet om å se på denne kommunevalgkampen som det den virkelig er. Vi må ta tunge tak under den kampen — vi må støtte økonomisk i den utstrekning vi har evne til det, fordi det er hjelp til selvhjelp i større grad enn de fleste tror. Jeg mener at fagorganisasjonen overalt bør gå aktivt inn i dette oppgjøret — med møter med medlemmene, med familiesammenkomster, tillitsmannsmøter osv. Vi må reise en valgkamp som har det størst mulige omfang og et riktigst mulig utslag. Vi skulle helst ha et resultat fra dette valget som betyr en siging framover i forhold til valget for to år siden. Vi må huske på at dette kommunevalget blir det første av det slaget, som det kommer til å stå noen kamp om. I 1947 var kommunevalget preget av fellesprogram og samarbeidsmentaliteten. Derfor gikk det ikke så bra som det skulle den gang.

Jeg tar opp sekretariatets forslag til uttalelse som lyder:

Ved kommunevalget til høsten vil det bli avgjort hvilke linjer utviklingen i kommunene skal følge i de nærmeste år framover. Denne utvikling er av den største interesse for fagorganisasjonen.

I de senere år har arbeiderklassen gjennom Det norske Arbeiderparti hatt ledelsen i en lang rekke av landets største kommuner. Det er på denne måte, ved hjelp av Arbeiderpartiets innflytelse, gjennomført betydelige sosiale og kulturelle goder til gagn for arbeiderklassen. Det er i fagorganisasjonenes interesse at arbeidet i kommunene kan fortsette etter disse linjer. Særlig vil det være av betydning at boligreisingen ikke blir gjort til et alminnelig spekulasjonsobjekt.

Representantskapet vil derfor anmode alle medlemmer av Arbeidernes faglige Landsorganisasjon om å slutte opp om Det norske Arbeiderparti ved kommunevalget 8. oktober 1951. Representantskapet vil henstille til forbundene og fagforeningene

å yte partiet økonomisk støtte og ved aktiv deltakelse i valgkampen for øvrig, å sikre et godt resultat for den samlede arbeiderbevegelse.

Kristoffer Jakobsen: For oss tillitsmenn er det nå under kommunevalgkampen spørsmål om å få fatt på medlemmene ute på arbeidsplassen. Det har vist seg vanskelig å få medlemmene til å komme på møtene, men vi kan drive agitasjon på arbeidsplassen, og der bør den drives mann og mann imellom, slik at alle får forståelsen av hva spørsmålet gjelder.

Jeg vil peke på en annen ting i denne forbindelse, nemlig vår beredskapspolitikk som ennå ikke er tilstrekkelig forankret blant medlemmene innen vår bevegelse. Også her har tillitsmennene en stor oppgave ved siden av selve kommunevalgkampen — velgerne må bli kjent med hva det hele gjelder.

P. Ødegaard: I den innstillingen som er lagt fram står det i annet avsnitt: «Særlig vil det være av betydning at boligbyggingen ikke blir gjort til et alminnelig spekulasjonsobjekt». Her er det formodentlig ment privatkapitalistisk spekulasjon. I den forbindelse kunne det være verd å peke litt på den politiske spekulasjon som drives omkring boligsaken. Det er mulig Bondepartiet inntar et litt annet standpunkt til den saken enn de andre, men forholdet er jo faktisk at det drives auksjon med bud og overbud, fraser og prat i denne saken. Blokkhus er dårlige hus å bo i, men det er ikke bedre å bo under oratoriske blomsterbuketter. Vi må sørge for at både den faglige og den politiske arbeiderbevegelse virkelig gjør noe i dette spørsmålet om boligbyggingen. Jeg tror vi må være klar over at hvis det ikke kan gjøres noe mer med selve boligspørsmålet, så må det ikke stilles i bakgrunnen. Kan vi gjøre noe mer enn det som har vært gjort i det siste, vil det bety en veldig fordel for oss under valgkampen.

Jon Carlsen: Det står i sekretariatets forslag at under kommunevalget til høsten vil det bli avgjort linjer kommunene skal følge i de nærmeste årene framover. Denne utvikling er av den største interesse for fagorganisasjonen. — Dette er jeg fullstendig enig i. Jeg er selv medlem av et bystyre og jeg kjenner de vanskene vi har for å få gjennomført forskjellige ting. Derfor mener jeg at forslaget her skulle trekke opp de linjer vi mener bør gjennomføres i årene framover. Jeg vil derfor referere et forslag som jeg håper jeg får tilslutning til her. Hittil har ikke mine forslag fått mer enn min egen stemme, da jeg tilhører et annet parti. Dette er for øvrig det siste representantskapsmøtet jeg er

på — vi skal nemlig ha landsmøte i vårt forbund til høsten, og etter det kommer vel ikke jeg hit mer.

Mitt forslag lyder: Høstens kommunevalg vil ha den største betydning for de fagorganiserte arbeidere. Forutsetningen for at arbeidernes representanter i kommunestyrene skal kunne vareta arbeidernes interesser er at brodden rettes mot reaksjonens krigs- og utbytningsspolitikk. Programmet for de fagorganiserte arbeidere må være å fremme en politikk som tar sikte på å bedre de sosiale og økonomiske forhold for det arbeidende folk i by og på land. Særlig er det viktig at boligspørsmålet kommer i forgrunnen og blir begunstiget foran opprustningsspørsmålene. Representantskapet vil derfor anmode medlemmene av Arbeidernes faglige Landsorganisasjon om å slutte opp om dem som i handling vil gå inn for:

Økt boligbygging ved større tildeling av materiell og økonomiske midler til dette formål.

Bedring av de sosiale trygder.

Rettferdigere skattefordeling (de rike skal betale).

Nedskjæring av rustningsutgiftene.

Representantskapet vil henstille til forbundene og fagforningene å yte økonomisk støtte og aktiv deltakelse i valgkampen til dem som forplikter seg til å føre en slik kommunepolitikk.

Halfdan Wigaard: Jeg tror ikke de fleste er klar over hvilken betydning kommuneloven har i de enkelte kommuner. Den griper inn i hver enkelt families liv i kommunene. Det er ikke mange som vet hva en får igjen for de skatter en betaler. Kommuneloven gir i stor utstrekning adgang til å yte støtte til de enkelte individer i kommunene. I en kommune som Oslo er det ikke mindre enn 20 pst. av skatteinntektene som går til faste utgifter til sosiale formål. Hvis en undersøker hva dette har betydd, vil en få se at der er kommet en ny reisning over arbeiderklassen — det er blitt en ny levestandard i motsetning til de forhold arbeiderne levde under for 50—60 år siden. Dette kan vi takke Arbeiderpartiet og fagorganisasjonen for. Hvis en stiller forholdene som de var opp mot forholdene slik de er i dag, vil sikkert oppslutningen om kommunevalget bli stor og selve valget vil bli avgjort til fordel for oss. Da kan vi bevare det vi har bygget og vi vil kunne arbeide videre.

Jeg vil henstille til alle å drive opplysningsarbeidet på dette grunnlag. Da vil velgerne sikkert slutte opp om valget.

Dirigenten: Forslaget fra Jon Carlsen inneholder en rekke detaljer og krav som bedre passer i et kommuneprogram under valgkampen, mens sekretariatets innstilling gir en generell oversikt over kommunevalgets betydning for arbeiderklassen.

Voting: Sekretariatets forslag ble vedtatt mot 1 stemme som ble avgitt for Carlsens forslag.

Dirigenten: Sekretariatet meddeler at det vil bli for kort tid til å drøfte punkt 12 på dagsorden, og foreslår det derfor utsett til neste representantskapsmøte.

Formannen i det nye forbundet — Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer, Fritz Hannestad, har bedt om ordet til en kort orientering.

Fritz Hannestad: På vegne av det nye forbundet vil jeg rette en hjertelig takk til L.O.'s administrasjon, sekretariatet, til samtlige forbund og til samorganisasjonene for det arbeidet som er nedlagt, slik at vi kunne konstituere vårt forbund.

Forbundet starter sin virksomhet fra 1. juni. Kontingenten til forbundet begynte å virke fra 1. mai og vi er nå i full gang med overføringen av medlemskapet. Jeg vil derfor svært gjerne be dere om å være oss behjelpelig slik at vi kan få en hurtig overføring. Vi har i disse dager sendt melding om at samtlige medlemsbøker skal inndras av de respektive forbund, da vi skal utstede nye bøker. For at det skal være mulig for oss å få en rask overføring, er det nødvendig at vi får den best mulige bistand slik at vi kan få dette unna så fort som mulig. Jeg håper dere er oss behjelpelig her, da skal jeg på det nye forbunds vegne love at vi skal bli en god tilvekst til L.O.-familien.

Dermed var dagsordenen ferdigbehandlet og formannen, Konrad Nordahl, overtok dirigentplassen.

Konrad Nordahl: Jeg gjør igjen oppmerksom på at alle forbund som har fått lockout-varsel skal ha en representant med i den meklingen som skal holdes kl. 18 i kveld hos Riksmeklingsmannen.

På vegne av representantskapet vil jeg få lov til å takke dirigenter og sekretærer for det gode arbeidet som dere har utført. Arbeidet denne gang har gått over all forventning. Jeg foreslår at det bevilges 50 kroner til hver av dirigentene og sekretærene og jeg anser det for enstemmig godkjent.

Jeg vil gjerne si noen ord til en av representantskapets medlemmer, nemlig Rasmus Rasmussen i N.N.N. Han gikk av som

formann i sitt forbund i begynnelsen av 1950. På grunn av sviktende helbred fant han ikke å kunne fortsette lengere. I år fikk sekretariatet melding om at Rasmussen vil trekke seg tilbake fra sekretariatet, og fra 1. april har han ikke deltatt i sekretariatets møter.

Rasmus Rasmussen har vært en god arbeider i Herrens vingård, om jeg kan si det på den måten. Han har i mange år vært tillitsmann i sitt forbund, først nestformann i N.N.N. og fra 1932 var han formann helt til begynnelsen av 1950. Han ble valgt inn i sekretariatet ved Kongressen i 1934 og har siden den gang vært medlem av sekretariatet.

Rasmussen har vi alltid satt meget stor pris på, på grunn av hans åpne framtrekken. Han var aldri redd for å si sin mening, men han var alltid lojal overfor de vedtak som ble gjort. Det var hyggelig å samarbeide med Rasmussen, og jeg vil si at vi alt har savnet ham den korte tiden han har vært borte fra møtene i sekretariatet.

Jeg tror jeg har både sekretariatet og hele representantskapet med meg når jeg takker Rasmussen for det gode arbeidet som han har utført i organisasjonen i alle de årene han har deltatt. Vi beklager at han, på grunn av den knekken han fikk under oppholdet i konsentrasjonsleirene under krigen, ikke lengere klarer å være med oss i arbeidet. Vi ønsker ham alt godt i framtiden og håper å få se ham her på de representantskapsmøtene vi måtte holde i denne kongressperioden. Jeg ber om at sekretariatet får bemyndigelse av representantskapet til å vise Rasmussen en oppmerksomhet for den store innsats han har gjort for bevegelsen.

Talen ble hilst med hjertelig bifall av representantene.

Rasmus Rasmussen: Jeg retter min hjerteligste takk til formannen for de ord han uttalte.

Jeg har det beste ønske om og tro på at fagorganisasjonen vil videreføre det arbeidet som i alle år suksessivt er gjennomført. Jeg er forvisset om at de kampene som vil komme — at de store eller mindre spørsmål som vil bli reist — alltid vil bli gjennomført på en slik måte at de blir til gagn for de fagorganiserte arbeiderne i landet vårt og derigjennom også for hele det norske samfunn.

Jeg takker for utvist erkjentlighet og ønsker Landsorganisasjonen hell og lykke i videre samfunnsbyggende arbeid.

Konrad Nordahl: Til slutt vil jeg peke på at representantskapet denne gang står overfor en særskilt situasjon — jeg tror ikke noe representantskapsmøte jeg har deltatt i siden storlockouten i 1931, har stått overfor en slik situasjon. Den gang hadde vi en rekke representantskapsmøter foran og under lockouten, men siden har vi ikke hatt en liknende situasjon som den gang. Jeg har inntrykk av at en rekke forbundsrepresentanter og medlemmer kanskje mener at situasjonen ikke er så alvorlig. Vi har vært så lenge borte fra slike ting at en ikke riktig forstår hvor farlig situasjonen er. Jeg mener vi ikke skal overse situasjonens alvor. Det er mulig at vi kan finne fram til en ordning i siste omgang, men det er også mulig at alle kommer ut i konflikt.

Hvordan situasjone enn utvikler seg, tror jeg vi alle skal regne med at den tiden vi nå går inn i — både innenrikspolitisk og faglig — kommer til å bli meget spent. Jeg tror vi skal legge oss det på minnet. Det smule farvannet vi har seilt i de siste årene, vil ikke eksistere lengere. Selv om vi ikke behøver å komme ut i storstorm, kan vi komme ut i frisk kuling.

Jeg takker for samarbeidet, for frammøtet og ønsker dere god reise hjem. Dere kan være forvisset om at skulle kampen oppstå, har vi apparatene i orden, slik at resultatet blir godt for oss.

Protokollen fra formiddagsmøtet ble referert og godtatt.

Møtet ble hevet kl. 12.50.

